

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра бібліотекознавства і бібліографії

Г.М. Швецова-Водка

Загальне бібліографознавство
Навчально-методичний посібник
для студентів вищих навчальних закладів

Рівне - 2003

УДК 010 (075.8)

Швецова-Водка Г.М. Загальне бібліографознавство: Навч.-метод. посібник / Рівненський державний гуманітарний університет. — Рівне: РДГУ, 2003. — 165 с.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист Міністерства освіти і науки України № 1/11-1452 від 10.04.03 р.)

Посібник містить навчально-методичні матеріали, які допоможуть студентам спеціальностей “Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографія” і “Документознавство та інформаційна діяльність” в організації самостійної роботи з курсу: програму курсу, плани семінарських занять із списками літератури до кожної теми, методичні рекомендації для виконання практичних робіт, поради з написання курсових робіт тощо.

Укладач: *Швецова-Водка Галина Миколаївна* - доктор історичних наук, професор кафедри бібліотекознавства і бібліографії РДГУ

Рецензенти: *Слободяник Михайло Семенович* - доктор історичних наук, професор Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв;
Жук Вікторія Михайлівна - кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри бібліотекознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету;
Ярошук Валентина Петрівна - кандидат історичних наук, директор Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки

Затверджено Вченою Радою РДГУ, протокол №7 від 28 лютого 2003р.

© Швецова-Водка Г.М., 2003
© Рівненський державний гуманітарний університет, 2003

ПЕРЕДМОВА

В умовах розбудови української державності, культурного та духовного відродження українського народу велика увага приділяється розвитку спеціальної освіти, що має стати основою становлення демократичного суспільства, піднесення вітчизняної науки і техніки до найвищих світових рівнів. Вища освіта в Україні повинна забезпечити духовний, професійний та інтелектуальний розвиток особистості, готувати висококваліфіковані національні кадри. Необхідним етапом у досягненні світового рівня вищої освіти є створення системи науково-методичного забезпечення функціонування вищої школи.

Даний навчально-методичний посібник призначений для студентів спеціальності 7.020102 “Книгознавство, бібліотеко-знавство, бібліографія” на допомогу в організації самостійної роботи з дисципліни “Загальне бібліографознавство” і студентів спеціальності 7.020105 “Документознавство та інформаційна діяльність” на допомогу у вивченні курсу “Бібліографознавство”. Він містить тематичні плани курсів (розподіл годин) для різних спеціальностей та форм навчання; навчальну програму курсу; теми і плани семінарських занять із вказівками основної та додаткової літератури для підготовки до семінару; теми і завдання практичних занять із деякими довідковими матеріалами; методичні рекомендації для виконання контрольної роботи; перелік контрольних питань для підготовки до екзамену; зразки тестових завдань; методичні рекомендації з підготовки курсових робіт.

На самостійну роботу студентів стаціонару відводиться до 1/3 годин, призначених для вивчення курсу, отже, вона визнається за важливу складову навчального процесу. Це свідчить про важливість і необхідність даного навчально-методичного посібника, який покликаний допомогти студентам виконувати завдання самостійної роботи.

Студентам заочної форми навчання даний посібник допоможе зорієнтуватися в численній літературі з питань загального бібліографознавства і вибрати ті джерела, що доповнюють або замінюють навчальні видання з певних тем і проблем. Посібник

містить також методичні рекомендації щодо виконання контрольної роботи. Крім того, студенти-заочники теж можуть готуватися до семінарських і практичних занять і до екзамену за матеріалами даного посібника.

При підготовці курсової роботи із загального бібліографознавства студенти можуть користуватися даним посібником для визначення головної літератури з теми курсової роботи, з якої слід починати її вивчення. У методичних рекомендаціях з підготовки курсових робіт пояснюються основні вимоги до курсової роботи та послідовність дій при її виконанні.

**РОЗДІЛ 1
ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ**

Тематичний план курсу “Загальне бібліографознавство” для спеціальності “Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографія” денної форми навчання (стаціонару)

№ тем	Тема	Кількість годин				
		Лекц.	Сем.	Практ.	СРС	Усього
1	2	3	4	5	6	7
	Вступ	0,5				0,5
	Розділ 1. Основи теорії бібліографії.					
1.	Поняття бібліографічної інформації.	3,5	2		4	9,5
2.	Визначення бібліографії.	4	2		3	9
3.	Структура практичної бібліографічної діяльності: загальна характеристика.	4	1		4	9
4.	Бібліографування як процес виробництва БІ: його методи.	6	1	4	4	15
5.	Класифікація бібліографічних посібників.	4		4	3	11
6.	Класифікація бібліографії.	4	2		3	9
7.	Бібліографічне обслуговування: його види. Контрольна робота: Класифікація бібліографічних посібників.	2	2		3	7
	Усього в розділі	27,5	10	8	24	69,5
	Розділ 2. Бібліографічні ресурси України: загальна характеристика.					
8.	Поточна державна бібліографія.	4	2	4	4	14

9.	Загальна ретроспективна бібліографія.	4	2	2	4	12
10.	Науково-допоміжна бібліографія.	4	2	2	4	12
11.	Рекомендаційна бібліографія.	4	2	2	4	12
12.	Видавничо-книготорговельна бібліографія.	2	2	2	3	9
13.	Бібліографія бібліографії.	4	2	2	3	11
Усього в розділі		22	12	14	21	69
Розділ 3. Бібліографознавство як наука.						
14.	Загальна характеристика бібліографознавства.	2	2		3	7
15.	Методологія бібліографії і бібліографознавства.	3	2		3	8
16.	Бібліографознавство в системі суміжних галузей знань.	3	2		3	8
Усього в розділі		8	6		9	23
Усього по курсу		58	28	22	54	162

Тематичний план курсу „Загальне бібліографознавство” для спеціальності “Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографія” заочної форми навчання

№№ тем	Тема	Кількість аудиторних годин			
		Лекц	Сем.	Практ	Усього аудит.
1	2	3	4	5	6
	Вступ	0,5			0,5
	Розділ 1. Основи теорії бібліо-графії.				
1.	Поняття бібліографічної інформації.		2		2
2.	Бібліографування як процес виробництва БІ: його методи.	2,5		1	3,5
3.	Класифікація бібліографічних посібників.	3		1	4
4.	Класифікація бібліографії. Контрольна робота. Класифікація БІ.		2		2
	Розділ 2. Бібліографічні ресурси України: загальна характеристика.				
5.	Поточна державна бібліографія.	2		2	4
6.	Загальна ретроспективна бібліо-ографія.	2		2	4
7.	Науково-допоміжна бібліогра-фія.	2		2	4
8.	Рекомендаційна бібліографія.		2	2	4
9.	Видавничо-книготорговельна бібліографія.	2		2	4
10.	Бібліографія бібліографії.	2		2	4

	Розділ 3. Бібліографознавство як наука.				
11.	Загальна характеристика бібліографознавства.	2			2
12.	Методологія бібліографії і бібліографознавства.		2		2
13.	Бібліографознавство в системі суміжних галузей знань.		2		2
	Усього по курсу	18	10	14	42

**Тематичний план курсу “Бібліографознавство”
для спеціальності
“Документознавство та інформаційна діяльність”
(технологів і референтів)
денної форми навчання (стаціонару)**

№№ тем	Тема	Кількість годин				
		Лекц.	Сем.	Практ.	СРС	Всього
1	2	3	4	5	6	7
	Вступ	0,5				0,5
	Розділ 1. Основи теорії бібліографії.					
1.	Поняття бібліографічної інформації.	3,5	2		4	9,5
2.	Визначення бібліографії.	2	2		3	7
3.	Структура практичної бібліографічної діяльності: загальна характеристика.	2	1		3	6
4.	Бібліографування як процес виробництва БІ: його методи.	4	1	4	4	13
5.	Класифікація бібліографічних посібників.	4		2	4	10
6.	Класифікація бібліографії.	2	2		3	7
7.	Бібліографічне обслуговування: його види.	2	2		3	7
	Усього в розділі	19,5	10	6	24	59,5
	Розділ 2. Бібліографічні ресурси України: загальна					

8.	характеристика. Поточна державна бібліографія.	4		2	3	9
9.	Загальна ретроспективна бібліографія.	4	2		3	9
10.	Науково-допоміжна бібліографія.	4	2		3	9
11.	Рекомендаційна бібліографія.	4	2		3	9
12.	Видавничо-книготорговельна бібліографія.	2		2	3	7
13.	Бібліографія бібліографії.	2		2	3	5
Усього в розділі		20		10	18	48
Усього по курсу		40	10	16	42	108

**Тематичний план курсу “Бібліографознавство” для заочного
відділення спеціальності
„Документознавство та інформаційна діяльність”**

№№ тем	Тема	Кількість аудиторних годин			
		Лекц.	Сем.	Практ.	Усього аудит.
1	2	3	4	5	6
	Вступ	0,5			0,5
1.	Розділ 1. Основи теорії бібліографії Поняття бібліографічної інформації	1,5			1,5
2.	Бібліографування як процес виробництва БІ: його методи	2		1	3
3.	Класифікація бібліографічних посібників	1		1	2
4.	Класифікація бібліографії	1			1
5.	Розділ 2. Бібліографічні ре-сурси України: загальна характеристика Поточна державна бібліографія	2		2	4
6.	Загальна ретроспективна бібліографія	2			2
7.	Науково-допоміжна бібліографія	1		2	3
8.	Рекомендаційна бібліографія	1			1
9.	Видавничо-книготорговельна бібліографія	1			1
10.	Бібліографія бібліографії	1			1
	Усього по курсу	14		6	20

РОЗДІЛ 2
ПРОГРАМА КУРСУ
“ЗАГАЛЬНЕ БІБЛІОГРАФОЗНАВСТВО”

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У підготовці спеціалістів вищої кваліфікації зі спеціальності "Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографія" важливе місце посідає цикл бібліографознавчих дисциплін. "Загальне бібліографознавство" — перша навчальна дисципліна, з якої починається знайомство студентів із бібліографією.

Бібліографознавство в цілому є розвинута наукова дисципліна. Вона складається із загальної теорії, історії, методики та організації бібліографії і ряду окремих бібліографознавчих дисциплін, що вивчають певні ділянки та напрями бібліографічної діяльності. Загальне бібліографознавство базується на загальній теорії бібліографії. Його логічним продовженням є навчальні дисципліни "Історія бібліографії", "Організація та методика бібліографічної роботи в бібліотеці", "Зарубіжна бібліографія", галузеві бібліографії.

Головне завдання курсу загального бібліографознавства — дати теоретичні основи бібліографознавства. Звідси впливає його важливість і необхідність для освоєння будь-якої бібліографознавчої дисципліни.

Але зміст навчальної дисципліни не збігається повністю зі змістом наукової дисципліни — загальної теорії бібліографії. З одного боку, курс загального бібліографознавства подає лише основи теоретичних знань у галузі бібліографознавства. З іншого — курс дає не тільки теоретичні знання. Він має сприяти оволодінню початковими навичками застосування теоретичних знань до аналізу конкретних бібліографічних явищ — бібліографічних посібників — та їх використання в бібліографічному пошуку.

Теоретичні знання не можуть бути засвоєні на достатньо високому рівні до тих пір, поки студенти не ознайомляться, хоча б у загальних рисах, із станом розвитку бібліографічної діяльності. Тому другий розділ курсу присвячено вивченню сучасного стану бібліографії з точки зору організації окремих видів бібліографії, їх основних здобутків. Цей розділ побудовано на вивченні сучасного

стану бібліографічних ресурсів України.

Важливою складовою навчального курсу бібліографознавства є джерелознавчі знання про бібліографічні посібники. Такі знання допоможуть студентам краще зрозуміти теоретичні положення, а також увійдуть у загальний багаж бібліографічних джерелознавчих знань, який поступово набирають студенти з різних навчальних дисциплін. В курсі загального бібліографознавства в такому плані вивчаються тільки універсальні бібліографічні посібники. Галузеві бібліографічні посібники використовуються при ознайомленні з різними видами бібліографії, їх методичними особливостями.

Джерелознавчі знання необхідні для більш ґрунтовного засвоєння теоретичного матеріалу. Вони не дублюватимуться в курсі "Організація та методика бібліографічної роботи в бібліотеці", що дасть можливість у розділі "Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки" звертати більше уваги на організаційні питання і використання ДБА.

Третій розділ курсу — „Бібліографознавство як наука” — має узагальнюючий характер. Він базується на засвоєних студентами знаннях про визначення і структуру бібліографії і знайомить із теоретичними питаннями про об'єкт, предмет, структуру і методологію бібліографознавства, його зв'язки з суміжними та спорідненими дисциплінами.

Програма допоможе студентам зосередити зусилля на розумінні теоретичних питань, на вивченні можливостей використання бібліографічних посібників, а не на запам'ятовуванні окремих термінів та назв бібліографічних посібників. Отже, вона буде корисною в самостійній роботі студентів і підготовці до екзамену.

Список літератури вміщує основні видання, що допоможуть студенту опанувати знання із загального бібліографознавства відповідно до змісту та обсягу даної програми. Безумовно, можна використовувати й інші підручники та статті; вони будуть подані у списках до семінарських занять. Взагалі кількість та складність літератури із загальнотеоретичних питань бібліографознавства значно перевищує можливості студентів, які тільки-но починають знайомство з бібліографознавством, тому дискусійні матеріали включено дуже обмежено. Різноманітні концепції та дискусії з теорії бібліографії найкраще було б розглядати в окремому спецкурсі, який доцільно викладати після завершення вивчення всіх бібліографознавчих

дисциплін.

ЗМІСТ КУРСУ

ВСТУП

Місце курсу в системі професійної підготовки бібліотекарів-бібліографів. Структура та завдання курсу. Основні форми навчальної роботи з курсу. Методи самостійної роботи студентів.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ ОСНОВИ ТЕОРІЇ БІБЛІОГРАФІЇ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Система документальних комунікацій як джерело виникнення бібліографічної інформації (БІ). Основні елементи системи документальних комунікацій. Поняття "документ" і "споживач інформації". Система "книга—читач" як найбільш значна та поширена форма існування системи "документ—споживач". Комунікаційні посередники в системі документальних комунікацій, їх завдання. Причина виникнення бібліографії. Система "документ—споживач" як єдність протилежностей. Поняття відношень відповідності та суперечності між документом та споживачем. Причини суперечностей. Типи суперечностей (інформаційних бар'єрів) між книгою та читачем. Засоби подолання цих суперечностей.

Зовнішня структура бібліографічної інформації (БІ), або форми її існування. Початкове поняття про БІ та її призначення. Наявність БІ — відмітна риса бібліографії. Бібліографічне повідомлення як елемент БІ. Бібліографічні відомості як складові частини бібліографічного повідомлення. Поняття бібліографічного запису. Бібліографічний опис як обов'язковий елемент бібліографічного запису. Інші елементи бібліографічного запису. Поняття бібліографічного посібника і бібліографічної продукції.

Виникнення інформаційних, документальних та бібліографічних потреб. Інформаційні потреби людини, їх виникнення та задоволення. Поняття інформаційно-споживчої діяльності (ІСД). Причина виникнення у людини документальної

потреби та засоби її задоволення (ІСД-1 та ІСД-2). Причина виникнення бібліографічної потреби та шлях її задоволення (ІСД-3, перехід до документа й інформації).

Рівні розгляду документально-бібліографічних потреб. Загальний рівень і основні потреби. Частковий рівень і групові потреби. Одиначний рівень та індивідуальні потреби. Основні документально-інформаційні потреби і три типи відповідностей в системі "документ—споживач". Сутність формальних, змістових і ціннісних відповідностей між документом і споживачем.

Формування основних суспільних функцій БІ та її внутрішня структура. Суспільні функції БІ як її спрямованість на встановлення відповідностей в системі "документ—споживач". Реалізація трьох типів відповідностей між документом і споживачем та виникнення пошукової, комунікативної і оціночної функцій БІ. Їх характеристика.

Функціонально-генетична структура БІ. Співвідношення функцій БІ з погляду їх походження.

Функціонально-логічна структура БІ. Два типи відносин між функціями БІ в реальних бібліографічних явищах. Графічна форма їх зображення.

Підсумкове визначення БІ. Значення поняття БІ як принципу відмежування бібліографічних явищ від небібліографічних. Властивості БІ.

Семинар № 1. Поняття БІ.

ТЕМА 2. ВИЗНАЧЕННЯ БІБЛІОГРАФІЇ

Виникнення та початковий період розвитку бібліографічної діяльності. Зв'язок виникнення бібліографічної діяльності з виникненням книги. Бібліотечні каталоги як початкова форма існування БІ. "Каталоги" шумерських бібліотек (III тисячоліття до н.е.). Найдавніша бібліографічна праця, що збереглася до наших часів — перелік книг на глиняних плитках, знайдений в Ніпурі (2000 р. до н.е.). Каталог бібліотеки Ашшурбаніпала в Ніневії (VI ст. до н.е.). "Будинок папіруса" в Стародавньому Єгипті та його каталог.

Найбільш відома бібліографічна праця давнини — "Таблиці тих, хто прославився в усіх науках і мистецтвах (а також й того, що ними написано)" александрійського бібліотекаря Каллімаха (III ст. до н.е.).

Виникнення бібліографічної інформації, що не мала зв'язку з бібліотечним фондом. "Дидаскалії" Аристотеля (VI ст. до н.е.), життєписи видатних діячів. Бібліографування власних творів (Цицерон, Гален).

Списки "істинних" і "ложних" книг у Візантії, Болгарії, Стародавній Русі. Одна з перших бібліографічних пам'яток Стародавньої Русі — список "Богословьца от словес" в "Ізборнику Святослава" 1073 р.

Список пожертвованих книг, вміщений у Волинському літописі (1288 р.). Інвентарі (описи) монастирських бібліотек на Русі.

Виникнення книгодрукування в Європі (XV—XVI ст.). Потреба в бібліографічних працях, які б підсумовували розвиток знання. "Bibliotheca universalis..." швейцарського вченого Конрада Геснера (1545 — 1555 рр.). Виникнення видавничо-книготорговельної бібліографії в Німеччині та ретроспективної національної бібліографії в Англії, Італії, Франції (XVI ст.).

Перша друкована бібліографічна праця в Україні — покажчик змісту книг Нового Завіту, складений Тимофієм Михайловичем: "Книжка собрание вещей нужнейших ..." (Острог, 1580).

Термін "бібліографія" та його тлумачення в різні історичні періоди. Виникнення терміна "бібліографія" (V ст. до н.е.). Нове значення терміна "бібліографія" у XVII ст. у Франції. Габріель Ноде та його покажчик "Бібліографія політична".

Перші тлумачення терміна "бібліографія" у французьких словниках XVIII ст. Жан Франсуа Не де ля Рошель, його визначення бібліографії як "науки про книгу". Виникнення книгознавчої концепції бібліографії. Габріель Пеньо та його "Тлумачний словник з бібліографії" (1804 р.). Перші навчальні посібники з бібліографії (Не де ля Рошеля, Бульо, Ашара, П.О. Янковського). Викладання бібліографії в Кременецькому ліцеї на Волині. Перші теоретичні праці про бібліографію в Росії на початку XIX ст. (В.Г. Анастасевич, В.С. Сопіков).

Розвиток книгознавства в кінці XIX — на початку XX століття. Визначення бібліографії як частини книгознавства, що займається книгоописуванням (М.М. Лісовський) або вчення про складання

показчиків книг (Шарль Морте).

Трактування бібліографії як науки в ХХ ст. Допоміжний характер бібліографії як науки (О.М. Ловягін, М.М. Куфасєв).

Термінологічні стандарти в галузі бібліографознавства 70—90-х років ХХ ст. Причина створення термінологічних стандартів. Розмежування термінів "бібліографія", "бібліографознавство", "бібліографічний посібник", "бібліографічна робота" в стандартах 1970, 1977 рр.

"Бібліографічна діяльність" за державним стандартом 7.0—84. Інформаційна діяльність як більш широке поняття. Державні стандарти 90-х рр. (ДСТУ 2392—94 та ГОСТ 7.0—99) про визначення бібліографії.

Сучасне визначення бібліографії. Дискусійність стандартизованого визначення бібліографії. Найбільш широке значення бібліографії як системи різних видів діяльності, що забезпечує створення та використання бібліографічної інформації у суспільстві. Принципова схема функціонування бібліографії в системі документальних комунікацій. Системний характер бібліографії. Подвійність як одна з найсуттєвіших рис бібліографії та БІ.

Семінар № 2. Визначення бібліографії.

ТЕМА 3. СТРУКТУРА ПРАКТИЧНОЇ БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Компонентна структура бібліографічної діяльності. Визначення практичної бібліографічної діяльності. Її процеси: бібліографування та бібліографічне обслуговування, їх співвідношення один з одним та з бібліографічною продукцією. Суб'єкт практичної бібліографічної діяльності. Система "документ — споживач" як об'єкт бібліографічної діяльності. Різноманітність засобів бібліографічної діяльності: методи бібліографування ті бібліографічного обслуговування; канали виробництва та доведення БІ до споживачів; технічні засоби; бібліографічна продукція як засіб доведення БІ до споживачів.

Результати практичної бібліографічної діяльності: результат бібліографування, результат бібліографічного обслуговування. Кінцева мета практичної бібліографічної діяльності — задоволення

інформаційних потреб суспільства. Проміжні цілі, їх зв'язок з основними функціями БІ.

Поняття "об'єкта бібліографії". Розвиток уявлень про об'єкт практичної бібліографічної діяльності. "Книгознавча" та "документографічна" концепції бібліографії. Споживач як потенційний об'єкт бібліографування або безпосередній об'єкт бібліографічного обслуговування.

Суб'єкти і об'єкти бібліографознавства, управлінської діяльності в галузі бібліографії, бібліографічної освіти та бібліографічного навчання споживачів інформації.

Споживач інформації як об'єкт і суб'єкт бібліографічної діяльності. Його інформаційні потреби, інтереси та запити. Взаємовідносини між інформаційними потребою, інтересом та запитом.

Бібліографічний пошук як вихідна основа всіх бібліографічних процесів. Дихотомічна класифікація пошуку. Поняття інформаційного, документального, бібліографічного пошуку. Поняття інформаційного пошуку, що мають відношення до бібліографічного пошуку: інформаційно-пошукова система (ІПС), інформаційно-пошукова мова (ІПМ), пошуковий образ документа (ПОД), пошуковий образ запиту (ПОЗ), пошуковий припис (ПП).

Вимоги до бібліографічного (інформаційного) пошуку: пертинентність та релевантність. Подвійність бібліографічної релевантності. Властивості пошуку: повнота і точність як показники ступеня пертинентності або релевантності. Поняття "втрати інформації" та "інформаційний шум".

Семінар № 3. Структура практичної бібліографічної діяльності (1 год.).

ТЕМА 4. БІБЛІОГРАФУВАННЯ ЯК ПРОЦЕС ВИРОБНИЦТВА БІ: ЙОГО МЕТОДИ

Загальна характеристика методів бібліографування. Основні операції (методи) бібліографування: бібліографічне виявлення, бібліографічний відбір, бібліографічна характеристика, бібліографічне групування, розташування бібліографічних записів усередині найдрібнішої рубрики, складання допоміжних покажчиків. Загальний бібліографічний аналіз документів як умова здійснення будь-якого методу бібліографування.

Принцип доцільності бібліографування, або закон подвійної відповідності. Застосування аналізу та синтезу в методах бібліографування. Поділ методів бібліографування на аналітичні та синтетичні.

Бібліографічне виявлення та бібліографічний відбір. Шляхи бібліографічного виявлення. Попередній і остаточний відбір документів. Умови остаточного відбору. Змістові критерії бібліографічного відбору. Формальні критерії бібліографічного відбору: типологічні (види видань і типи літератури); хронологічний (час видання творів друку); територіальний (місце видання творів друку); мовний.

Бібліографічна характеристика: її способи. Сутність бібліографічної характеристики. Визначення способів бібліографічного опису, анотації, реферату, рецензії, огляду. Інші способи і методи бібліографічної характеристики: бібліографічна предметизація, бібліографічна систематизація (індексація), кодування документа. Комунікативний формат бібліографічного запису та передмашинний формат.

Бібліографічне групування: його способи. Визначення бібліографічного групування. Способи бібліографічного групування за змістом документів: систематичне групування та його різновиди; тематичне, предметне. Способи бібліографічного групування за формально-видавничими ознаками: алфавітне, хронологічне, топографічне, за видами видань, за жанрами творів та ін. Бібліографічне групування за змішаними, формально-змістовими ознаками (персональне).

Розташування бібліографічних записів усередині найдрібнішої рубрики: його способи. Поняття "найдрібніша рубрика". Змістові способи розташування бібліографічних записів: за ступенем значення, за ступенем доступності, від загального до часткового, за логікою розкриття змісту. Формальні способи:

алфавітне, хронологічне (або зворотно-хронологічне) розташування.

Складання допоміжних покажчиків до бібліографічного посібника: їх види. Залежність вибору допоміжного покажчика від способу групування. Визначення поняття допоміжного покажчика до бібліографічного посібника. Види допоміжних покажчиків за змістом документів: систематичний, предметний, тематичний, географічний, персоналій. Види допоміжних покажчиків за формальними ознаками документів: авторський, покажчик назв, покажчик авторів та назв, покажчик колективів, хронологічний, топографічний, мовний та ін. Види допоміжних покажчиків комплексного характеру: іменний, пермутаційний.

Семинар № 3. Структура практичної бібліографічної діяльності (1 год.).

Практична робота № 1. Правила бібліографічного опису документів. Повторення правил, відомих з курсу "Аналітико-синтетична обробка документів", та їх застосування по відношенню до опису бібліографічних посібників.

Практична робота № 2. Методи бібліографування. Шляхом аналізу бібліографічного посібника визначити методи бібліографування, що були застосовані при його складанні.

ТЕМА 5. КЛАСИФІКАЦІЯ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ

Загальні поняття та завдання класифікування бібліографічних посібників (БП). БП як упорядкована множина бібліографічних записів. Класифікування БП як метод їх вивчення та узагальнення досвіду бібліографування. Класифікація БП як результат їх класифікування та наукова побудова. Ознаки паралельної фасетної багатоаспектної класифікації БП. Поняття виду, форми, жанру, типу БП. Основні вимоги до класифікування.

Види БП за суспільним призначенням. Перший підхід до ознаки "суспільне призначення БП" як сукупності цільового та читацького призначення. Особливості цільового та читацького призначення державних (облікових), науково-допоміжних, рекомендаційних, професійно-виробничих, видавничо-книготорговельних, бібліотечно-каталожних БП.

Другий підхід до ознаки "суспільного призначення БП" як виконання основних суспільних функцій бібліографічної інформації. Основні види БП згідно із другим підходом.

Види БП за особливостями об'єкта обліку (відображених документів). Визначення видів БП за видами відображених документів: покажчики літератури, покажчики нетекстових документів (картографічних документів, нот, образотворчих документів), покажчики аудіовізуальних документів, інших видів документів та документів різних видів. Можливість інших підходів у визначенні видів документів і відповідних видів БП (покажчики видань; покажчики творів, опублікованих у виданнях; покажчики неопублікованих документів).

Види БП за тематико-галузевим змістом відображених документів. Поняття універсальних, багатогалузевих, галузевих БП. Умовність виділення загально-галузевих, вузькогалузевих, тематичних БП. Біобібліографічні та персональні БП, їх змістові особливості.

Види БП за тематично-галузевим змістом відображених документів. Поняття краєзнавчих і країнознавчих БП.

Види БП за часом видання відображених документів. Поняття ретроспективних, поточних і перспективних БП.

Види БП за місцем видання відображених документів. Поняття міжнародних і загальнодержавних БП, покажчиків місцевого друку.

Види БП за мовою відображених документів. Мономовні та полімовні БП.

Види БП за ступенем згортання інформації, що міститься у відображених документах. Покажчики первинних документів і покажчики бібліографічних посібників.

Види БП за методами бібліографування.

Реєстраційні та вибіркові БП як види БП за видом бібліографічного відбору.

Види БП за способом бібліографічної характеристики: сигнальний, анотований, реферативний, критичний, оглядовий, технічно-кодований.

Види БП за способом бібліографічного групування. БП із формальним групуванням: алфавітні, хронологічні, топографічні. БП зі змістовим групуванням: предметні, систематичні, тематичні. Види

БП зі змішаним групуванням: біобібліографічні, словникові.

Зовнішні форми БП. Рукописний (неопублікований) БП та форми його існування: картковий, книжковий, аркушевий.

Друкований БП. Окреме видання друкованого БП: карткове, книжкове, аркушеве. Різновиди книжкових видань: неперіодичні, періодичні та продовжувані. Види неперіодичних книжкових видань БП: книга, брошура, аркушівка. Види періодичних видань БП: журнал, бюлетень, збірник, газета. Особливості продовжуваних видань БП. Аркушеві видання БП: неперіодичні (плакати) та періодичні (газети).

Друковані БП у вигляді частини видання. Самостійна частина видання: внутрішньокнижковий, внутрішньожурнальний, внутрішньогазетний БП. Несамостійна частина видання: прикнижковий, пристатейний БП, допоміжний покажчик до видання.

БП, зміст якого може бути сприйнятий людиною при посередництві технічних засобів (машиносприймальні БП). Мікрофільми, аудіальні та аудіовізуальні БП, комп'ютерні бібліографічні ресурси. Автоматизована інформаційно-пошукова система (АПС), електронний каталог, база даних, банк даних як комп'ютерні БП.

Жанри БП як підрозділи класифікації БП за ознакою їх внутрішньої форми. Окреме бібліографічне повідомлення. Бібліографічний список і бібліографічний покажчик, умовність відмінностей між ними. Бібліографічний огляд як узагальнена характеристика групи документів. Бібліографічна бесіда як зв'язна послідовна розповідь про документи. Бібліографічний бюлетень як засіб регулярного інформування про нові документи. Бібліографічний журнал (або газета, часопис) як сукупність бібліографічних повідомлень різних жанрів. Бібліографічний відділ у часописі (газеті, журналі). Допоміжний покажчик до видання як засіб інформування про твори, що включені до складу видання. Бібліотечний каталог як відображення складу певного фонду документів. Бібліографічна картотека як особлива складова довідково-бібліографічного апарату бібліотеки.

Дискусійність поняття **типів БП**. Типологічна класифікація БП як результат пересічення декількох напрямів класифікування БП.

Практична робота № 3. Класифікація бібліографічних посібників (визначити вид БП за різними ознаками).

Практична робота № 4. Аналіз методів бібліографування в бібліографічному посібнику (БП) та його класифікаційна характеристика.

Контрольна робота. Класифікація бібліографічних посібників.

ТЕМА 6. КЛАСИФІКАЦІЯ БІБЛІОГРАФІЇ

Дискусійність проблеми класифікування бібліографії.

Класифікування бібліографії як її поділ на види. Поняття "вид бібліографії", його відміна від виду бібліографічних посібників і схожість з ним. Ознаки, за якими розрізняють види бібліографії. Труднощі та завдання класифікування бібліографії.

Класифікація бібліографії за ознакою її суспільного призначення: перший підхід. Залежність класифікування бібліографії за ознакою її суспільного призначення від трактування поняття "суспільне призначення бібліографії". Перший підхід: конкретизація суспільного призначення бібліографії як обслуговування певної сфери життєдіяльності суспільства. Поняття цільового та читацького призначення бібліографії. Додаткові ознаки, які характеризують основні види бібліографії, виділені при такому підході.

Державна бібліографія як бібліографія, призначенням якої є реєстрація всіх опублікованих на території держави документів. Зіставлення понять "державної" та "національної" бібліографії. Характерні риси державної бібліографії: її центр, "система обов'язкового примірника", наявність системи державних бібліографічних посібників.

Науково-допоміжна бібліографія, її цільове та читацьке призначення. Основні організаційні центри науково-допоміжної бібліографії в Україні. Особливості системи бібліографічних посібників науково-допоміжної бібліографії. Проблема відокремлення виробничо-допоміжної бібліографії.

Рекомендаційна бібліографія, її цільове призначення та головна мета. Дискусійність терміна "рекомендаційна бібліографія" на сучасному етапі. Основні напрями рекомендаційної бібліографії: на допомогу загальній освіті та самоосвіті, на допомогу вихованню та пропаганді знань, на допомогу професійній освіті та самоосвіті.

Зв'язок рекомендаційної та виробничо-допоміжної бібліографії. Центри рекомендаційної бібліографії в Україні. Наявність системи рекомендаційних бібліографічних посібників.

Видавничо-книготорговельна бібліографія, її цільове призначення та головна мета. Два напрями в системі видавничо-книготорговельних бібліографічних посібників. Центри даного виду бібліографії. Дискусійні позиції щодо визначення місця видавничо-книготорговельної бібліографії серед інших видів.

Бібліотечно-каталожна бібліографія, її цільове та читацьке призначення, центри, система бібліографічних посібників.

Класифікація бібліографії за ознакою її суспільного призначення: другий підхід. Виділення основних видів бібліографії за функціями бібліографічної інформації, що переважають.

Загальна бібліографія, її функціональні особливості. Поділ загальної бібліографії відповідно до функцій, що переважають: пошукова (каталожна) та комунікативна. Завдання пошукової (каталожної) бібліографії. Конкретні підрозділи комунікативної бібліографії. Завдання державної, репертуарної, масової бібліографії.

Спеціальна бібліографія, її функціональні особливості. Поділ спеціальної бібліографії за сферами обслуговування. Місце науково-допоміжної та рекомендаційної бібліографії, їх сфери обслуговування. Порівняння основних видів бібліографії, що виділені згідно з першим та другим підходами.

Організаційно-відомча структура бібліографії. Застосування в класифікуванні бібліографії ознаки суб'єкта бібліографічної діяльності. Професійна та непрофесійна бібліографічна діяльність. Місце бібліографії в діяльності комунікаційних посередників у системі документальних комунікацій. Видавнича справа, книжкова торгівля, бібліотечна справа, науково-інформаційна та масово-інформаційна діяльності як комунікаційні посередники. Безпосередньо-документальний, бібліографічний та бездокументальний контури комунікації. Види бібліографії за ознакою колективного суб'єкта діяльності.

Види бібліографії за ознакою змісту документів, що обліковуються. Відношення до змісту документів як ознака класифікування бібліографії. Поняття універсальної та галузевої бібліографії. Галузева бібліографія як узагальнююче поняття;

конкретні види галузевої бібліографії. Дискусійність понять персональної, тематичної, комплексної бібліографії.

Види бібліографії за територіально-змістовою ознакою. Краєзнавча бібліографія, її зв'язок з поняттями "край", "краєзнавство". Країнознавча бібліографія. Класифікаційна належність українознавчої бібліографії.

Особливі види бібліографії, що виділені за особливостями відображених документів. **Бібліографія бібліографії,** її призначення. Завдання системи показчиків бібліографічних посібників. **Біобібліографія:** особливості документів, що обліковуються, та завдання даного виду бібліографії.

Види бібліографії за часом документів, що обліковуються. **Поточна** бібліографія, її завдання та межі. **Ретроспективна** бібліографія, її підсумовуюча та пошукова функції. Завдання **перспективної** бібліографії.

Семінар № 4. Класифікація бібліографії.

ТЕМА 7. БІБЛІОГРАФІЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ: ЙОГО ВИДИ

Доведення бібліографічної інформації до споживачів як структурна ділянка практичної бібліографічної діяльності. Види бібліографічного обслуговування.

Довідково-бібліографічне обслуговування (ДБО). Визначення ДБО та його узагальнена схема. Поняття бібліографічного та фактографічного запиту. Різновиди відповідей у ДБО. Адресний, тематичний та уточнювальний бібліографічні запити і довідки. Види бібліографічного пошуку. Використання інформаційно-пошукових систем у процесі бібліографічного та фактографічного пошуку. Бібліографічна евристика як окремий напрям бібліографознавства.

Бібліографічне інформування споживачів (БІС). Визначення БІС, його відмітні риси та принципова схема. Роль зворотного зв'язку від споживача до бібліографа у вдосконаленні БІС. Індивідуальне, групове та масове БІС, їх відмінності.

Методи виконання БІС. Система вибіркового розповсюдження інформації як основний засіб диференційованого БІС. Бібліографічні

бюлетені (списки), картотеки, огляди, виставки-перегляди літератури, призначення інформаторів і референтів, диференційоване обслуговування керівників, “день спеціаліста” як методи групового БІС.

Методи масового (недиференційованого) БІС. “День інформації” як комплексна форма БІС.

Рекомендаційно-бібліографічне обслуговування (РБО) як процес використання засобів і методів рекомендаційної бібліографії в бібліотечному обслуговуванні читачів. Його відмітні риси. Приблизна схема процесу РБО. Активна роль бібліотекаря в РБО. Завдання бібліографічного спілкування з читачем. Підготовка бібліотекарів до використання рекомендаційних бібліографічних посібників та методів рекомендаційної бібліографії як умова ефективності РБО.

Виховання культури читання як першочергова мета РБО та допомога у формуванні гармонійної особистості читача як його кінцева мета.

Семінар № 5. Бібліографічне обслуговування: його види.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

БІБЛІОГРАФІЧНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

ТЕМА 8. ПОТОЧНА ДЕРЖАВНА БІБЛІОГРАФІЯ

Завдання та організація поточної державної бібліографії (ПДБ). Інформація про нові документи, видані на території держави, як головне завдання ПДБ. Інші назви ПДБ. Міжнародні обов’язки ПДБ. Завдання системи всесвітнього бібліографічного обліку (Universal bibliographic control) і національних інформаційних систем (NATIS). Основні організаційні умови діяльності ПДБ (визначення державного бібліографічного агентства, закон про “обов’язковий примірник”).

Основні напрями діяльності Книжкової палати України.

Створення Головної книжної палати в Києві 24 січня 1919 р. Подальші зміни в її діяльності. Створення Української Книжкової палати в Харкові (1922 р.). Переїзд Книжкової палати у Київ і створення Національного науково-виробничого об'єднання “Книжкова палата України” (1989—1992 рр.). Діяльність Книжкової палати України після 1996 р.

Основні функції Книжкової палати: державна реєстрація творів друку; видання поточних державних бібліографічних посібників; розподіл обов'язкового примірника між державними книгосховищами, створення Архіву друку; міжнародний книгообмін; централізована каталогізація; статистика друку; створення та видання ретроспективних державних бібліографічних посібників; створення довідково-бібліографічного апарату; довідково-бібліографічне обслуговування; науково-дослідна та науково-методична робота в галузі бібліографознавства і книгознавства; міжнародна співпраця в галузі бібліографознавства, впровадження міжнародної системи стандартної нумерації книг (ISBN).

Система державних бібліографічних посібників (ДБП) України. Початок формування системи поточних ДБП України. “Літопис українського друку” (1924 р.) та подальший розвиток системи в 30-ті, 50-ті, 70-ті роки.

Поняття **системи** поточних ДБП. Підсистеми первинного обліку, аналітичного обліку, кумулятивного обліку. Другий підхід: покажчики видань; покажчики матеріалів, опублікованих у виданнях; покажчики видань та матеріалів, опублікованих у виданнях. Третій підхід: виділення підсистем за видами видань і творів друку.

Особливості методики бібліографування в поточних ДБП: виявлення документів, бібліографічного відбору, бібліографічної характеристики, бібліографічного групування, розташування бібліографічних записів усередині найдрібнішої рубрики, допоміжних покажчиків. Застосування автоматизованої системи обробки інформації в підготовці поточних ДБП. Проблема видання ДБП у машиночитаній формі.

Облік текстових неперіодичних видань (книг та брошур). “Літопис книг” (1924 —), його характеристика. “Літопис авторефератів дисертацій” (1999 —).

Облік серіальних видань (періодичних та продовжуваних). “Літопис періодичних видань” (1973 — 1989, 1997 —), його характеристика. Довідник “Друковані та електронні засоби масової інформації України” (1998 —).

Облік нетекстових видань і творів друку. Характеристика “Літопису образотворчих видань” (1937 — 1941, 1954 — 1992, 1996 —), “Літопису нот” (1954 — 1990, 1996 —), “Літопису картографічних видань” (1997 —).

Облік текстових творів, надрукованих у періодичних виданнях (статей, рецензій). Характеристика “Літопису журнальних статей” (1936 —), “Літопису газетних статей” (1937 —), “Літопису рецензій” (1936 — 1990, 1996 —).

Облік країнознавчих матеріалів, надрукованих за межами держави. Щорічний бібліографічний покажчик “Українська РСР у пресі СРСР і зарубіжних соціалістичних країн” (1956 — 1989). Сучасні завдання обліку українознавчих матеріалів, надрукованих за межами України.

Облік особливих видів документів. “Каталог нормативних документів” Українського науково-дослідного інституту стандартизації, сертифікації та інформатики Держстандарту України. Інформаційний покажчик “Стандарти”. Покажчик “Технічні умови України”. Бюлетень “Промислова власність” Держпатенту України. РЖ “Депоновані наукові роботи” Державної науково-технічної бібліотеки України. “Бюлетень реєстрації НДР і ДКР” Українського інституту науково-технічної і економічної інформації.

Семінар № 6. Поточна державна бібліографія України: розвиток і сучасний стан.

Практична робота № 5. Аналіз поточних ДБП.

Практична робота № 6. Джерела поточної державної бібліографії України (бібліографічний пошук).

ТЕМА 9. ЗАГАЛЬНА РЕТРОСПЕКТИВНА БІБЛІОГРАФІЯ

Суспільне призначення, завдання та функції загальної ретроспективної бібліографії (ЗРБ). Співвідношення ЗРБ з державною (національною) бібліографією. Поняття репертуарної бібліографії. Співвідношення ЗРБ з науково-допоміжною

бібліографією. Універсальні ретроспективні покажчики документів як джерела ЗРБ. Завдання ЗРБ: повний облік усієї виданої продукції країни; бібліографічне забезпечення потреб науковців різних галузей знань; бібліографічне забезпечення потреб вивчення історії культури, науки, книговидавничої справи. Функції ЗРБ: підсумовуюча, моделююча, джерелознавча.

Організація ЗРБ. Проблема створення українського бібліографічного репертуару. Відмінності організації ЗРБ від організації поточної державної бібліографії. Необхідність координації та кооперування зусиль декількох учасників. Перші спроби створення українського бібліографічного репертуару: “Книжная старина южнорусская” М.О. Максимовича. Перші закінчені праці: М.Ф. Комаров “Бібліографічний покажчик нової української літератури (1798—1883 рр.)” (К., 1883); Левицький І.О. “Галицко-русская библиография XIX столетия. 1801—1886” (Львів, 1888—1895) та “Українська бібліографія Австро-Угорщини. За роки 1887—1900” (Львів, 1900—1911).

Діяльність Наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка у Львові на початку ХХ ст. Всенародна бібліотека України (пізніше Центральна наукова бібліотека АН УРСР і зараз — Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського НАН України) як організаційний центр українського бібліографічного репертуару. Організація роботи в галузі ЗРБ у 1922—1991 рр. Завдання найбільших бібліотек і книжкових палат. Діяльність Книжкової палати України в галузі ЗРБ. Участь Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника в роботі над “Бібліографією української книги 1798—1914 рр.” у 40-і роки.

Комплексна програма “Документальна пам’ять України” (1989 р.) та завдання створення українського бібліографічного репертуару. Програма бібліографічного покажчика “Книги українською мовою, 1798—1917 рр.”

Національна парламентська бібліотека України і програма створення “Друкованого зведеного каталогу української книги у фондах бібліотек та музеїв системи Міністерства культури і мистецтв України (1574—1923 рр.)”.

Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаника НАН України і видання “Репертуару української книги, 1798—1916”.

Система універсальних ретроспективних покажчиків (УРП) документів. Ознаки диференціації УРП та критерії відбору

документів: державно-територіальна, вид видань, мова видання, хронологічна ознака та ін.

Проблема якісного відбору документів в УРП. Вимоги єдності правил бібліографічного опису, наукової обробки документів.

Універсальні ретроспективні покажчики текстових неперіодичних видань (книг). *Покажчики, які подають відомості про книги, видані в Україні:* Петров С.О. Книги громадянського друку, видані на Україні. XVIII-перша половина XIX ст.: Каталог. Х., 1971; Запаско Я., Ісаєвич Я. Пам'ятки книжкового мистецтва: Каталог стародруків, виданих на Україні, 1574—1800 рр. В 2-х кн., 3-х част. Львів, 1981—1984. Видання Національної парламентської бібліотеки України: “Україномовна книга, 1808—1923”, “Російськомовна книга у фондах Національної парламентської бібліотеки, 1816—1923”, “Друкований зведений каталог україномовної книги державних бібліотек та музеїв України, 1798—1923”, серія “Українські культурно-освітні товариства “Просвіта””. “Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, 1798—1916”. Покажчики Одеської та Харківської державних наукових бібліотек, Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. Галузеві видання Книжкової палати України ретроспективного характеру: Музична література УРСР, 1917—1965; Образотворче мистецтво Радянської України, 1917—1966; Художня література, видана на Україні за 40 років, 1917—1957; Художня література зарубіжних країн у пресі УРСР, 1981—1985 та ін. Проблеми та завдання подальшої роботи.

Покажчики, у яких містяться відомості про видання книг на території України в часи Російської імперії: Сводный каталог русской книги гражданской печати XVIII века (1725—1800); Сводный каталог книг на иностранных языках, изданных в России в XVIII веке (1701—1800) / Савельева Б.А., Щербакова Т.П.; Сводный каталог русской нелегальной и запрещенной печати XIX в.; Сводный каталог славяно-русских рукописных книг, хранящихся в СССР, XI—XIII вв. та ін.

Універсальні ретроспективні покажчики періодичних видань. *Ретроспективні покажчики періодичних видань, що виходили в межах України:* Ігнатієнко В.А. Бібліографія української преси, 1816—1916. К., 1930; Періодичні видання УРСР. Журнали. Вип. 1. 1918—1950 рр. Вип. 2. 1951—1960 рр. Вип. 3. 1961—1975 рр. Вип. 4.

1976—1980 рр.; Періодичні видання УРСР. Газети. Вип. 1. 1917—1960 рр. Вип. 2. 1961—1980 рр. Бібліографічні посібники Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника про періодичні видання Західної України. Видання Дослідницького центру історії української преси Київського Національного університету імені Т.Г. Шевченка та ін.

Показчики періодичних видань, що виходили на території України в часи Російської імперії та СРСР: Лисовский Н.М. Библиография русской периодической печати 1703—1900 гг.; Библиография периодических изданий России, 1901—1916 / Беляева Л.Н., Зиновьева М.К., Никифоров М.М.; Русская периодическая печать, 1702—1917 гг. В 2-х т.; Периодическая печать СССР: Журналы, сборники и бюллетени, 1917—1949. В 10 т.; Газеты СССР, 1917—1960. В 5 т.; Газетный мир Советского Союза, 1917—1970 гг. В 2-х вып.; Сводный каталог сериальных изданий России, 1801—1825 та ін.

Семінар № 7. Загальна ретроспективна бібліографія.

Практична робота № 7. Джерела загальної ретроспективної бібліографії.

ТЕМА 10. НАУКОВО-ДОПОМІЖНА БІБЛІОГРАФІЯ

Суспільне призначення науково-допоміжної бібліографії.

Визначення науково-допоміжної бібліографії (НДБ). Цільове та читацьке призначення НДБ. Співвідношення НДБ і спеціальної бібліографії. Класифікація читачів-спеціалістів як споживачів НДБ. Особливості ставлення спеціалістів до бібліографічної інформації. Співвідношення науково-допоміжної бібліографії і галузевої бібліографії. Завдання створення бібліографічної інформації та її доведення до споживачів як складові частини суспільного призначення НДБ.

Науково-допоміжна бібліографія в національній системі науково-технічної інформації (НСНТІ). НДБ як частина науково-інформаційної діяльності суспільства. Національна система НТІ, її склад і основні завдання згідно із Законом України "Про науково-технічну інформацію" (1993 р.). Державна політика у сфері НТІ.

Центри науково-інформаційної діяльності та їх бібліографічна продукція. Профілі (універсальний, багатогалузевий,

галузевий) і рівні в структурі системи НТІ. Обов'язки центрів колишнього всесоюзного рівня, значення їх бібліографічної продукції для забезпечення інформаційних потреб спеціалістів України.

Центри бібліографії всеукраїнського рівня національної системи НТІ. Книжкова палата України як **універсальний центр.** **Багатогалузеві** центри: Національна парламентська бібліотека України, Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника, Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка, Одеська державна наукова бібліотека ім. О.М. Горького, Український інститут науково-технічної і економічної інформації. **Галузеві** центри: Державна історична бібліотека України, Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека Української академії аграрних наук, Державна наукова медична бібліотека Міністерства охорони здоров'я України; ЦНТБ (ЦНТИ) міністерств хімічної промисловості, зв'язку; Центральне бюро технічної інформації Міністерства енергетики та електрифікації; наукові бібліотеки, відділи і бюро НТІ науково-дослідних інститутів та ін.

Центри регіонального рівня системи НТІ в Україні: обласні універсальні наукові бібліотеки; обласні міжгалузеві центри науково-технічної та економічної інформації; обласні медичні бібліотеки.

Низовий рівень системи НТІ, його завдання. Бібліотеки підприємств, відділи і бюро НТІ, бібліотеки вищих навчальних закладів. Публічні (масові) бібліотеки, їх роль в бібліографічному забезпеченні інформаційних потреб спеціалістів.

Система науково-допоміжних бібліографічних посібників (НДБП). Конкретні цілі, що їх забезпечують НДБП. Реєстраційні та вибіркові НДБП, як дві групи НДБП, що відрізняються за цілями та методикою бібліографування. Конкретні типи реєстраційних і вибіркового НДБП.

Підсистеми НДБП за хронологічною ознакою. Рівні поточної підсистеми НДБП: сигнальний, реферативний, оглядовий. Ретроспективна підсистема НДБП: галузеві, тематичні, персональні, біобібліографічні посібники. Роль обласних універсальних наукових бібліотек у створенні краснавччих НДБП. Галузевий характер більшості НДБП.

Семинар № 8. Науково-допоміжна бібліографія.

Практична робота № 8. Джерела науково-допоміжної бібліографії (аналіз НДБП, визначення їх місця в системі НДБП).

ТЕМА 11. РЕКОМЕНДАЦІЙНА БІБЛІОГРАФІЯ

Суспільне призначення рекомендаційної бібліографії та її завдання на сучасному етапі розвитку суспільства. Традиційне визначення рекомендаційної бібліографії (РБ). Дискусія про цільове призначення РБ: різні погляди на завдання РБ щодо обслуговування потреб професійної освіти та самоосвіти. Пропозиції відокремлення науково-популярної (популярної) та виробничо-допоміжної бібліографії. Співвідношення рекомендаційної і науково-допоміжної бібліографії. Завдання рекомендаційної бібліографії в умовах вільного демократичного суспільства, правової держави. Подолання наслідків впливу адміністративно-командної системи на рекомендаційну бібліографію. Рекомендаційні бібліографічні посібники як показник стану суспільної думки свого часу. Закон України "Про інформацію" (1992 р.) та основні принципи інформаційних відносин в Україні: забезпечення права громадян на інформацію, відкритості, доступності інформації та свободи її обміну, об'єктивності та вірогідності, повноти і точності інформації, законності одержання, використання, поширення та зберігання інформації.

Завдання національного відродження України, розвитку національної культури, опанування загальнолюдських цінностей світової культури.

Основні ділянки та напрями рекомендаційної бібліографічної діяльності. Поняття рекомендаційної бібліографії у світлі сучасного визначення бібліографії як сукупності різних видів діяльності. Практична рекомендаційна бібліографічна діяльність, її ділянки: створення рекомендаційних бібліографічних посібників, рекомендаційно-бібліографічне обслуговування. Управлінська, науково-дослідна, навчальна діяльності в галузі РБ, їх результати.

Окремі напрями РБ, які визначаються за конкретними цілями діяльності: РБ на допомогу загальній освіті та самоосвіті; на допомогу професійній освіті та самоосвіті; на допомогу пропагандистській та виховній діяльності та ін.

Диференціація РБ з погляду змісту відображених документів. Галузевий характер РБ. Проблема комплексності

рекомендаційно-бібліографічної пропаганди. Завдання створення системи рекомендаційних бібліографічних посібників, зокрема її універсальної ланки.

Принципи організації рекомендаційної бібліографії. Принципи централізації та децентралізації, координації та кооперування.

Основні центри створення рекомендаційних бібліографічних посібників (РБП). Національна парламентська бібліотека України як організаційний і методичний центр РБ в Україні, як центр створення РБП. Розподіл обов'язків бібліотек республіканського рівня за галузями знань. Одеська державна наукова бібліотека ім. О.М. Горького і РБ природознавства, Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка і РБ техніки. Рекомендаційно-бібліографічна діяльність Державної бібліотеки України для дітей, Державної бібліотеки України для юнацтва, обласних універсальних наукових бібліотек та ін.

Проблема створення системи РБП. Питання координації діяльності, спрямованої на створення РБП; розробки структури системи РБП за цільовим та читацьким призначенням, змістової і жанрово-типологічної структури системи РБП.

Структура системи РБП за цільовим та читацьким призначенням. Цільове призначення РБП у відповідності з основними напрямками рекомендаційно-бібліографічної діяльності. Читацьке призначення РБП у відповідності з основними напрямками рекомендаційно-бібліографічної діяльності.

Диференціація читачів у підсистемі на допомогу загальній самоосвіті. Групи читачів за соціально-демографічними ознаками. Врахування стадій соціалізації людини в класифікації споживачів РБП. Підгрупи читачів за рівнем підготовленості до читання літератури. Відміни в цільовому призначенні РБП для кожної підгрупи. Початкове загальне ознайомлення з темою чи поглиблене вивчення теми як конкретні цільові призначення РБП. Можливості подальшої конкретизації цільового та читацького призначення РБП на допомогу загальній самоосвіті у відповідності із змістом читання.

Класифікація читачів у підсистемі РБП на допомогу професійній самоосвіті. Єдність читацького та цільового призначення в поняттях "оволодіння професією", "підвищення кваліфікації", "інформаційне забезпечення раціоналізаторів, новаторів виробництва", "професійна

орієнтація учнів загальноосвітньої школи". Завдання забезпечення спеціалістів середньої ланки виробництва (та невиробничої сфери) як особливе призначення одного з різновидів РБП.

Читацьке призначення РБП у підсистемі на допомогу пропагандистській та виховній діяльності. Педагоги, пропагандисти, лектори як користувачі РБП. Бібліотекарі, вчителі, вихователі як організатори читання.

Можливості використання знань про структуру цільового та читацького призначення РБП у діяльності бібліотекаря. Комплексування різних призначень в деяких видах РБП та завдання інтенсифікації системи РБП.

Змістова структура системи РБП. Роль універсальної та багатогалузевої ланок системи. Завдання системи РБП з погляду змісту. Види РБП за змістом відображених документів. Універсальні і багатогалузеві РБП.

Змістово-цільові комплекси галузевих РБП: на допомогу суспільно-політичній самоосвіті; на допомогу природничо-науковій та політехнічній самоосвіті; на допомогу естетичній самоосвіті.

Універсальна ланка системи РБП як комплекс універсальних, багатогалузевих та загальногалузевих РБП. Типи РБП "універсальної ланки": бібліографічна модель ядра фонду масової бібліотеки, типовий каталог масової бібліотеки, поточний покажчик (щорічник, дворічник) загальногалузевого, багатогалузевого чи галузевого змісту.

Багатогалузева ланка системи РБП: календарі знаменних і пам'ятних дат, комплексно-тематичні РБП.

Роль галузевих проблемно-тематичних РБП в актуалізації змісту системи РБП.

Жанрово-типологічна структура системи РБП. Особливості РБП "малих форм" та "новітніх жанрів". Жанри РБП як їх види за ознакою внутрішньої форми. Жанрово-типологічна структура системи РБП як пересічення класифікації РБП за жанрами із структурою цільового та читацького призначення РБП.

Різновиди бібліографічних списків у підсистемі "на допомогу загальній самоосвіті": закладки до книг "З чого почати" і "Що читати далі", плани читання, пам'ятки, звичайні бібліографічні списки. Бесіди про книги і бібліографічні огляди. Узагальнююче поняття "малі форми РБП".

Бібліографічний покажчик як жанр РБП. Його різновиди:

традиційний бібліографічний покажчик, бібліографічний довідник, типовий каталог бібліотеки і т.д. Проблема створення "кола читання".

Проблема застосування "первинної інформації" в РБП. Синтетичні жанри, що поєднують бібліографічну інформацію з науково-популярною "первинною" інформацією. Популярна бібліографічна енциклопедія, бібліографічний дайджест тощо.

Критико-бібліографічний журнал як науково-популярне книгознавче видання. Бібліографічний відділ у газеті загально-політичного змісту або в науково-популярному журналі.

Специфічні жанри РБП у підсистемі на допомогу вихованню та пропаганді знань: методико-бібліографічні матеріали, календарі знаменних і пам'ятних дат, типовий каталог бібліотеки, бібліографічна модель ядра фонду масової бібліотеки, анотовані друковані картки.

Жанри РБП на допомогу професійній самоосвіті: програма читання, бібліографічний покажчик новинок виробничої літератури, бібліографічний відділ у виробничому журналі.

Завдання стабілізації та динамізації системи РБП.

Семінар № 9. Рекомендаційна бібліографія.

Практична робота № 9. Аналіз рекомендаційного бібліографічного посібника (особливості методики бібліографування; визначення місця в системі РБП).

ТЕМА 12. ВИДАВНИЧО-КНИГОТОРГОВЕЛЬНА БІБЛІОГРАФІЯ

Проблеми визначення видавничо-книготорговельної бібліографії. Сприяння видавничій та книготорговельній діяльності як суспільне призначення видавничо-книготорговельної бібліографії. Інший спосіб відокремлення видавничої та книготорговельної бібліографії — за ознакою суб'єкта діяльності. Особливості бібліографічної продукції видавничої та книготорговельної бібліографії. Мета видавничих і книготорговельних бібліографічних посібників.

Поняття "масової інформаційної бібліографії" та його критика. Пропозиція відокремлення "рекламно-ознайомлювальної або асортиментної" бібліографії.

Відмінності видавничо-книготорговельної бібліографії від державної. Особливості читацького призначення

видавничо-книоторговельної бібліографії.

Система посібників видавничо-книоторговельної бібліографії.

Різноманітність видавничо-книоторговельних бібліографічних посібників (БП) з погляду їх класифікування. Поділ сукупності видавничо-книоторговельних БП на підсистеми з позиції споживача інформації.

Перша підсистема — інформація про документи, що мають вийти у видавництвах. "Тематичні плани випуску літератури" видавництв, їх особливості. Каталоги періодичних видань, призначених до передплати. Рекламні проспекти та оголошення видавництв.

Друга підсистема — інформація про видання, що вийшли у видавництвах. Особливості "масової" бібліографічної інформації. Джерела поточної масової бібліографічної інформації: "Нові видання УРСР" (1958—1990 рр.), "Нові видання України" (1996 —). Каталоги типу "Books in Print". Спеціалізовані книгознавчі газети: "Друг читача" (1960—1992 рр.), "Книжкова тека" (1994 — 1999), "Книжковий кур'єр" (1995 —), "Книжковий клуб" (1995 —) тощо. "Книжковий тиждень" на сторінках газети "Українське слово" (1993 —).

Ретроспективні та поточні каталоги видавництв. "Видання Академії наук УРСР (1919—1967)"; каталоги видавництв "Каменярь", "Веселка" та ін. Щорічники "Друковані видання УРСР" (1954 — 1989 рр.).

Третя підсистема — інформація про видання, що є або можуть бути в книгарнях. Зв'язок цієї підсистеми з першою або другою. Особливі книготорговельні бібліографічні посібники. Картотеки книжкових магазинів. Каталоги-прейскуранти. Перспектива використання ЕОМ для обліку замовлених, наявних, розпроданих видань.

Семінар № 10. Тема: Видавничо-книготорговельна бібліографія.

Практична робота № 10. Джерела видавничо-книготорговельної бібліографії (аналіз одного БП, бібліографічний пошук за джерелами).

ТЕМА 13. БІБЛІОГРАФІЯ БІБЛІОГРАФІЇ

Визначення та функції бібліографії бібліографії. Орієнтація суспільства в бібліографічних ресурсах як призначення бібліографії бібліографії. Походження терміна "бібліографія бібліографії" та його сучасне значення. Підстава виділення бібліографії бібліографії як окремого виду. Зв'язок виникнення бібліографії бібліографії з осмисленням бібліографічної діяльності.

Функції бібліографії бібліографії: моделююча, підсумовуюча, орієнтуюча, прогноуюча, управлінська або організаційна, довідково-пошукова. Читацьке призначення бібліографії бібліографії.

Особливості покажчиків бібліографічних посібників (покажчиків БП) та організація бібліографії бібліографії. Види покажчиків БП за суспільним призначенням: державні, науково-допоміжні, рекомендаційні, бібліотечно-каталожні. Види покажчиків БП за змістом. Жанри покажчиків БП. Путівник по БП та довідкових виданнях як особливий тип покажчиків БП.

Організаційна структура бібліографії бібліографії. Колишня Державна публічна бібліотека імені М.Є. Салтикова-Щедріна (нині — Російська національна бібліотека) як координаційний та методичний центр бібліографії бібліографії. Всесоюзна книжкова палата — колишній центр державної бібліографії бібліографії. Роль найбільших бібліотек та інститутів наукової інформації у виданні галузевих покажчиків БП.

Українські центри бібліографії бібліографії. Роль Книжкової палати України, Державної республіканської бібліотеки України (зараз Національної парламентської бібліотеки України), Центральної наукової бібліотеки АН України (зараз Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського НАН України), галузевих республіканських бібліотек, наукових універсальних бібліотек, бібліотек університетів, центрів науково-технічної інформації. Державна історична бібліотека України як центр краєзнавчої бібліографії бібліографії.

Основні джерела універсальної бібліографії бібліографії.

Поточні універсальні покажчики БП: "Бібліотекознавство і бібліографія України" (1969 —); "Інформаційний покажчик бібліографічних праць, виконаних бібліотеками системи АН України у ... році" (за 1970 — 1990 рр.); "Довідкові та бібліографічні книжкові видання у фондах ЦНБ і бібліотек наукових установ АН УРСР" (за

1973 — 1991 рр.) та ін. Щорічник Всесоюзної книжкової палати "Библиография советской библиографии" (1946—1989 рр.) і його використання з метою пошуку БП, виданих в Україні та про Україну. Показчики неопублікованих БП по галузях знань.

Ретроспективні універсальні показчики БП. Праця М.І. Ясинського "Головні моменти з історії української бібліографії" (1927 р.) і пристатейний показчик БП. Щорічні показчики М.І. Ясинського за 1926—1928 рр. Перші показчики БП українознавчого змісту на сторінках енциклопедичних видань кінця XIX — початку XX століття. Твори Ф.П. Максименка про краєзнавчу бібліографію України, бібліографію історії України, бібліографію української книжки XIX — XX століття. Інформація про БП на сторінках книг: І.І. Корнейчика "Історія української бібліографії: дожовтневий період" (Х., 1971); "Українська радянська бібліографія" (К., 1980); М.П. Гуменюка "Українські бібліографи XIX — початку XX століття" (Х., 1969), Н.Ф. Королевич "Українські бібліографи XX століття" (К., 1998), серії Національної парламентської бібліотеки України "Видатні діячі української книги".

Ретроспективні показчики БП Книжкової палати України: "Книга про книги, 1917—1963. Техніка. Промисловість. Транспорт. Комунальне господарство" (Х., 1964) та "Бібліографічні посібники УРСР, 1976—1980" (Х., 1985).

Ретроспективний показчик Національної парламентської бібліотеки України "Посібники науково-допоміжної бібліографії, 1981—1990 рр.". Показчики краєзнавчих БП Державної історичної бібліотеки України. Галузеві показчики БП з українського літературознавства, історії України.

Проблема створення універсального ретроспективного показчика БП з українознавства. "Джерела українознавства. Вип. 1. Вітчизняні бібліографічні джерела" (К., 1990); "Джерела українознавства. Вип. 2. Бібліографія бібліографічних посібників українських періодичних видань" (К., 1998).

Показчики баз даних. "Бази даних НТЕІ України" Українського інституту науково-технічної і економічної інформації. "Бази даних служби довідково-бібліографічного обслуговування Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського" (упорядник Т.В. Добко. К., 1996). Рекламні матеріали Інституту проблем реєстрації інформації НАН України.

Довідково-пошукове значення універсальних покажчиків БП, створених у межах СРСР: М.В. Сокурова "Общие библиографии русских книг гражданской печати. 1708—1955 гг."; М.В. Машкова, М.В. Сокурова "Общие библиографии русских периодических изданий. 1703—1954 гг."; Андреева Н.Ф., Машкова М.В. "Русская периодическая печать. (Общие и отраслевые указатели, 1703—1975)"; Масанов Ю.И., Ниткина Н.В., Титова З.Д. "Указатели содержания русских журналов и продолжающих изданий. 1755—1970 гг."; Те ж. 1971—1985; "Русская периодическая печать: Указатели содержания, 1725—1995" / Сост. Н.В. Ниткина. СПб., 1998; Кауфман И.М. "Русские библиографические и биобиблиографические словари" (М., 1955). Покажчики 3-го ступеня: "Отечественные указатели библиографических пособий" (Л., 1983); 2-е изд., доп. М.А. Мамонтовым (Л., 1989). Універсальні путівники по БП: Кирпичева И.К. Библиография в помощь научной работе. Л., 1958; Иениш Е.В. Библиографический поиск в научной работе. М., 1982.

Довідники про державні БП: Текущие библиографические издания книжных палат и их использование / Решетинский И.И. М., 1981; Семеновкер Б.А. Ретроспективная государственная библиография СССР. М., 1990.

Семинар № 11. Тема: Бібліографія бібліографії.

Практична робота № 11. Джерела бібліографії бібліографії.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

БІБЛІОГРАФОЗНАВСТВО ЯК НАУКА

ТЕМА 14. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БІБЛІОГРАФОЗНАВСТВА

Співвідношення бібліографічної науки та практики. Об'єкт бібліографознавства. Поняття об'єкта наукового пізнання. Бібліографічна практика як об'єкт бібліографічної науки. Складові частини бібліографічної практики. Практична бібліографічна діяльність (бібліографування та бібліографічне обслуговування) як основний об'єкт бібліографознавства. Компоненти практичної бібліографічної діяльності як об'єкти наукового пізнання. Система документальних комунікацій як опосередкований об'єкт

бібліографознавства.

Протилежність і єдність бібліографічної науки та бібліографічної практики.

Виникнення наукових уявлень про бібліографію в процесі практичної бібліографічної діяльності. Системний зв'язок бібліографічної науки та практики. Бібліографічна освіта (підготовка кадрів) і управління бібліографією як складові частини об'єкта бібліографознавства. Бібліографознавство як рефлексивна підсистема бібліографічної системи. Відносна самостійність бібліографічної науки та практики.

Зв'язок між поняттями "об'єкт бібліографознавства" і "об'єкт бібліографії".

Предмет бібліографознавства в порівнянні з предметом бібліографії. Поняття "предмета" наукового пізнання. Визначення об'єкта і предмета бібліографії (практичної бібліографічної діяльності) в різних концепціях. Інформаційний зв'язок між документом і споживачем як предмет бібліографії. Визначення предмета бібліографознавства залежно від розуміння його об'єкта.

Бібліографічна інформація, закономірності процесів її створення та доведення до споживачів як предмет бібліографознавства. Предмет бібліографознавства як кінцева мета вивчення бібліографічної практики.

Структура бібліографознавства. Аспектний та об'єктний напрями диференціації бібліографознавства. Завдання **теорії бібліографії** щодо встановлення її закономірностей, функцій, об'єктів, методів, розробки термінології та наукових визначень найважливіших понять. Предмет **історії бібліографії**. Значення історії для збереження цінного досвіду минулого. Завдання **організаційного** розділу бібліографознавства щодо наукового обґрунтування системи функціонування бібліографічних служб. Вдосконалення прийомів, правил та способів бібліографічної діяльності як предмет **методики бібліографії**.

Об'єктний напрям диференціації бібліографознавства. Різні підходи до визначення об'єктів бібліографознавства. Визначення конкретних ділянок бібліографознавства на пересіченні аспектного та об'єктного напрямів диференціації.

Завдання бібліографознавства. Наукове регулювання та прогнозування бібліографії як кінцева мета бібліографознавства.

Конкретні завдання кожного з аспектних розділів бібліографо-знавства. Диференціація завдань по відношенню до аспектно-об'єктних ділянок бібліографознавства.

Семінар № 12. Тема: Загальна характеристика бібліографознавства.

ТЕМА 15. МЕТОДОЛОГІЯ БІБЛІОГРАФІЇ І БІБЛІОГРАФОЗНАВСТВА

Поняття “методологія бібліографознавства” і “методологія бібліографії”.

Методологія як вчення про науковий метод пізнання, її відміна від “методики”. Методологія бібліографознавства як вчення про наукове пізнання об'єкта бібліографознавства — бібліографічної практики. Методологія бібліографії як вчення про науковий метод пізнання об'єкта бібліографії — системи документальних комунікацій. Визначення предмета, методу та принципів бібліографії як основні питання методології бібліографії.

Поняття про “бібліографічний метод”. Метод бібліографії як система її принципів та спосіб бібліографічної діяльності, перетворення документального матеріалу на бібліографічний твір. Згортання інформації як кінцева мета бібліографічного методу. Бібліографування як засіб існування бібліографічного методу. Операції (методи) бібліографування — складові частини бібліографічного методу.

Принципи бібліографії. Дискусійність питання про принципи бібліографії. **Принцип бібліографічної інформації** як ознаки відмежування бібліографії від суміжних галузей знання.

Принцип науковості: його значення для визначення наукового статусу практичної бібліографічної діяльності; для визначення завдань бібліографа по вивченню досліджень і досягнень усіх наук; для розвитку бібліографознавства як наукового пізнання бібліографічної діяльності; для встановлення наукових вимог повноти і точності бібліографічної інформації, об'єктивності бібліографії у відображенні документів, вивченні і задоволенні інформаційних потреб і запитів споживачів.

Принцип соціальної обумовленості бібліографії. Основні

принципи інформаційних відносин в Україні згідно з Конституцією і Законом України “Про інформацію” (1992 р.). Головні напрями і принципи державної інформаційної політики України. Право на інформацію, можливості її вільного одержання, використання, поширення та зберігання. Вільний доступ суб’єктів інформаційних відносин до бібліотечних, архівних, музейних фондів. Закон України “Про науково-технічну інформацію” (1993 р.) і право громадян України на відкриту науково-технічну інформацію.

Принцип ідейності бібліографії в світлі Закону України “Про інформацію”. Відродження національної культури, національної самосвідомості, утвердження національного суверенітету України; пропаганда гуманізму, загальнолюдських цінностей, сприяння розвитку особистості кожної людини як наповнення принципу ідейності бібліографії. Неприпустимість зловживання правом на інформацію.

Принципи, які мають відношення до конкретних ділянок бібліографії: централізація та децентралізація, координація і кооперування в організації бібліографії; стабілізація та динамізація при формуванні системи бібліографічних посібників та ін.

Методологія бібліографознавства як частина бібліографознавства, яка вивчає наукові методи пізнання бібліографічної практичної діяльності. Рівні розгляду наукових методів бібліографознавства. Найвищий рівень — загально-філософський, діалектико-матеріалістичний метод. Філософські категорії теорії пізнання (аналіз і синтез, індукція і дедукція, порівняння, узагальнення, ідеалізація та ін.) як методи будь-якої пізнавальної діяльності.

Другий рівень методології — загальнонаукові методи, емпіричні і теоретичні. Системний, діяльнісний, функціональний, типологічний підходи як методи теоретичного пізнання бібліографії.

Третій рівень — спеціальнонаукові методи: логічні, соціологічні, математичні; історичний підхід. Місце бібліографічного методу в будь-яких наукових дослідженнях.

Методи, специфічні для ряду споріднених з бібліографознавством наукових дисциплін. Книгознавчі методи: функціональний, аналітико-тематичний, структурно-типологічний та ін.

Принципи методології бібліографознавства: соціально-комунікаційно-інформаційний підхід, документаційний

підхід.

Конкретні методи бібліографознавчих досліджень як застосування всіх методів вищих рівнів.

Види бібліографознавчих досліджень та їх методика.

Фундаментальні дослідження і прикладні, їх завдання. Теоретичні та емпіричні дослідження, або рівні досліджень. Відповідність методів характеру досліджень.

Навчально-наукові дослідження. Значення бібліографічного методу для таких досліджень.

Класифікація методів наукових досліджень залежно від об'єкта вивчення: методи вивчення документів, методи вивчення практичної діяльності, методи обробки одержаних даних.

Подальша конкретизація методів бібліографознавства залежно від об'єкта вивчення (документальних потоків, інформаційних потреб споживачів, бібліографічних посібників і т.д.).

Семінар № 13. Методологія бібліографії і бібліографознавства.

ТЕМА 16. БІБЛІОГРАФІЗНАВСТВО В СИСТЕМІ СУМІЖНИХ ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ

Основні вимоги до порівнянь бібліографознавства із суміжними галузями знань. Необхідність окремого порівняння об'єктів та предметів наукових дисциплін. Необхідність розрізняти наукову дисципліну — бібліографознавство та практичну бібліографічну діяльність; порівнювати окремо бібліографознавство з іншими науковими дисциплінами, а практичну бібліографічну діяльність (бібліографію) з бібліотечною справою, науково-інформаційною діяльністю та іншими видами практичної діяльності.

Бібліографознавство і бібліотекознавство. Співвідношення бібліографії з бібліотечною справою. Ділянка повного сполучення (збігу) бібліографії та бібліотечної справи. Дискусійні питання щодо бібліографічної природи деяких бібліотечних процесів. Поняття “бібліографічне бібліотекознавство” і “бібліотечне бібліографознавство”.

Бібліографознавство і наукова інформатика. Наукова

інформаційна діяльність (НІД), її завдання та особливості. Співвідношення НІД і бібліотечної справи. Співвідношення бібліографії, бібліотечної справи та НІД. Ділянки збігу бібліографії і НІД, бібліографознавства та наукової інформатики. Інші погляди на інформатику та співвідношення бібліографознавства з інформатикою.

Бібліографознавство і книгознавство. Історичні початки єдності бібліографії з книгознавством. Сучасний підхід до порівняння бібліографічної справи з книжковою справою. Місце бібліографії і бібліографознавства в принциповій схемі книгознавства А.І. Барсука; складові частини книжкової справи і співвідношення книгознавчих дисциплін в концепції Є.Л. Немировського.

Інші погляди на місце бібліографії в складі книжкової справи і співвідношення бібліографознавства з книгознавством.

Необхідність застосування теорії соціальної інформації (теорії соціальних комунікацій, соціальної інформатики) для визначення співвідношення книгознавства з бібліографознавством.

Бібліографознавство і соціальна інформатика. Соціальна інформатика як узагальнююча наука дисциплін документально-книгознавчого комплексу. Поняття метанауки (метатеорії), її об'єкт дослідження. Участь бібліографознавців у створенні загальної теорії наук інформаційно-комунікаційного циклу.

Семінар № 14. Бібліографознавство в системі суміжних галузей знань.

**СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ НА ДОПОМОГУ
ВИВЧЕННЮ КУРСУ
“ЗАГАЛЬНЕ БІБЛІОГРАФОЗНАВСТВО”**

Література основна

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верх. Ради України 28 черв. 1996 р. // Уряд. кур'єр. — 1996. — 13 лип. — С. 5.
2. Про внесення змін до Закону України “Про бібліотеки і бібліотечну справу”: Закон України, 16 берез. 2000 р. // Голос України. — 2000. — 5 трав.; Те ж // Уряд. кур'єр. — 2000. — 24 трав.; Те ж // Відомості Верхов. Ради України. — 2000. — № 23. — С. 403—413.
3. Про інформацію: Закон України, 2 жовт. 1992 р. // Голос України. — 1992. — 13 листоп. — С. 3—5.; Те ж // Відомості Верхов. Ради України. — 1992. — № 48. — С. 1447—1462.
4. Про науково-технічну інформацію: Закон України, 25 черв. 1993 р. // Голос України. — 1993. — 23 лип. — С. 9—10; Те ж // Відомості Верхов. Ради України. — 1993. — № 33. — С. 843—851.
5. Про Національну програму інформатизації: Закон України, 4 лют. 1998 р. — К., 1998. — 23 с.; Те ж // Голос України. — 1998. — 7 квіт.; Те ж // Уряд. кур'єр. — 1998. — 12 берез. — Інформ. додаток. — С. 9; Те ж // Відомості Верхов. Ради України. — 1998. — № 27-28. — С. 482—493.
6. Про видавничу справу: Закон України, 5 черв. 1997 р. // Голос України. — 1997. — 22 лип.; Те ж // Уряд. кур'єр. — 1997. — 19 лип.; Те ж // Відомості Верхов. Ради України. — 1997. — № 32. — Ст. 206.
7. Про обов'язковий примірник документів: Закон України, 9 квіт. 1999 р. // Вісн. Кн. палати. — 1999. — № 5. — С. 26—28.
8. ГОСТ 7.0—99. Информационно-библиотечная деятельность, библиография. Термины и определения. — Взамен ГОСТ 7.0—84; Введ. 01. 07. 2000. — Минск: Межгос. совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 1999. — 23 с. — (Межгос. стандарт. Система стандартов по информ., библ. и изд. делу).
9. ДСТУ 2392–94. Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення. — К.; Держстандарт України, 1994. — 53 с.

10. Концепція національного виховання: Схвалена Всеукр. пед. нарадою працівників освіти 30 черв. 1994 р. // Освіта. — 1994. — 26 жовт. — С. 5—6, 11—12.

11. Швецова-Водка Г.М. Загальне бібліографознавство. (Основи теорії бібліографії): Навч. посіб. для студентів ін-тів культури. / Рівнен. держ. ін-т культури. — Рівне, 1995. — IV, 183 с.: іл.

12. Швецова-Водка Г.М. Бібліографічні ресурси України: загальна характеристика: Навч. посіб. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. — Рівне: РДГУ, 2000. — 206 с.

13. Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики. — К.: Кн. палата України, 1998. — 115 с.

Література додаткова

14. Коршунов О.П. Библиографоведение. Общий курс: Учеб. для библиотеч. фак. ин-тов культуры, ун-тов и пед. вузов. — М.: Кн. палата, 1990. — 232 с.

15. Коршунов О.П. Библиография: теория, методология, методика. — М.: Книга, 1986. — 287 с.

16. Коршунов О.П. Теоретическое библиографоведение: состояние, проблемы, перспективы // Мир библиогр. — 1998. — № 6. — С. 2—6.

17. Корнейчик І.І. Історія української бібліографії: Дожовт. період: (Нариси). — Х.: Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР, 1971. — 374 с.

18. Гуменюк М.П. Українські бібліографи XIX — початку XX століття: Нариси про життя та діяльність.— Х.: Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР, 1969. — 182 с.

19. Королевич Н.Ф. Українські бібліографи XX століття: Навч. посіб. для ін-тів культури України. — К.: Кн. палата України, 1998. — 327 с.

20. Українська радянська бібліографія: Навч. посіб. для студ. ін-тів культури / За ред. Ф.К.Сарани і Д.Д.Тараманова. — К.: Вища шк., 1980. — 263 с.

21. Національна бібліографія України: стан і тенденції розвитку: Матеріали міжвід. наук. конф., 12—14 квіт. 1994 р., м. Київ / Нац. парлам. б-ка України. — К., 1995. — 150 с.

22. Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики: Доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф.

25—26 серп. 1995 р. / Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. — Л., 1996.

23. Связь библиотечно-библиографических дисциплин с информатикой: Сб. науч. тр. / ЛГИК. — Л., 1982. — 161 с.

24. Баренбаум И.Е. Информационно-коммуникативные науки в свете эволюции средств информации и коммуникации // Книга: Исслед. и материалы. — 1990. — Сб. 61. — С. 31—47.

25. Барсук А.И. Библиографоведение в системе книговедческих дисциплин: Методолог. очерк. — М.: Книга, 1975. — 206 с.

26. Беспалова Э.К. Формирование библиографической мысли в России (до 60-х гг. XIX в.): (Моногр.). — М.: Изд-во МГУ культуры, 1994. — 282 с.

27. Вохрышева М.Г. Библиографическая деятельность: структура и эффективность. — М.: Кн. палата, 1989. — 199 с.

28. Гречихин А.А. Общая библиография: Теорет.-методолог. основы: Учеб. пособие / Моск. полигр. ин-т. — М., 1990. — 106 с.

29. Колосова Н.Ф. Бібліографія науково-технічної сфери: Навч. посіб. для студ. стаціонару і заоч. від-ня з курсу спеціалізації “Бібліогр. забезпечення бібл. діяльності” / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1998. — 65 с.

30. Лутовинова В., Загуменна В. Дослідження бібліографії як суспільного явища в Україні у 20-х роках XX ст. // Вісн. Кн. палати. — 1996. — № 4. — С. 12—14.

31. Лутовинова В. Позиція українських учених у дискусії з питань теорії бібліографії 50—60-х років XX ст. // Вісн. Кн. палати. — 2001. — № 3. — С. 5—8.

32. Моргенштерн И.Г. Библиограф в информационном обществе. Профессиональный кодекс библиографа: Проект // Библиогр. — 1992. — № 5—6. — С. 3—10.

33. Моргенштерн И.Г. О профессии и личности библиографа // Сов. библиогр. — 1983. — № 5. — С. 13—22.

34. Патока В. Діяльність НІБУ в галузі національної бібліографії за період 1991—2000 роки // Вісн. Кн. палати. — 2001. — № 5. — С. 3—4.

35. Сенченко М. Книжкова палата України: історія і сьогодення, 1919—1999. — К.: Кн. палата України, 1999. — 159 с.: іл.

36. Сляднева Н.А. Библиография в системе Универсума человеческой деятельности: Опыт системно-деятельностного анализа. — М., 1993. — 226 с.

37. Фокеев В.А. Природа библиографического знания: Моногр. / Рос. гос. б-ка. — М., 1995. — 352 с.

38. Швецова-Водка Г.М. Методологія бібліографії: Лекція для студ. бібл. фак-ту з курсу “Заг. бібліографознавство” / Рівнен. держ. ін-т культури; Перекл. Л.О. Черепуха. — Рівне, 1993. — 22 с.

РОЗДІЛ 3 ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар №1

Тема: *Поняття бібліографічної інформації (БІ)*

ПЛАН

1. Система документальних комунікацій. Відношення “книга — читач” як джерело виникнення БІ.
2. Форми існування БІ. Зовнішня структура БІ.
3. Виникнення інформаційних, документальних та бібліо-графічних потреб.
4. Основні суспільні функції БІ: їх походження та характеристика. Внутрішня структура БІ.
5. Властивості БІ та її підсумкове визначення.
6. Співвідношення понять “бібліографічна інформація” та “бібліо-графічне знання”.

Література основна

1. Швецова-Водка Г.М. Загальне бібліографознавство: (Основи теорії бібліографії): Навч. посіб. для студ. ін-тів культури. — Рівне, 1995. — С. 3—28.
2. Коршунов О.П. Библиографоведение. Общий курс: Учебник для библ. фак. ин-тов культуры, ун-тов и пед. вузов. — М., 1990. — С. 5—64.
3. ГОСТ 7.0—99. Информационно-библиотечная деятельность, библиография. Термины и определения. — Взамен ГОСТ 7.0—84; Введ. 01.07.2000. — Минск: Межгос. совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 1999. — 23 с. — (Межгос. стандарт. Система стандартов по информ., библ. и изд. делу).
4. ДСТУ 2392—94. Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення. — К.: Держстандарт України, 1994. — 53 с.
5. ГОСТ 7.0—84. Библиографическая деятельность: Основные термины и определения // Стандарты по библиотечному делу и библиографии. — М., 1985. — С. 5—28.

6. Лутовинова В. Позиція українських учених у дискусії з питань теорії бібліографії 50—60-х років ХХ ст. // Вісн. Кн. палати. — 2001. — № 3. — С. 5—8.

Література додаткова

1. [Дискусія про сутність бібліографічної інформації] // Сов. библиогр. — 1982. — № 6; 1983. — № 3; № 5; № 6; 1984. — № 4; 1985. — № 2; № 4; № 5; 1986. — № 1; 1988. — № 3.
2. Коршунов О.П. Библиография: теория, методология, методика. — М., 1986. — С. 38—59.
3. [Дискусія з теоретичних проблем бібліографознавства] // Сов. библиогр. — 1988. — № 2; № 3; № 6; 1989. — № 1; № 2; 1991. — № 3.
4. Соколов А.В. Прогулки с пушкинским посохом по коршуновским местам: К 70-летию О.П. Коршунова // Библиогр. — 1996. — № 1. — С. 63—72.
5. Коршунов О.П. Информация: фикция или реальность? // Библиогр. — 1996. — № 4. — С. 30—34.
6. Коршунов О.П. Проблемы и перспективы современного теоретического библиографоведения // Мир библиогр. — 1999. — № 1. — С. 35—37.
7. Губанова Г.А., Моргенштерн И.Г. Терминсистема библиографии: современное состояние // Библиогр. — 2002. — № 1. — С. 13—16.
8. Савичев В.В. Как, когда и зачем появляется библиографическая информация // Библиогр. — 2002. — № 3. — С. 3—11.
9. Фокеев В.А. Библиографическое знание и библиографическая информация // Библиогр. — 1993. — № 1. — С. 33—41.
10. Библиографическое знание и/или библиографическая информация?: [Из материалов “круглого стола”] // Библиогр. — 1996. — № 6. — С. 33—35.
11. Астахова Л.В. Библиографическое знание как особый тип научного знания // Библиогр. — 1997. — № 5. — С. 23—32.
12. Швецова-Водка Г.Н. Библиография и знание: грани взаимодействия // Библиогр. — 1998. — № 1. — С. 40—52.

Семінар №2
Тема: Визначення бібліографії

ПЛАН

1. Виникнення та початковий період розвитку бібліографічної практичної діяльності.
2. Виникнення та розвиток книгознавчої концепції бібліографії. Визначення бібліографії у цій концепції.
3. Термінологічна праця в галузі бібліографознавства в ХХ ст.
4. Сучасне розуміння поняття “бібліографія”. Принципова схема функціонування бібліографії.
5. Інформографічна, ідеодокументографічна, культурологічна та когнітографічна концепції бібліографії.

Література основна

1. ГОСТ 7.0—99. Информационно-библиотечная деятельность, библиография. Термины и определения. — Взамен ГОСТ 7.0—84; Введ. 01.07.2000. — Минск: Межгос. совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 1999. — 23 с. — (Межгос. стандарт. Система стандартов по информ., библ. и изд. делу).
2. ДСТУ 2392–94. Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення. — К.: Держстандарт України, 1994. — 53 с.
3. Швецова-Водка Г. М. Загальне бібліографознавство: (Основи теорії бібліографії): Навч. посіб. ... . — Рівне, 1995. — С. 29—50.
4. Коршунов О.П. Библиографоведение. Общий курс: Учебник ... . — М., 1990. — С. 5—13, 22—26, 65—70, 73—74.
5. Корнейчик І.І. Історія української бібліографії: Дожовт. період: /Нариси/. — Х.: Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР, 1971. — С.10—37, 62—67.
6. Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики. — К., 1998. — С. 33—35.
7. Лутовинова В., Загуменна В. Дослідження бібліографії як суспільного явища в Україні у 20-х роках ХХ ст. // Вісн. Кн. палати. — 1996. — № 4. — С. 12—14.

8. Лутовинова В. Позиція українських учених у дискусії з питань теорії бібліографії 50—60-х років ХХ ст. // Вісн. Кн. палати. — 2001. — № 3. — С. 5—8.

Література додаткова

1. Семеновкер Б.А. Библиография в древней Месопотамии // Библиогр. — 1997. — № 5. — С. 129—140.
2. Семеновкер Б.А. Библиография как литературное явление: от египетских поучений до гиперромана // Библиогр. — 1994. — № 5. — С. 56—64.
3. Семеновкер Б.А. Памятники древнегреческой библиографии // Сов. библиогр. — 1983. — № 4. — С. 55—63.
4. Дерунов К.Н. У истоков мировой библиографии // Дерунов К.Н. Избранное. — М., 1972. — С. 225—232.
5. Берков П.Н. Что же такое, наконец, библиография? // Берков П.Н. Избранное: Тр. по книговедению и библиографоведению. — М., 1978. — С. 97—111.
6. Коршунов О.П. Проблемы общей теории библиографии: Моногр.— М., 1975. — С. 5—19, 33—41.
7. Губанова Г.А., Моргенштерн И.Г. Терминосистема библиографии: современное состояние // Библиогр. — 2002. — № 1. — С. 13—16.
8. Барсук А.И. Библиографоведение в системе книговедческих дисциплин. — М., 1975. — С. 5—31.
9. Галиуллина Г.С. Исследования сущности библиографии как общественного явления на страницах “Советской библиографии” // Современные проблемы библиографии и библиографоведения. — М., 1985. — С. 36—43.
10. Вохрышева М.Г. Библиографическая деятельность: структура и эффективность. — М., 1989. — С. 8—19.
11. Зубов Ю.С. Библиография как система свернутого знания // Теоретико-методологические проблемы современного советского библиографоведения: Межвуз. сб. науч. тр. / МГИК. — М., 1981. — С. 23—40.

12. Сляднева Н.А. Библиография в системе Универсума человеческой деятельности // Библиогр. — 1992. — № 5—6. — С. 34—43.

13. Коршунов О.П. Метод доведения до абсурда, или Идеографическая концепция библиографии // Библиогр. — 1993. — № 3. — С. 33—39.

14. Швецова-Водка Г.Н. Инфоквант, документ или книга? // Библиогр. — 1995. — № 2. — С. 22—33.

15. Фокеев В.А. Культурологическая концепция библиографии // Библиогр. — 1994. — № 3. — С. 124—134.

16. Когниографическая концепция библиографии: [“Круглый стол”] // Библиогр. — 1996. — № 6. — С. 25—41.

17. Швецова-Водка Г.М. Документ і книга в системі соціальних комунікацій / РДГУ. — Рівне, 2001. — 437 с.

Семінар №3

Тема: Структура практичної бібліографічної діяльності

ПЛАН

1. Компонентна структура бібліографічної діяльності.
2. Процеси практичної бібліографічної діяльності: їх спів-відношення.
3. Суб'єкти і об'єкти бібліографії.
4. Визначення та властивості бібліографічного пошуку.
5. Методи бібліографування: загальна характеристика і кожного окремо (бібліографічне виявлення, бібліографічний відбір, бібліографічна характеристика, бібліографічне групування, розташування бібліографічних записів усередині найдрібнішої рубрики, складання допоміжних покажчиків).

Література основна

1. ГОСТ 7.0—99. Информационно-библиотечная деятельность, библиография. Термины и определения. — Взамен ГОСТ 7.0—84; Введ. 01.07.2000. — Минск: Межгос. совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 1999. — 23 с. — (Межгос. стандарт. Система стандартов по информ., библ. и изд. делу).

2. ГОСТ 7.0—84. Библиографическая деятельность: Основные термины и определения // Стандарты по библиотечному делу и библиографии. — М., 1985. — С. 5—28.

3. ДСТУ 2392—94. Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення. — К.: Держстандарт України, 1994. — 53 с.

4. Швецова-Водка Г.М. Загальне бібліографознавство: (Основи теорії бібліографії): Навч. посіб. ... . — Рівне, 1995. — С. 51—69.

5. Коршунов О.П. Библиографоведение: Общий курс: Учебник ... . — М., 1990. — С. 73—100.

6. Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики. — К., 1998. — С. 27—30, 33—35, 19—20, 38—41.

Література додаткова

1. Вохрышева М.Г. Библиографическая деятельность: структура и эффективность. — М., 1990. — С. 25—47, 51—56, 65—72.

2. Беспалова Э.К. Библиография как деятельность // Сов. библиогр. — 1980. — № 6. — С. 10—18.

3. Беспалова Э.К. Структура советской библиографии как области деятельности: Лекция для студентов библ. фак. ин-тов культуры / МГИК. — М., 1982. — 48 с.

4. Моргенштерн И.Г. О профессии и личности библиографа // Сов. библиогр. — 1983. — № 5. — С. 13—22.

5. Моргенштерн И.Г. Библиограф в информационном обществе. Профессиональный кодекс библиографа: Проект // Библиогр. — 1992. — № 5—6. — С. 3—10.

6. Чачко А.С. Библиотечный специалист: особенности труда и профессионализации. — 2-е изд. — К.: Наук. думка, 1986. — С. 102—104.

7. Дуцник А. Риси особистості бібліотечного працівника // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 5. — С. 14—15.

8. Лопатина Н.В. Профессия библиографа в период информатизации // Мир библиогр. — 1998. — № 3. — С. 35—37.

9. Лебедева Н.Д. Нужен ли имидж библиографу? // Библиогр. — 1996. — № 5. — С. 16—18.

10. Кулешов С. Про значення поняття “документ” // Бібл. вісн. — 1995. — № 1. — С. 1—4.
11. Швецова-Водка Г.Н. Инфоквант, документ или книга? // Библиогр. — 1995. — № 2. — С. 22—23.
12. Швецова-Водка Г.М. Документ і книга в системі соціальних комунікацій / РДГУ. — Рівне, 2001. — 437 с.
13. Полотовская И.Л., Шрейдер Ю.А. Будущее наступает сегодня: (Документ как объект библиографирования) // Сов. библиогр. — 1988. — № 1. — С. 28—34.
14. Лутовинова В. Позиція українських учених у дискусії з питань теорії бібліографії 50—60-х років ХХ ст. // Вісн. Кн. палати. — 2001. — № 3. — С. 5—8.
15. Левин Г.Л. Библиографический поиск: теорет. аспект // Библиотековедение. — 2000. — № 4. — С. 47—50.
16. Моргенштерн И.Г., Уткин Б.Т. Занимательная библиография. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Кн. палата, 1987. — 255 с.
17. Каменецкая В.С. Библиографическое описание: от азов к основным положениям // Мир библиогр. — 1999. — № 1. — С. 70—72.

Семінар №4
Тема: Види бібліографії

ПЛАН

1. Класифікація бібліографії за ознакою суспільного призначення.
  - 1.1. Поняття загальної та спеціальної бібліографії.
  - 1.2. Поняття державної, науково-допоміжної, реко-мендаційної та видавничо-книготорговельної бібліографії.
  - 1.3. Дискусійність поняття “національна бібліографія”.
2. Класифікація бібліографії за іншими ознаками.
  - 2.1. Поняття поточної, ретроспективної та перспективної бібліографії.
  - 2.2. Поняття універсальної та галузевої бібліографії.
  - 2.3. Поняття краєзнавчої та країнознавчої бібліографії.
  - 2.4. Поняття “бібліографії бібліографії” та біобібліографії.
3. Класифікація бібліографії за ознакою суб’єкта діяльності.
  - 3.1. Непрофесійна і професійна бібліографічна діяльність.

3.2. Організаційно-відомча структура бібліографії. Поняття бібліотечної, книготорговельної, видавничої та інших видів бібліографії.

Література основна

1. Швецова-Водка Г.М. Загальне бібліографознавство: (Основи теорії бібліографії): Навч. посіб. ... . — Рівне, 1995. — С. 132—156.
2. Коршунов О.П. Библиографоведение. Общий курс: Учебник ... . — М., 1990. — С. 105—129.
3. Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики. — К., 1998. — С. 35—37.

Література додаткова

1. Лутовинаова В. Позиція українських учених у дискусії з питань теорії бібліографії 50—60-х років ХХ ст. // Вісн. Кн. палати. — 2001. — № 3. — С. 5—8.
2. Диомидова Г.Н. Библиография. Общий курс: Учеб. для библ. техникумов и библ. отд-ний культ-просвет. училищ. — М., 1978. — С. 36—38.
3. Барсук А.И. Развитие книговедческой концепции библиографии // Книга: Исслед. и материалы. — 1986. — Сб. 52. — С. 43—53.
4. Вохрышева М.Г. Библиографическая деятельность: структура и эффективность. — М., 1989. — С. 8—24.
5. Клапиюк В.Т. Национальная библиография // Сов. библиогр. — 1990. — № 4. — С. 28—33.
6. Голобуцький П.В., Жлудько Є.М. “Державна” та “національна” бібліографія: визначення понять // Національна бібліографія України: стан і тенденції розвитку: Матеріали міжвід. конф., 12—14 квіт. 1994 р., м. Київ / Нац. парлам. б-ка України. — К., 1995. — С. 33—37.
7. Левин Г.Л. Национальная библиография: Структура. История. Перспективы // Мир библиогр. — 1998. — № 1. — С. 16—18.
8. Корнієнко А.П., Патока В.В. Сучасний стан і перспективи розвитку української національної бібліографії // Національна бібліографія України: стан і тенденції розвитку: Матеріали міжвід.

наук. конф., 12—14 квіт. 1994 р., м. Київ / Нац. парлам. б-ка України. — К., 1995. — С. 5—17.

9. Бабич В.С., Загуменна В.В. Національна бібліографія як основа національної системи інформаційно-бібліографічних ресурсів України // Бібліографознавство: теорія і практика: Зб. наук. пр. / Нац. парлам. б-ка України, КДІК. — К., 1997. — С. 10—15.

10. Вовченко І.О. Бібліографія бібліографії в Україні: // Національна бібліографія України: стан і тенденції розвитку: Матеріали міжвід. наук. конф., 12—14 квіт. 1994 р., м. Київ / Нац. парлам. б-ка України. — К., 1995. — С. 93—96.

11. Левин Г.Л. Как мы говорим: [текущая, ретроспективная, перспективная, общая, специальная библиография] // Библиогр. — 2002. — № 1. — С. 134—141.

12. Веревкина А.Н. Пути развития библиографической информации // Библиотековедение и библиогр. за рубежом. — 1989. — Сб. 121. — С. 39—56.

13. Захарчук Т.В. Библиография в системе профессионального общения // Мир библиогр. — 1998. — № 4. — С. 7—11.

14. Біобібліографія як вид бібліографічної діяльності: Навч.-метод. матеріали для самост. роботи студ. спец. „Бібліотекознавство і бібліогр.”, „Документознавство та інформ. діяльність” / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т; Уклад. Коржиньовська В.Р. — Рівне, 2002. — 73 с.

15. Куманова А.В. Видовая структура библиографии как связь и взаимодействие видов библиографии // Библиотековедение и библиогр. за рубежом. — 1989. — Сб. 123. — С. 28—35.

16. Яцко В.А. Понятие “библиография” в англо-американском библиографоведении // Теория, история и организация библиографии за рубежом: Межвуз. сб. науч. тр. / МГИК. — М., 1985. — С. 38—46.

Семінар №5

Тема: Бібліографічне обслуговування: його види

ПЛАН

1. Довідково-бібліографічне обслуговування.
2. Бібліографічне інформування споживачів.
3. Рекомендаційно-бібліографічне обслуговування.

Література основна

1. ГОСТ 7.0—99. Информационно-библиотечная деятельность, библиография. Термины и определения. — Взамен ГОСТ 7.0—84; Введ. 01.07.2000. — Минск: Межгос. совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 1999. — 23 с. — (Межгос. стандарт. Система стандартов по информ., библ. и изд. делу).
2. ГОСТ 7.0—84. Библиографическая деятельность: Основные термины и определения // Стандарты по библиотечному делу и библиографии. — М., 1985. — С. 5—28.
3. Швецова-Водка Г.М. Загальне бібліографознавство. (Основи теорії бібліографії): Навч. посіб. ... — С. 157—167.
4. Коршунов О.П. Библиографоведение. Общий курс: Учебник ... — М., 1990. — С. 67—95.
5. Короткий темінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики. — К.: Кн. палата України, 1998. — 115 с.

Література додаткова

1. Диомидова Г.Н. Библиография. Общий курс: Учебник. — М., 1991. — С. 183—216.
2. Буран В.Я., Довгопола О.П., Пупченко В.П. Бібліографія. Загальний курс: Навч. посіб. — К., 1984. — С. 163—189.
3. Моргенштерн И.Г. Библиограф в информационном обществе. Профессиональный кодекс библиографа: Проект // Библиогр. — 1992. — № 5-6. — С. 3—10.

Семінар №6

**Тема: Поточна державна бібліографія України:
розвиток і сучасний стан**

ПЛАН

1. Поняття “поточної державної бібліографії”: її суспільне призначення та завдання. Порівняння з поняттям “поточної національної бібліографії”.

2. Виникнення поточної державної бібліографії в Україні та її розвиток.

3. Книжкова палата України: її функції та основні напрями діяльності.

4. Система поточних державних бібліографічних посібників України: її розвиток і сучасний стан.

Література основна

1. Про видавничу справу: Закон України, 5 черв. 1997 р. // *Голос України*. — 1997. — 22 лип.; Те ж // *Уряд. кур’єр*. — 1997. — 19 лип.; Те ж // *Відомості Верхов. Ради України*. — 1997. — № 32. — Ст. 206.

2. Про обов’язковий примірник документів: Закон України, 9 квіт. 1999 р. // *Вісн. Кн. палати*. — 1999. — № 5. — С. 26—28.

3. Швецова-Водка Г.М. Бібліографічні ресурси України: загальна характеристика: Навч. посіб. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. — Рівне: РДГУ, 2000. — С. 7—32.

4. Вовченко І.О. Державна (національна) бібліографія України і міжнародні вимоги // *Бібл. вісн.* — 1994. — № 1. — С. 13—17.

5. Сенченко М. Книжкова палата України: історія і сьогодення, 1919—1999. — К.: Кн. палата України, 1999. — 159 с.: іл.

6. Сенченко М. Стратегічний план інформатизації бібліотек України до 2005 року // *Вісн. Кн. палати*. — 1997. — № 6. — С. 3—6.

Література додаткова

1. Соляник А. Закон, якого довго чекали ... : (до річниці прийняття Закону України „Про обов’язковий примірник документів” // Вісн. Кн. палати. — 2000. — № 5. — С. 13—15.
2. Сенченко М. Згадаймо старий рік... З новим 1998 роком! // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 12. — С. 3—4.
3. Сенченко М. Книжкова палата України — рік 2001 // Вісн. Кн. палати. — 2002. — № 5. — С. 3—4.
4. Зубарева О. Відділ державних поточних бібліографічних покажчиків: історія та сьогодення // Вісн. Кн. палати. — 1998. — № 5. — С. 5—6.
5. Національна бібліографія України: стан і тенденції розвитку: Матеріали міжвід. наук. конф., 12—14 квіт. 1994 р., м. Київ / Нац. парлам. б-ка України. — К., 1995. — [див. статті: Корнієнко А.П. і Патоки В.В.; Голобуцького П.В. і Жлудько Є.М.; Загуменної В.В., Швецової-Водки Г.М.].
6. Бодике М. Память нации // Б-ка. — 1993. — № 2. — С. 31—33.
7. Белл Б. Память нации: О проблемах нац. библиогр. // Б-ка. — 1993. — № 3. — С. 50—52.
8. Левин Г.Л. Национальная библиография: Структура. История. Перспективы // Мир библиогр. — 1998. — № 1. — С. 16—18.
9. Муратов А.Л., Семеновкер Б.А. Будущее государственной библиографии в свете сессии ИФЛА // Сов. библиогр. — 1991. — № 6. — С. 128—134.
10. Українська радянська бібліографія: Навч. посіб. для студ. ін-тів культури. — К., 1980. — С. 140—152, 6—11, 46—51, 93—98.
11. Загуменна В. Бібліографічна реєстрація в сучасній Україні // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 11. — С. 5—7.
12. Неліпа Г. Обов’язковий примірник видань друку як основа державної бібліографії та статистики друкованого слова // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 11. — С. 19—20.
13. Погорєлов В. Сторінки історії бібліографування “патріотики” в Україні (1923—1975 рр.) // Вісн. Кн. палати. — 1998. — № 7. — С. 5—7.
14. Неліпа Г. Довідник “Друковані та електронні засоби масової інформації України” // Вісн. Кн. палати. — 1999. — № 1. — С. 16—17.
15. Гитер Д.М., Лавринович М.Б. Национальная библиография на CD-ROM // Мир библиогр. — 1998. — № 4. — С. 2—3.

16. Бібліографічне і статистичне обслуговування Книжковою палатою України // Вісн. Кн. палати. — 2001. — № 6. — С. 15.

Семінар №7

Тема: Загальна ретроспективна бібліографія

ПЛАН

1. Загальна ретроспективна бібліографія (ЗРБ): визначення поняття та його порівняння з іншими (“ретроспективна національна бібліографія”, “ретроспективна державна бібліографія”, “універсальна науково-допоміжна бібліографія”, “бібліографічний репертуар”).
2. Завдання та функції загальної ретроспективної бібліографії.
3. Організація загальної ретроспективної бібліографії. Планування роботи щодо створення українського бібліографічного репертуару.
4. Система універсальних ретроспективних показників документів: сучасний стан і проблеми розвитку.

Література основна

1. Швецова-Водка Г.М. Бібліографічні ресурси України: загальна характеристика: Навч. посіб. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. — Рівне: РДГУ, 2000. — С. 33—66.
2. Патока В. Діяльність НПБУ в галузі національної бібліографії за період 1991—2000 роки // Вісн. Кн. палати. — 2001. — № 5. — С. 3—4.
3. Чекмарьов А.О., Жданова Р.С. Український бібліографічний репертуар: питання методики та організації // Бібл. вісн. — 1993. — № 1—2. — С. 21—23.
4. Вовченко І.О. Створення бібліографічного репертуару книг України — важливе завдання української національної бібліографії // Бібліотекознавство і бібліогр.: Наук.-метод. зб. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1992. — Вип. 31. — С. 94—101.

Література додаткова

1. Малиновська Н. Український бібліографічний репертуар: історія та сучасний стан // Вісн. Кн. палати. — 1999. — № 5. — С. 10—11.
2. Національна бібліографія України: стан і тенденції розвитку: Матеріали міжвід. наук. конф., 12—14 квіт. 1994 р., м. Київ / Нац.

парлам. б-ка України. — К., 1995. — [Див. статті: Корнієнко А.П. і Патоки В.В., Кононенко В.О., Лой В.М., Романюка М.М.]

3. Омельчук В. Національна бібліографія України: тенденції розвитку, проблеми розробки // Бібл. вісн. — 1995. — № 5. — С. 5—9.

4. На шляху до створення репертуару української книжки / АН України. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, Львів. від. Археогр. коміс. — Л., 1991. — 60 с. [Див. С. 3—8, 10—19.]

5. Федотова О., Сенько П. До історії підготовки багатотомного бібліографічного покажчика “Українська радянська книга, 1917—1972” // Вісн. Кн. палати. — 1999. — № 8. — С. 33—36.

6. Состояние и тенденции развития общей ретроспективной библиографии и библиографического обслуживания специалистов в универсальных научных библиотеках: Вопр. библиографоведения: Сб. науч. тр. / ГБЛ. — М., 1983. — С. 3—114.

7. Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики: Доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф. 25—26 серп. 1995 р. / Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. — Л., 1996. — [Див. ст.: Г.М. Швецової-Водки, Л.І. Ільницької, М.М. Романюка].

8. Український бібліографічний репертуар (1798—1923): Метод. рек. на допомогу складанню / Нац. парлам. б-ка України; Авт.-складач Р.С.Жданова. — К., 1999. — 104 с.

9. Гольденберг Л. Репертуар української книги: чергові роздуми навколо давньої проблеми // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 9. — С. 16—18.

10. Жданова Р. Ще раз про український бібліографічний репертуар // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 1. — С. 9—11; № 2. — С. 6—8.

11. Жданова Р. Бібліографічні посібники — одне із джерел інформації про українську книжку // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 7. — С. 5—7.

12. Лутовинова В. Покажчик “Україномовна книга” [Нац. парлам. б-ки України] // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 3. — С. 17—20.

13. Загуменна В. До створення репертуару української книги // Бібл. вісн. — 1997. — № 3. — С. 33—34. — Рец. на кн.: Україномовна книга, 1798—1916 / Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — Вип. 1. 1798—1885. — К., 1996. — XXXVI, 219 с.

14. Буран В. Обличчям до української преси // Вісн. Кн. палати. — 1996. — № 5. — С. 14—16.

15. Левин Г.Л. Репертуар русской книги: взгляд 70 лет спустя // Библиогр. — 1999. — № 1. — С. 20—26.
16. Леликова Н.К., Левин Г.Л. Библиография России: проблемы, задачи, решения // Мир библиогр. — 1998. — № 3. — С. 7—12.
17. Егорнова Л.А. О “Сводном каталоге русской книги 1826—1917 гг.” // Мир библиогр. — 1998. — № 2. — С. 31—35.
18. Соколинский Е. Три книги в одном переплете: Свод отечеств. периодики [“Сводный каталог сериальных изданий России, 1801—1825” СПб., 1997] // Мир библиогр. — 1998. — № 3. — С. 63—66.
19. Немировский Е.Л. У истоков славянского книгопечатания: [О “Сводном каталоге славянских старопечатных книг XV—XVII вв.”] // Мир библиогр. — 1999. — № 1. — С. 22—27.
20. Меженко Ю. „Пресса, 1901—1916” (Pro domo sua): Спогади Ю. Меженка про історію створення „Библиографии периодических изданий России”/ Комент., прим. та передм. Н. Стрішенець // Вісн. Кн. палати. — 1998. — № 9. — С. 5—8; № 10. — С. 7—10; № 11. — С. 3—5.

Семінар №8

Тема: Науково-допоміжна бібліографія

ПЛАН

1. Національна система науково-технічної інформації (НТІ) України: її завдання і принципи організації.
2. Визначення науково-допоміжної бібліографії: її завдання та організація, місце в системі НТІ.
3. Бібліографічна діяльність багатогалузевих та галузевих центрів науково-технічної інформації.

4. Структура системи посібників науково-допоміжної бібліографії.
5. Низовий рівень системи НТІ: його завдання в бібліографічному забезпеченні інформаційних потреб спеціалістів.

Література основна

1. Про науково-технічну інформацію: Закон України, 25 черв.1993 р. // *Голос України*.— 1993. — 23 лип. — С. 9—10; Те ж // *Відомості Верхов. Ради України*. — 1993. — № 33. — С. 843—851.
2. Швецова-Водка Г.М. Бібліографічні ресурси України: загальна характеристика: Навч. посіб. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. — Рівне: РДГУ, 2000. — С. 67—97.
3. Сорока М. Інформаційне забезпечення науки в Україні // *Вісн. Кн. палати*. — 2000. — № 8. — С. 20—24.
4. Бірбраер В., Котенко Л. До концепції вітчизняної системи реферування та видання реферативної інформації // *Вісн. Кн. палати*. — 1997. — № 7. — С. 20—23.
5. Зайченко Н., Сорока М. Український реферативний журнал (методологічні та практичні засади розробки і створення) // *Бібл. вісн.* — 1999. — № 1. — С. 10—12.

Література додаткова

1. Недюха Н. Інформаційна сфера: сьогодні і завтра: [про УкрІНТЕІ] // *Вісн. Кн. палати*. — 1998. — № 10. — С. 39.
2. Иванов Д.Д. Что такое научная библиография // Иванов Д.Д. *Избранное*. — М., 1986. — С. 281—293.
3. Маянц Л.Л. Что такое ретроспективная научно-вспомогательная библиография // *Библиогр.* — 1997. — № 1. — С. 35—38.
4. Національна бібліографія України: стан і тенденції розвитку: Матеріали міжвід. наук. конф., 12—14 квіт. 1994 р., м. Київ / Нац. парлам. б-ка України. — К., 1995. — [Див. статті: А.М. Комської, Р.Й. Цілінського, Ф.П. Погребенника (С. 116—129)].
5. Костенко Л.Й. Інформаційно-комунікативні ресурси бібліотек АН України // *Бібл. вісн.* — 1993. — № 3—4. — С. 55—58.

6. Самойлов О. Роль Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського у формуванні національних ресурсів бібліографічної інформації // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 10. — С. 18—19.
7. Патока В. Діяльність НПБУ в галузі національної бібліографії за період 1991—2000 роки // Вісн. Кн. палати. — 2001. — № 5. — С. 3—4.
8. Кунич О., Черевко А. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка — культурно-просвітницький та науково-інформаційний заклад всеукраїнського значення // Вісн. Кн. палати. — 2001. — № 11. — С. 50—51.
9. Дем'янова Л. Відділ ретроспективної бібліографії Книжкової палати України // Вісн. Кн. палати. — 1998. — № 8. — С. 3—4.
10. Кочубей Л. Відділ реферування інформації Книжкової палати України: сучасний стан та перспективи // Вісн. Кн. палати. — 1998. — № 10. — С. 6—7.
11. Цветкова В.А. и др. Проблемы маркетинга информационных продуктов [ВИНИТИ] на современном этапе // Науч. и техн. б-ки. — 1998. — № 3. — С. 27—34.
12. Глухов В. Новые электронные информационные продукты и услуги [ИНИОН РАН] // Бібл. вісн. — 1998. — № 1. — С. 11—12.
13. Жарова А.А. Сводный бюллетень новых иностранных книг // Мир библиогр. — 1999. — № 1. — С. 16—21.
14. Філіпова Л. Бібліотечно-бібліографічні ресурси INTERNET: (Аналіт. огляд) // Вісн. Кн. палати. — 1998. — № 6. — С. 22—26.
15. Філіпова Л. Основні етапи розвитку бібліографічної інформації з питань техніки в Україні (за часів радянського періоду) // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 10. — С. 14—18; № 11. — С. 7—10.
16. Дерлеменко В. Сільськогосподарські інформаційно-бібліотечні ресурси і становлення національної системи розповсюдження сільськогосподарських науково-технічних знань та інформації в Україні // Вісн. Кн. палати. — 2002. — № 2. — С. 26—30.
17. Хурманець Г. Реферативна інформація в інформаційному забезпеченні аграрної науки і виробництва // Вісн. Кн. палати. — 2001. — № 2. — С. 15—16.
18. Корнієнко В. Проблеми створення українського реферативного журналу “Депоновані наукові роботи” // Вісн. Кн. палати. — 1998. — № 5. — С. 18—20.

19. Кисельова В. Краєзнавчий бібліографічний репертуар бібліотек України: методика і організація // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 3. — С. 12—15.

20. Старков Н.Н., Герасимов Б.М. Этапы развития информа-ционной службы предприятия на пути к рыночным отношениям // НТИ. Сер.1. — 1992. — № 5. — С. 13—14.

Семинар №9

Тема: Рекомендаційна бібліографія

ПЛАН

1. Суспільне призначення рекомендаційної бібліографії та її завдання на сучасному етапі розвитку суспільства.
2. Організація рекомендаційної бібліографії. Основні центри створення рекомендаційних бібліографічних посібників (РБП).
3. Структура системи РБП за цільовим та читацьким призначенням.
4. Змістова структура системи РБП. Роль універсальної та багатогалузевої ланок системи.
5. Жанрово-типологічна структура системи РБП. Особливості РБП “малих форм” та новітніх жанрів.

Література основна

1. Про інформацію: Закон України, 2 жовт. 1992 р. // *Голос України*. — 1992. — 13 листоп. — С. 3—5.; Те ж // *Відомості Верхов. Ради України*. — 1992. — № 48. — С. 1447—1462.
2. Концепція національного виховання: Схвалена Всеукр. пед. радою працівників освіти 30 черв. 1994 р. // *Освіта*. — 1994. — 26 жовт. — С. 5—6, 11—12.
3. Швецова-Водка Г.М. Бібліографічні ресурси України: загальна характеристика: Навч. посіб. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. — Рівне: РДГУ, 2000. — С. 98—131.
4. Патока В. Система рекомендаційних бібліографічних посібників: сучасні проблеми та їх вирішення // *Вісн. Кн. палати*. — 1999. — № 3. — С. 3—4.

Література додаткова

1. Коршунов О.П. Библиографоведение. Общий курс: Учебник ... . — М., 1990. — С. 171—179.
2. Диомидова Г.Н. Библиография. Общий курс: Учеб. для библ. техникумов ... . — 2-е изд. — М., 1991.— С. 48—49, 98—110, 167—171.
3. Беспалова Э.К. Организация и методика рекомендательной библиографии: Лекция / МГИК. — М., 1986. — С. 3—17.
4. Добрынина Н.Е. Рекомендовать — значит просвещать! // *Мир библиогр.* — 1998. — № 1. — С. 19—22.
5. Комиссарова Л.Д. Рекомендательная библиография нужна и сегодня // *Библиогр.* — 2002. — № 1. — С. 43—45.
6. Лутовинова В. Историчні витоки рекомендаційної бібліографії в Україні (XI — початок XX ст.) // *Вісн. Кн. палати*. — 1997. — № 7. — С. 24—26.
7. Лутовинова В.І. Теоретико-методичні проблеми рекомен-даційної бібліографії в творчій спадщині Д.А. Балики // *Бібліографознавство: теорія і практика: Зб. наук. пр. / Нац. парлам. б-ка України, Київ. держ. ін-т культури*. — К., 1997. — С. 82—91.
8. Швецова-Водка Г.М. Завдання національного виховання і рекомендаційна бібліографія // *Національне виховання: формування*

світогляду і духовних цінностей у студентської молоді: Матеріали і тези міжвуз. наук.-практ. конф., 12—13 берез. 1996 р. / Рівнен. держ. ін-т культури та ін. — Рівне, 1996. — С. 160—163.

9. Новые подходы к развитию системы рекомендательно-библиографических пособий: Метод. рекомендации / Гос. б-ка СССР им. В.И. Ленина. — М., 1991. — 76 с.

10. Коровицына С.И., Малевич Е.Н., Тугов Ю.М. Универсальное звено системы рекомендательно-библиографических пособий // Сов. библиотековедение. — 1986. — № 3. — С. 44—57.

11. Лутовинова В.І. Теоретико-методичні засади та історія розвитку української рекомендаційної бібліографії (XI—XX ст.). — К.: Кн. палата України, 2002. — 147 с.

12. Гордеева Р.А., Терех Г.А. Рекомендательные пособия для рабочих: насколько эффективно их использование // Сов. библиогр. — 1992. — № 1. — С. 17—21.

13. Дяченко Н. Формування системи рекомендаційних бібліо-графічних посібників для дітей в Україні в 90-ті роки // Вісн. Кн. палати. — 1998. — № 10. — С. 10—13.

14. Довгич О.Ф. Деякі аспекти діяльності бібліотек щодо забезпечення інформаційних потреб дітей та підлітків // Бібліотеки України — юнацтву: досвід, проблеми, перспективи: Матеріали наук.-практ. конф. “Б-ки і молодь у світі інформації, культури та державотворення”, 17 жовт. 1995 р. — К., 1996. — Вип. 12. — С. 43—45.

15. Бабенко Ж. Бібліографічна діяльність Державної бібліотеки України для дітей // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 12. — С. 5—6.

16. Бабенко Ж.В. Для організаторів дитячого та юнацького читання // Бібл. вісн. — 1997. — № 4. — С. 25—27.

17. Сташків М. Здобутки та проблеми видавничої діяльності Львівської обласної універсальної наукової бібліотеки // Вісн. Кн. палати. — 1999. — № 9. — С. 7—9.

18. Михайлова О.В. Деякі аспекти краєзнавчої бібліографічної діяльності бібліотек для юнацтва // Бібліотеки України — юнацтву: досвід, проблеми, перспективи: Матеріали наук.-практ. конф “Б-ки і молодь у світі інформації, культури та державотворення”, 17 жовт. 1995 р. — К., 1996. — Вип. 12. — С. 27—29.

19. Зубов Ю.С., Сляднева Н.А. Что в перспективе: упадок или возрождение? // Библиогр. — 1993. — № 3. — С. 128—137.

20. Давыдова М. Популярная библиография как феномен культуры // Библиогр. — 1998. — № 1. — С. 135—139. — Рец. на кн.: Бавин С.П. Популярная литературная библиография и информационная культура личности: Моногр. / Рос. гос. б-ка. — М., 1996. — 92 с.

21. Тимошенко Г.А. Популярная библиография: размышления читателя // Мир библиогр. — 1999. — № 1. — С. 12—15.

22. Патока В., Дроб'язко М. "Календар знаменних і пам'ятних дат" — важливий складник української національної культури // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 7. — С. 31—32.

23. Гридчина Ю.В. Календари памятных дат: электронная форма // Мир библиогр. — 1998. — № 1. — С. 54—56.

Семинар №10

Тема: Видавничо-книготоргівельна бібліографія

ПЛАН

1. Суспільне призначення та завдання видавничо-книготоргівельної бібліографії.
2. Система посібників видавничо-книготоргівельної бібліографії.

Література основна

1. Швецова-Водка Г.М. Загальне бібліографознавство: (Основи теорії бібліографії): Навч. посіб. для студ. ін-тів культури. — Рівне, 1995. — С. 139—141.

2. Швецова-Водка Г.М. Бібліографічні ресурси України: загальна характеристика: Навч. посіб. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. — Рівне: РДГУ, 2000. — С. 132—152.

3. Коршунов О.П. Библиографоведение. Общий курс: Учеб. для библ. фак. ин-тов культуры, ун-тов и пед. вузов. — М., 1990. — С. 105—113.

Література додаткова

1. Коршунов О.П. Проблемы общей теории библиографии: (Моногр.). — М., 1975. — С. 135—139.

2. Осипов В.О. Книготорговая библиография: Учеб. для вузов. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Книга, 1984.
3. Каменская Н.Г. Книготорговая библиографическая деятельность: Конспект лекций по курсу "Книготорговая библиография" для спец. 28.11 "Книговедение и организация кн. торговли" / Моск. полигр. ин-т. — М., 1988. — 49 с.
5. Реалії та перспективи українського книжкового ринку: Про інформ. маркетинг. І не тільки про нього / Укр. акад. друкарства. Каф. видавн. справи і редагування. — Львів: Аз-Арт, 1997. — 144 с.
6. Беспалова Э.К. Источники текущей массовой библиографической информации // Библиография. Общий курс: Учеб. для студентов библиотечного факультета ин-тов культуры, пед. вузов и ун-тов / Под ред. О.П. Коршунова. — М., 1981. — С. 278—283.
7. Диомидова Г.Н. Издательские и книготорговые библиографические пособия // Диомидова Г.Н. Библиография. Общий курс: Учеб. для библиотечных техникумов и библиотечных отделов культ.-просвет. училищ. — М., 1991. — Гл. 9. — С. 111—116.
8. Довгопола О.П. Видання видавничо-книготорговельної бібліографії // Буран В.Я. та ін. Бібліографія. Загальний курс: Навч. посіб. для учнів культ.-освіт. училищ. — К., 1984. — С. 68—70.
9. Українська радянська бібліографія: Навч. посіб. ... / За ред. Ф.К. Сарани, Д.Д. Тараманова. — К.: Вища шк., 1980. — С. 27—29, 72—76, 125—129, 229—233.
10. Загуменна О. Розвиток книготорговельної бібліографії у 30-ті рр. ХХ ст. // Вісн. Кн. палати. — 1999. — № 5 — С. 37—38.
11. Солоненко В.К. Ретроспективная издательская библиография // Библиогр. — 1992. — № 5—6. — С. 18—29.
12. Государственный стандарт "Издательские и книготорговые библиографические пособия" // Сов. библиогр. — 1984. — № 3. — С. 77—78.
13. Воропаев А.Н. Библиографическая информация: предложение и спрос на рынке // Библиогр. — 1997. — № 6. — С. 3—7.
14. Сенченко М. Книгорозповсюдженню України — європейський рівень // Вісн. Кн. палати. — 1996. — № 4. — С. 6—7.
15. Петрова Н. Інформація в національній системі книгорозповсюдження // Вісн. Кн. палати. — 1998. — № 6. — С. 18—20.

16. Гавеля О. Аналітичний огляд каталогів іноземної літератури країн Німеччини і США: [типу "Books in Print"] // Вісн. Кн. палати. — 1998. — № 7. — С. 31—33.

17. Каталог "Книги в наявності і печаті" [Рос. кн. палати] // Вісн. Кн. палати. — 1998. — № 7. — С. 26.

18. Прес-реліз [про Міжнародний семінар з проблеми розвитку каталогів "Книги в наявності та друці", 18—19 трав. 1998 р., м. Страсбург] // Вісн. Кн. палати. — 1998. — № 5. — С. 15.

19. Погореловська І. Каталог друкованих видань "Books in Print Catalogue": [Семінар 6—17 лип. 1999 р.] // Вісн. Кн. палати. — 1999. — № 7. — С. 28.

20. Грет Г.П. Книготорговельна періодика на сучасному етапі // Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики. — Л., 1996. — С. 339—340.

21. Вийшов друком п'ятдесятити номер газети "Книжковий клуб" // Кн. клуб. — 1997. — № 13 (50). — С. 3.

Семінар №11

Тема: *Бібліографія бібліографії*

ПЛАН

1. Завдання і функції бібліографії бібліографії.
2. Організація бібліографії бібліографії.
3. Система посібників бібліографії бібліографії.

Література основна

1. Швецова-Водка Г.М. Бібліографічні ресурси України: загальна характеристика: Навч. посіб. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. — Рівне: РДГУ, 2000. — С. 153—174.

2. Коршунов О.П. Библиография библиографии // Библиография. Общий курс: Учеб. для студентов библиотеч. фак. ин-тов культуры, пед. вузов и ун-тов / Под ред. О.П. Коршунова. — М., 1981. — С. 114—115.

Література додаткова

1. Вовченко І.О. Бібліографія бібліографії в Україні // Національна бібліографія України: стан і тенденції розвитку: Матеріали міжвід. наук. конф., 12—14 квіт. 1994 р., м. Київ / Нац. парлам. б-ка України. — К., 1995. — С. 93—96.
2. Королевич Н.Ф., Геращенко М.В. Бібліограф М.І. Ясинський (1889—1967): Біобібліогр. нарис. — К., 1995. — С. 12—19.
3. Королевич Н.Ф. Українські бібліографи ХХ століття: Навч. посіб. для ін-тів культури. — К., 1998. — С. 55—60.
4. Українська радянська бібліографія: Навч. посіб. для студ. ін-тів культури / За ред. Ф.К.Сарани, Д.Д.Тараманова. — К., 1980. — С. 233—237.
5. Гудовщикова И.В. Состояние советской библиографии библиографии // Библиография. Общий курс: Учеб. для студ. ин-тов культуры, пед. вузов и ун-тов / Под ред. О.П. Коршунова. — М., 1981. — Гл. 10. — С. 323—335.
6. Леликова Н. Национальный репертуар библиографических пособий: опыт, проблемы, надежды // Библиотековедение. — 1999. — № 1. — С. 70—75.
7. Шевцова И.П. Составление аналитических обзоров библио-графических пособий // Сов. библиогр. — 1984. — № 3. — С. 30—34.
8. Колосова Н.Ф., Медведев Ю.Б., Шевцова І.П. Бібліографування бібліографічної продукції Української РСР // Бібліотекознавство і бібліогр. — Х., 1987. — Вип. 27. — С. 34—38.
9. Білокін С. Про становище української бібліографії // Слово і час. — 1991. — № 11. — С. 82—87. — Рец. на кн.: Джерела українознавства. Вип. 1. К., 1990 / ЦНБ ім. В.І.Вернадського; Упоряд. Б.В.Грановський, Н.М.Погребецька, С.О.Рильков, В.І.Костира.
10. Ільницька Л. [Рец. на кн.: Джерела українознавства. Вип. 1] // Зап. Наук. т-ва ім. Т.Г. Шевченка. — 1992. — Т. 224: Праці філологічної секції. — С. 452—457.
11. Жданова Р. Бібліографічні посібники — одне із джерел інформації про українську книжку // Вісн. Кн. палати. — 1997. — № 7. — С. 5—7.
12. Толстяков А.П. „Уединенный романтик”: [Исаак Мих. Кауфман] // Мир библиогр. — 2002. — № 1. — С. 39—42.

Тема: Загальна характеристика бібліографознавства

ПЛАН

1. Співвідношення бібліографічної науки та практики.
2. Об'єкт бібліографознавства.
3. Предмет бібліографознавства.
4. Напрями диференціації бібліографознавства та його структура.
5. Зміст і завдання основних розділів бібліографознавства.
6. Сучасні проблеми розвитку бібліографознавства.

Література

1. Коршунов О.П. Библиографоведение. Общий курс: Учебник. — М., 1990. — С. 193—200.
2. Коршунов О.П. Библиография: теория, методология, методика. — М.: Книга, 1986. — 287 с.
3. Беспалова Э.К. Структура советской библиографии как области деятельности. — М., 1982. — С. 36—48.
4. Вохрышева М.Г. Библиографическая деятельность: структура и эффективность. — М.: Кн. палата, 1989. — 199 с.
5. Янонис О.В. О теории библиографии // Современные проблемы библиографии и библиографоведения: Межвуз. сб. науч. тр. / МГИК. — М., 1985. — С. 15—25.
6. Кризис или расцвет? (“Круглый стол” “СБ” на тему “Современная библиографоведческая парадигма”) // Сов. библиогр. — 1991. — № 3. — С. 33—66.
7. Коршунов О.П. Теоретическое библиографоведение: состояние, проблемы, перспективы // Мир библиогр. — 1998. — № 6. — С. 2—6.
8. Коршунов О.П. Как создать общую теорию библиографии // Библиогр. — 2000. — № 3. — С. 37—41.
9. Вохрышева М. Г. Библиографоведение на границе веков: Методолог. заметки // Библиогр. — 1999. — № 6. — С. 37—41.
10. Глазунова Л.В. Бібліографознавство в Україні: наукознавчий аспект // Вісн. Харків. держ. акад. культури: Зб. наук. пр. — Х.: ХДАК, 2000. — Вип. 2. — С. 54—61.
11. Галиуллина Г.С. Библиографоведение: знание и незнание // Сов. библиогр. — 1990. — № 1. — С. 10—17.

12. Левин Г.Л. Состояние и проблемы изучения библио-графоведения: К вопросу о библиогр. науковедении // Современные проблемы библиографии и библиографоведения: Межвуз. сб. науч. тр. / МГИК. — М., 1985. — С. 95—106.

13. Соколов А.В. Библиографическая классика на страницах вузовских учебников // Науч. и техн. б-ки СССР. — 1991. — № 8. — С. 32—34.

14. Зусьман О.М. Научные исследования как часть библио-графической деятельности // Мир библиогр. — 1999. — № 5. — С. 9—14.

Семинар №13

Тема: *Методологія бібліографії та бібліографознавства*

ПЛАН

1. Поняття методології бібліографії
2. Принципи бібліографії
3. Метод бібліографії
4. Методологія бібліографознавства
5. Методика бібліографознавчих досліджень

Література

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р. // Уряд. кур'єр. — 1996. — 13 лип. — С. 5.

2. Про інформацію: Закон України, 2 жовт. 1992 р. // Голос України. — 1992. — 13 листоп. — С. 3—5; Те ж // Відомості Верхов. Ради України. — 1992. — № 48. — С. 1447—1462.

3. Про науково-технічну інформацію: Закон України, 25 черв. 1995 р. // Голос України. — 1993. — 23 лип. — С. 9—10; Те ж // Відомості Верхов. Ради України. — 1993. — № 33. — С. 843—851.

4. Швецова-Водка Г.М. Методологія бібліографії: Лекція для студ. бібл. фак-ту з курсу “Заг. бібліографознавство” / Рівнен. держ. ін-т культури; Перекл. Л.О. Черепуха. — Рівне, 1993. — 22 с.

5. Коршунов О.П. Прошу слова // Сов. библиогр. — 1990. — № 5. — С. 13—18.

6. Моргенштерн И.Г. Библиограф в информационном обществе. Профессиональный кодекс библиографа: Проект // Библиогр. — 1992. — № 5—6. — С. 3—10.

7. Антонюк В.Ф. Принципи бібліографічної діяльності державних бібліотек у сучасному суспільстві // Культура України: історія і сучасність: Респ. наук.-теорет. конф., 26—28 жовт. 1992: Тези доп. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1992. — С. 318—319.

8. Антонюк В.Ф. Социальная обусловленность библиографии // Науч. и техн. б-ки. — 1984. — № 3. — С. 36—43.

9. Пашкова В.С. Этика бібліотекаря // Бібл. вісн.— 1994. — № 1. — С. 9—12.

10. Пашкова В.С. Інтелектуальна свобода та доступ до інформації в бібліотеках: зарубіж. досвід. — К., 1996.— 48 с.

11. Пашкова В.С. Роль Національних бібліотечних асоціацій в розробці та удосконаленні бібліотечно-інформаційного законодавства: зарубіж. досвід // Вісн. Кн. палати. — 1997.— № 8. — С. 9—11.

12. Доклад Комитета по допуску к информации и свободе слова съезду Совета ИФЛА (Копенгаген, Дания, 1997 г.) // Науч. и техн. б-ки.— 1998. — № 1. — С. 140—145.

13. Афанасьев Ю. Формування професійної самосвідомості // Вісн. Кн. палати.— 1997. — № 11. — С. 3—4.

14. Вохрышева М.Г. Библиографическая деятельность: структура и эффективность. — М., 1989. — С. 38—40, 74—78.

15. Вохрышева М.Г. Обоснование библиографического метода как общенаучного // Сов. библиогр. — 1984. — № 3. — С. 9—15.

16. Янонис О.В. Проблемы и задачи развития методологии библиографоведения // Сов. библиогр. — 1984. — № 1. — С. 12—20.

17. Клапиук В.Т. Методология и логика теоретического исследования библиографии как целостной системы // Современные проблемы библиографии и библиографоведения: Мжвуз. сб. тр. / МГИК. — М., 1985. — С. 7—15.

18. В центре внимания — методология: [Обсуждение ст. М.А. Тарасова] // Библиогр. — 1998. — № 3. — С. 34—51.

19. Крейденко В.С. Библиотечные исследования: Научные основы. — М.: Книга, 1983. — С. 17—27; 110—117.

20. Столяров Ю.Н. Обучение библиотечников научным методам исследований: Опыт России // Науч. и техн. б-ки.— 1997. — № 5. — С. 32—38.

21. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Методологія та методи наукового дослідження // Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методи науково-дослідницької діяльності: Підруч. для вищ. навч. закл. / Харк. держ. акад. культури. — Х., 1998. — С. 45—74.

Семинар №14

Тема: *Бібліографознавство в системі суміжних галузей знань*

ПЛАН

1. Основні вимоги до порівнянь бібліографознавства із суміжними галузями знань.
2. Бібліографознавство і бібліотекознавство.
3. Бібліографознавство і наукова інформатика.
4. Бібліографознавство і книгознавство.
5. Бібліографознавство і соціальна інформатика.

Література

1. Коршунов О.П. Библиографоведение. Общий курс: Учебник. — М., 1990. — С. 193—200.
2. Коршунов О.П. Библиография: теория, методология, методика. — М.: Книга, 1986. — 287 с.
3. Гречихин А.А. Библиографоведение: Возникновение и особенности формирования: Учеб. пособие. — М.: Изд-во МПИ, 1988. — 94 с.
4. Беспалова Э.К. Главный итог: Сов. библиографоведение за 70 лет // Сов. библиогр. — 1987. — № 6. — С. 3—11.
5. Беловицкая А.А. Общее книговедение: Учеб. пособие для студ. вузов по спец. “Книговедение и орг. кн. торговли”. — М.: Книга, 1987. — С. 102—121, 162—238.
6. Мигонь К. Наука о книге: Очерк проблематики. — М.: Книга, 1991. — С. 85—100, 173—195.
7. Маслов С. Шляхи розвитку науки про книгу / Публ. Н. Солонської // Бібл. вісн. — 1997. — № 4. — С. 34—37.
8. Білоконь С. ”Бібліологічні вісті”: місце в культурі // Вісн. Кн. палати. — 1996. — № 3. — С. 7—11.

9. Немировский Е.Л. Некоторые вопросы общей теории книговедения и история книги // Проблемы рукописной и печатной книги. — М., 1976. — С. 11—19.

10. Связь библиотечно-библиографических дисциплин с информатикой: Сб. науч. тр. // ЛГИК. — Л., 1982. — 161 с.

11. Соколов А.В. Социальная информатика // Сов. библиогр. — 1989. — № 1. — С. 12—18.

12. Баренбаум И.Е. Информационно-коммуникативные науки в свете эволюции средств информации и коммуникации // Книга: Исслед. и материалы. — 1990. — Сб. 61. — С. 31—47.

13. Гиляревский Р.С. Общие тенденции в развитии дисциплин научной информации и коммуникации // Книга: Исслед. и материалы. — 1990. — Сб. 60. — С. 28—45.

РОЗДІЛ 4 ПРАКТИЧНІ РОБОТИ

Практичні роботи із загального бібліографознавства виконуються на підставі вивчення і використання бібліографічних посібників як документального результату практичної бібліографічної діяльності. Практичні роботи є двох видів:

- 1) аналіз бібліографічного посібника (переважно — методів бібліографування, що були застосовані при його складанні);
- 2) використання бібліографічних посібників для бібліографічного пошуку.

Роботи першого виду (аналіз бібліографічного посібника) виконуються з різною метою: від елементарного ознайомлення з методами бібліографування — до вивчення особливостей бібліографічних посібників того чи іншого виду. Кожне наступне завдання такого роду базується на попередніх, тобто використовує знання, набуті в перших роботах. Тому рекомендується виконувати ці роботи послідовно, не пропускаючи жодної. Методика виконання проста: дається бібліографічний опис посібника, що аналізується; записується питання і дається відповідь на нього. Для того, щоби відповідь була правильною, треба засвоїти теоретичні відомості з теми, що вивчається, після чого застосовувати ці знання для аналізу бібліографічного посібника.

Роботи другого виду (бібліографічний пошук) передбачають, що перед тим, як приступити до пошуку, студент повинен ознайомитися з наявними бібліографічними посібниками того виду, що вивчається. Завдання подається у формі питань, на які треба знайти відповідь, використовуючи бібліографічні посібники певного виду. Безпосередньому пошуку відповіді у посібниках повинні передувати певні розумові дії, що виконуються в думці (про себе). Зокрема, спочатку для себе (в думці) треба визначити:

- 1) відомості **про які видання** треба знайти (неперіодичні чи періодичні, за які роки);
- 2) **у якому бібліографічному посібнику** відображені ці видання (із тих, що відносяться до теми, яка вивчається).

Коли посібник визначений, треба згадати його структуру (чи ознайомитися з нею): із кількох томів він складається; які має частини

чи розділи; який спосіб бібліографічного групування в ньому застосований; у якому розділі можна шукати потрібні відомості.

Якщо бібліографічне групування не дає можливості знайти відповідь на питання, треба звернутися до допоміжних покажчиків, визначити потрібний для пошуку, вибрати в ньому таку рубрику, що відповідає запиту. Треба знати, до чого відсилають рубрики допоміжного покажчика (до номеру запису чи до сторінки бібліографічного посібника) і звернутися до цих посилань. Якщо знайдені відомості відповідають питанню, їх записують як відповідь.

Бібліографічний посібник, у якому знайдена відповідь, описують як "джерело пошуку" (використовують бібліографічний опис за правилами, передбаченими державними стандартами).

Як "шлях пошуку" записують послідовність дій по перегляду посібника. Наприклад: "Зміст" → розділ 61 "Медицина", С. 21, підрозділ 616 "Патологія. Клінічна медицина", С. 23. Або: Алфавітний покажчик авторів і назв. Рубрика "Банківська статистика" → № 8.

Отже, форма запису практичного завдання з пошуку бібліографічної інформації буде такою: "Питання" — "Відповідь" — "Джерело пошуку" — "Шлях пошуку".

Практична робота № 1

Тема: Правила бібліографічного опису документів

Завдання:

1. Повторити правила бібліографічного опису документів, відомі студентам із курсу "Аналітико-синтетична обробка документів".
2. Визначити особливості бібліографічного опису для традиційних бібліографічних посібників (рукописних або друкованих).
3. Застосувати знання правил бібліографічного опису для описування бібліографічних посібників (неперіодичних і періодичних), а також їх частин.

Пояснення:

Бібліографічний опис документа для бібліографічних списків або покажчиків складається з тих самих елементів, що й опис для бібліотечних каталогів, але має дещо спрощену зовнішню форму: **опис починається з абзацу** (відступу вправо на 4—5 знаків). Далі всі

елементи опису розташовуються один за одним, без інтервалів (крім особливих випадків, передбачених правилами бібліографічного опису). Опис здійснюється звичайним почерком (але розбірливо), без використання форми каталожної картки.

Прізвище автора документа (у тому числі укладача бібліографічного посібника) може бути винесене в **заголовок** (на початок бібліографічного запису), якщо це прізвище вказане на титульному аркуші документа перед назвою, і якщо цих прізвищ не більше трьох. Прізвище автора вказують повністю, ім'я та по-батькові вказують у скороченій формі як ініціали, що йдуть після прізвища; після назви, у відомостях про відповідальність, прізвище та ініціали автора повторюють у тій формі, що подана у виданні. Якщо в документі два чи три автори, то на початку запису вказують прізвище та ініціали першого автора, а після назви, у відомостях про відповідальність, вказують прізвища та ініціали всіх (двох чи трьох авторів) через коми.

Якщо авторів більше трьох, то їх вказують тільки у відомостях про відповідальність. Чотирьох авторів вказують повністю (прізвища та ініціали, через кому). Якщо авторів п'ять або більше, вказують прізвища та ініціали перших трьох з додатком слів "та ін." (або "и др.").

Назва документа подається в тій формі, яка подана на титульному аркуші (не на обкладинці). Якщо в назву входять роки без дужок, то їх вказують після коми. Наприклад: Библиография периодических изданий России, 1901—1916. Слова в назві не скорочують.

Після двокрапки подаються **відомості, що належать до назви**. Тут використовують скорочення слів, передбачені державними стандартами. Наприклад: “Реком. бібліогр. покажч.”, або “Рек. библиогр. указ.”

Перед **відомостями про відповідальність** ставиться коса риска (/). Після неї вказують прізвища авторів, якщо вони вказані на титульному аркуші перед назвою. Якщо ж прізвища авторів (укладачів бібліографічного посібника) вказані на звороті титульного аркуша, то у відомостях про відповідальність спочатку вказують назву установи, від імені якої опублікований бібліографічний посібник. При цьому назву міністерства чи установи, якій підпорядкована дана установа (крім Академії наук), приводити не обов'язково, якщо від цього не зміниться ідентифікація даної установи. Слова у назві установи

скорочують за стандартом. Не включають в опис відомості про нагороди і назву структурного підрозділу установи.

У відомостях про відповідальність приводять назви всіх установ, якщо їх не більше двох; між цими назвами ставиться кома. Якщо вказують головну установу і підпорядковану, то між цими назвами ставиться крапка. Наприклад: НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського.

Якщо установ більше трьох, то вказують назву першої з додатком слів "та ін." (або "и др.").

Далі у відомостях про відповідальність приводять: відомості про укладачів (упорядників); про редакторів; про перекладачів; про авторів передмови, вступної статті, післямови і т.п.; про художників і т.д. Перед кожним наступним елементом ставлять крапку з комою (;). Перелік починають зі слів, що визначають роль цих осіб у виданні (наприклад: Уклад. ... ; Ред. ... ; Авт. вступ. ст. ...). Якщо цих осіб більше ніж одна, то перед переліком ставлять двокрапку.

Прізвища авторів (у тому числі укладачів бібліографічних посібників) вказують за правилами, наведеними вище. Прізвища інших осіб вказують не більше двох або прізвище першого з додатком слів "та ін." (або "и др."). Інші відомості про осіб, що брали участь у підготовці видання, можна вказати в примітках.

В області вихідних даних назву місця видання приводять зі скороченнями, прийнятими у стандарті. Два місця видання вказують через крапку з комою.

Перед назвою видавництва ставлять двокрапку. Застосовують скорочену форму назви видавництва, якщо така є. Якщо видавництво має оригінальну назву, її вказують без лапок і без слова "видавництво". Наприклад: Наук. думка.

Назву установи, що видала видання, приводять у вихідних даних у скороченій формі, якщо повна назва включена до відомостей про відповідальність. Назву структурного підрозділу не вказують.

Дату видання вказують за титульним аркушем (або за знаком охорони авторського права).

В області кількісної характеристики вказують загальну кількість сторінок (наприклад: 35 с.).

Відомості, що належать до **області серії**, подають після кількісної характеристики в круглих дужках: спочатку назву серії, далі після косої риски відомості про відповідальність, що належать до серії,

далі після крапки з комою порядковий номер випуску. Наприклад: (Від класики до сучасності / Нац. парлам. б-ка України; Вип. 2). Якщо назва установи, що видає серію, збігається з відомостями про відповідальність даного випуску серії, то вона вказується тільки в області серії.

Область приміток є необов'язковим елементом бібліографічного опису для бібліографічних списків (або покажчиків). Так само і **відомості про ціну та тираж** видання. **ISBN** бажано вказувати.

Опис бажано здійснювати мовою видання. Якщо це неможливо, то опис здійснюють мовою, зрозумілою читачам, а в примітках вказують мову видання.

Всі області бібліографічного опису відділяють одна від одної крапкою і тире (. —). В середині кожної області застосовують визначені стандартом розділові знаки.

Опис періодичного видання (журналу, газети і т.п.) має певні особливості. Він складається з двох частин: загальної частини і специфікації. Загальна частина подає відомості про видання в цілому, хоча складається, як правило, за останнім номером (випуском) періодичного видання.

У загальній частині у вихідних даних вказують перший рік, з якого виходить видання, і через тире — останній рік. Якщо видання продовжується, останній рік не вказують, залишаючи вільне місце (на 4 знаки).

У примітках вказують періодичність видання, а також зміни, що відбувалися у назві видання та інших елементах.

У специфікації вказують роки і, після коми, номери видання, що описуються. Специфікація подається після загальної частини, як правило, з абзацу.

Приклади

Опис неперіодичного бібліографічного видання

Україна на шляху до виборів: Бібліогр. список / Центр. виборча коміс., Нац. парлам. б-ка України; Склад. В.О. Кононенко; Відп. ред. О.В. Нельга. — К., 1998. — 31 с.

Періодичні видання УРСР: Журнали, 1961—1975: Держ. ретросп. бібліогр. покажч. / Кн. палата УРСР ім. Івана Федорова. — Х.: Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР, 1984. — 322 с.

Чендей Іван Михайлович: До 70-річчя від дня народж.: Бібліогр. покажч. / Закарпат. обл. універс. наук. б-ка; Уклад.: Рушчак М.Ю., Ковальчук Г.К. — Ужгород, 1992. — 48 с.

Масанов Ю.И. Указатели содержания русских журналов и продолжающихся изданий, 1755—1970 гг. / Масанов Ю.И., Ниткина Н.В., Титова З.Д.; Ред.: М.В. Машкова, Н.Ф. Андреева; Гос. публ. б-ка им. М.Е. Салтыкова-Щедрина. — М.: Книга, 1975. — 439 с.

Опис окремого тому неперіодичного багатотомного видання

1-й варіант:

Репертуар української книги, 1798—1916: Матеріали до бібліогр. / Нац. акад. наук України. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, Ін-т укр. ахеогр. та джерелознавства ім. М. Грушевського. Львів. від-ня. — Л., 2001.

Т. 5: 1901—1905 / Упорядкув., підготовка до друку та примітки Л.І. Ільницької, О.І. Хміль; Наук. ред. д-ра іст. наук Я.Р. Дашкевича; Відп. ред. д-р іст. наук Л.І. Крушельницька. — 415 с. — ISBN 966-02-1433-2.

2-й варіант:

Репертуар української книги, 1798—1916: Матеріали до бібліогр. Т. 5. 1901—1905 / Нац. акад. наук України. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, Ін-т укр. ахеогр. та джерелознавства ім. М. Грушевського. Львів. від-ня; Упорядкув., підготовка до друку та примітки Л.І. Ільницької, О.І. Хміль; Наук. ред. д-ра іст. наук Я.Р. Дашкевича; Відп. ред. д-р іст. наук Л.І. Крушельницька. — Л., 2001. — 415 с. — ISBN 966-02-1433-2.

Опис періодичного бібліографічного видання

Літопис книг: Держ. бібліогр. покажч. України / Нац. наук.-вироб. об-ня "Кн. палата України". — К., 1924 — . — Виходить раз на міс.

1994, № 7.

Нові видання України: Видавн. бібліогр. покажч. книг та брошур. — Х., 1958—1989; К., 1996 — . — (Нац. бібліогр. України / Кн. палата України). — Виходить щодак. — ISSN 0136-0922.

1998, № 18.

Опис складової частини видання (аналітичний бібліографічний опис)

Складовою частиною видання може бути будь-який твір (стаття, замітка, бібліографічний список і т.д.). Опис складової частини видання здійснюють за правилами аналітичного бібліографічного опису.

Аналітичний бібліографічний опис складається з двох частин:

1. Опис складової частини.
2. Опис видання, у якому вміщена складова частина.

Опис складової частини здійснюють за правилами, подібними до опису неперіодичного видання. Він може включати: Заголовок (відомості про автора). Назву та відомості, що належать до назви / Відомості про відповідальність.

Опис видання, у якому вміщена складова частина, починається з двох косих рисок: "//". Далі особливості опису залежать від виду видання (неперіодичне, періодичне чи продовжуване).

Якщо видання неперіодичне, то його опис здійснюється за загальними правилами. В області вихідних даних вказують тільки місце і рік видання (через кому). В області кількісної характеристики вказують сторінки, на яких надрукована складова частина, що описується, при чому слово “сторінки” скорочується до однієї великої літери “С.”, з якої починається кількісна характеристика документа (наприклад: С. 23; або: С. 25—30.).

Якщо описується складова частина журналу, то у відомостях про видання вказують: Назву журналу. — Рік видання. — № журналу. —

С. 25—30. (сторінки, на яких надрукована складова частина, початкова і кінцева, через тире).

Якщо описується складова частина газети, то у відомостях про видання вказують: Назву газети. — Рік видання. — Дату видання. Сторінки вказують у тому разі, якщо газета має більше 8 сторінок.

Приклади

Музична Буковина: Реком. бібліогр. список л-ри // Музична і театральна Буковина: Метод.-бібліогр. матеріали / Чернів. держ. обл. універс. наук. б-ка. — Чернівці, 1992. — С. 19—20.

Вийшли в світ: [Бібліогр. список] // Библиогр. — 1998. — № 4. — С. 83—84.

Україна видає: [Бібліогр. покажч. видань, що надійшли останнім часом до Нац. парлам. б-ки] // Кн. тека. — 1995. — № 11—12 (18). — С. 16—23.

Книжковий тиждень: [Бібліогр. список] // Укр. слово. — 1995. — 7 груд. — С. 16.

Завдання для практичного виконання

Зробити бібліографічні описи:

- а) неперіодичного видання бібліографічного посібника;
- б) періодичного видання бібліографічного посібника;
- в) аналітичний опис бібліографічного посібника із неперіодичного видання;
- г) аналітичний опис бібліографічного посібника із періодичного видання (журнала, газети).

Практична робота № 2 ***Тема: Методи бібліографування***

Завдання:

1. Складіть бібліографічний опис бібліографічного посібника.
2. Визначте межі бібліографічного відбору в посібнику:

- 2.1. за змістом документів (з яких питань відібрана література, з яких галузей знань);
  - 2.2. за видами видань (які види видань обліковані в бібліографічному посібнику);
  - 2.3. за типами літератури (які типи літератури відбиті в бібліографічному посібнику);
  - 2.4. за часом видання документів (за які роки відбиті окремі видання, за які — журнальні статті, газетні статті тощо);
  - 2.5. за місцем видання документів (чи обліковуються тільки вітчизняні видання, чи також зарубіжні; яких місць видання: центральні чи місцеві);
  - 2.6. за мовою видання документів (якою мовою були опубліковані ті документи, що відображені в бібліографічному посібнику).
3. Визначте, які способи бібліографічної характеристики застосовують у бібліографічному посібнику.
  4. Визначте, які способи бібліографічного групування застосовано в бібліографічному посібнику (на рівні визначення основних розділів, підрозділів, рубрик).
  5. Визначте, як розташована література всередині найдрібнішої рубрики.
  6. Визначте, чи є в бібліографічному посібнику допоміжні покажчики. За якими ознаками вони побудовані? До чого відсилають рубрики допоміжного покажчика?

Для виконання завдання **треба знати** теоретичний матеріал з теми 4 "Бібліографування як процес виробництва БІ: його методи" і **мати практичні навички** бібліографічного опису документів.

Головна **мета завдання**: навчитися аналізувати зміст бібліографічного посібника для того, щоб охарактеризувати методи, що були застосовані при його складанні.

Практична робота № 3

Тема: Класифікація бібліографічних посібників

Завдання:

1. Дайте бібліографічний опис бібліографічного посібника (БП).

2. Визначте жанр БП.
3. Визначте зовнішню форму БП.
4. Визначте вид БП за особливостями відображених документів:
  - а) за видами відображених документів;
  - б) за тематико-галузевим змістом відображених документів;
  - в) за змістово-територіальними зв'язками відображених документів;
  - г) за часом видання відображених документів;
  - д) за місцем видання відображених документів;
  - є) за мовою відображених документів;
  - ж) за характером (ступенем згортання) інформації, що міститься у відображених документах.
5. Визначте вид БП за методами бібліографування:
  - а) за повнотою бібліографічного відбору;
  - б) за переважним способом бібліографічної характе-ристики;
  - в) за основним способом бібліографічного групування.
6. Визначте вид БП за суспільним призначенням (з необхідним пояснюванням).

Мета практичної роботи: навчитися визначати вид БП за різними ознаками, що характеризують його внутрішні та зовнішні особливості, межі бібліографічного відбору, застосовані методи бібліографування, цільове та читацьке призначення.

Для виконання завдання **треба знати** теоретичний матеріал з тем "Методи бібліографування" і "Класифікація БП"; **мати практичні навички** бібліографічного опису документів і аналізу БП з метою характеристики застосованих при його складанні методів бібліографування.

У процесі роботи використовуйте матеріал таблиці "Класифікація бібліографічних посібників" (див. далі).

**ТАБЛИЦЯ “КЛАСИФІКАЦІЯ БІБЛОГРАФІЧНИХ
ПОСІБНИКІВ”**

Ознака класифікації	Вид бібліографічного посібника
1. ЖАНРИ БІБЛОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ	
За внутрішньою формою бібліографічних посібників	<ol style="list-style-type: none"> 1. окреме бібліографічне повідомлення 2. бібліографічний список 3. бібліографічний покажчик 4. бібліографічний огляд 5. бібліографічна бесіда 6. бібліографічний бюлетень 7. бібліографічний журнал 8. бібліографічний відділ у періодичному виданні 9. допоміжний покажчик до видання 10. бібліографічний каталог 11. бібліографічна картотека
2. ЗОВНІШНІ ФОРМИ БІБЛОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ	
За зовнішньою формою бібліографічного посібника	<ol style="list-style-type: none"> 1. рукописний (у тому числі машинописний) БП <ol style="list-style-type: none"> 1.1. картковий БП 1.2. БП у книжковій формі 1.3. аркушевий БП 2. друкований БП <ol style="list-style-type: none"> 2.1. окреме видання <ol style="list-style-type: none"> 2.1.1. картковий БП 2.1.2. БП у книжковій формі <ol style="list-style-type: none"> 2.1.2.1. неперіодичне видання <ul style="list-style-type: none"> — книга — брошура — аркушівка 2.1.2.2. періодичне видання <ul style="list-style-type: none"> — бюлетень — періодичний збірник — журнал 2.1.2.3. продовжуване видання (збірник, що продовжується) 2.1.3. аркушеве видання <ul style="list-style-type: none"> — газета (періодичне видання) — плакат (неперіодичне видання) 2.2. частина видання (книги, брошури, журналу, газети і т.п.) <ol style="list-style-type: none"> 2.2.1. самостійна частина видання <ol style="list-style-type: none"> 2.2.1.1. внутрішньокнижковий БП 2.2.1.2. внутрішньожурнальний БП 2.2.1.3. внутрішньогазетний БП 2.2.2. несамотійна частина видання

	2.2.2.1. прикнижковий БП 2.2.2.2. пристатейний БП 2.2.2.3. допоміжний покажчик до видання 3. машиносприймальний БП 3.1. мікроформа бібліографічного посібника 3.2. аудіальний БП 3.3. аудіовізуальний БП 3.4. машиночитаний (чи машинозчитувальний) БП
3. ВИДИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ ЗА ОСОБЛИВОСТЯМИ ОБ'ЄКТА ОБЛІКУ (ВІДОБРАЖЕНИХ ДОКУМЕНТІВ)	
А. За видами відображених документів	1. покажчик літератури (текстових документів) 2. покажчик нетекстових документів 2.1. покажчик нот 2.2. покажчик картографічних документів 2.3. покажчик образотворчих документів 3. покажчик інших видів документів 4. покажчик документів різних видів
Б. За тематико-галузевим змістом відображених документів	1. універсальний БП 2. багатогалузевий БП 2.1. комплексно-тематичний БП 2.2. біобібліографічний посібник 2.3. персональний БП 3. галузевий БП 3.1. загальногалузевий БП 3.2. вузькогалузевий БП 3.3. тематичний БП 3.4. біобібліографічний посібник 3.5. персональний БП
В. За змістово-територіальними зв'язками відображених документів	1. краєзнавчий БП 2. країнознавчий БП 3. БП, який відображає документи незалежно від зв'язку їх змісту з певною територією
Г. За часом видання відображених документів	1. ретроспективний БП 2. поточний БП 3. перспективний БП
Д. За місцем видання відображених документів	1. міжнародний БП 2. загальнодержавний БП 3. покажчик (список, огляд) місцевого друку
Е. За мовою відображених документів	1. мономовний БП 2. полімовний БП
Ж. За характером (ступенем згортання) ін-формації, що	1. покажчик (список, огляд) первинних документів 2. покажчик (список, огляд) бібліографічних посібників 3. покажчик (список, огляд) первинних документів і

міститься у відображених документах	бібліографічних посібників
4. ВИДИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ ЗА МЕТОДАМИ БІБЛІОГРАФУВАННЯ	
А. За видом бібліографічного відбору	1. реєстраційний БП 2. вибіркового БП
Б. За переважним способом бібліографічної характеристики	1. сигнальний БП 2. анотований БП 3. реферативний БП 4. критико-бібліографічний посібник 5. оглядовий БП 6. технічно-кодований БП
В. За основним способом бібліографічного групування	1. БП із формальним групуванням 1.1. алфавітний БП 1.2. хронологічний БП 1.3. топографічний БП 1.4. БП із групуванням за іншою формальною ознакою 2. БП із змістовим групуванням 2.1. систематичний БП 2.2. тематичний БП 2.3. предметний БП 3. БП із змішаним групуванням 3.1. біобібліографічний посібник 3.2. словниковий БП
5. ВИДИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ ЗА СУСПІЛЬНИМ ПРИЗНАЧЕННЯМ	
За суспільним призначенням бібліографічних посібників	1. державний (обліковий) бібліографічний посібник (БП) 2. науково-допоміжний БП 3. рекомендаційний БП 4. професійно-виробничий БП 5. видавничо-книготорговельний БП 5.1. видавничий БП 5.2. книготорговельний БП 6. бібліотечно-каталожний БП

Практична робота № 4

Тема: Аналіз методів бібліографування в бібліографічному посібнику (БП) та його класифікаційна характеристика

Завдання:

1. Складіть бібліографічний опис бібліографічного посібника.
2. Визначте межі бібліографічного відбору в посібнику:
  - 2.1. за змістом документів (з яких питань відібрана література, з яких галузей знань);
  - 2.2. за видами видань (які види видань обліковані в бібліографічному посібнику);
  - 2.3. за типами літератури (які типи літератури відбиті в бібліографічному посібнику);
  - 2.4. за часом видання документів (за які роки відбиті окремі видання, за які — журнальні статті, газетні статті тощо);
  - 2.5. за місцем видання документів (чи обліковуються тільки вітчизняні видання, чи також зарубіжні; яких місць видання: центральні чи місцеві);
  - 2.6. за мовою видання документів (якою мовою були опубліковані ті документи, що відображені в бібліографічному посібнику).
3. Визначте, які способи бібліографічної характеристики застосовано в бібліографічному посібнику.
4. Визначте, які способи бібліографічного групування застосовано в бібліографічному посібнику (на рівні визначення основних розділів, підрозділів, рубрик).
5. Визначте вид БП за особливостями відображених документів:
  - а) за видами відображених документів;
  - б) за тематико-галузевим змістом відображених документів;
  - в) за змістово-територіальними зв'язками відображених документів;
  - г) за часом видання відображених документів;
  - д) за місцем видання відображених документів;
  - є) за мовою відображених документів;
  - ж) за характером (ступенем згортання) інформації, що міститься у відображених документах.
6. Визначте вид БП за методами бібліографування:
  - а) за повнотою бібліографічного відбору;
  - б) за переважним способом бібліографічної характеристики;
  - в) за основним способом бібліографічного групування.

7. Визначте вид БП за суспільним призначенням (з необхідним пояснюванням).
8. Визначте зовнішню форму БП.
9. Визначте жанр БП.

Практична робота № 5

Тема: Аналіз поточних державних бібліографічних посібників

Завдання:

Проаналізувати поточний державний БП, користуючись "Схемою аналізу поточного ДБП". Почати з бібліографічного опису БП.

Схема аналізу поточного ДБП

1. Назва ДБП (та її зміни в минулому).
2. З якого року видається?
3. Періодичність.
4. Види видань, що обліковуються.
5. Типи літератури, що обліковуються.
6. Особливості бібліографічної характеристики.
7. Спосіб бібліографічного групування. При систематичному групуванні — яка схема класифікації документів застосовується?
8. Спосіб розташування бібліографічних записів усередині най-дрібнішої рубрики.
9. Які є допоміжні покажчики, де вони знаходяться, які відомості вміщують?

Мета практичної роботи: Ознайомитися з особливостями методів бібліографування у поточних державних бібліографічних посібниках.

Для виконання завдання **треба знати** теоретичний матеріал з тем "Методи бібліографування" і "Поточна державна бібліографія"; **мати практичні навички** бібліографічного опису документів і аналізу бібліографічних посібників з метою характеристики застосованих методів бібліографування.

Практична робота № 6

Тема: Джерела поточної державної бібліографії України

Мета роботи: Навчитися використовувати поточні державні бібліографічні покажчики України для бібліографічного пошуку. Перевірити вміння аналізувати методичні особливості бібліографічних посібників.

Для виконання завдання **треба знати** теоретичний матеріал з теми "Поточна державна бібліографія" і **мати практичні навички** аналізу державних бібліографічних посібників і бібліографічного опису документів.

Робота виконується у **формі відповідей на питання**, що стосуються пошуку бібліографічних відомостей за джерелами поточної державної бібліографії України або характеристики їх методичних особливостей. В останньому випадку студент повинен спочатку дати відповідь текстом, а потім, як приклад, самостійно скласти питання для бібліографічного пошуку, що враховує вказану методичну особливість, і дати на нього відповідь.

Кожний студент одержує окремий варіант завдання.

Робота виконується у вигляді таблиці, що складається з чотирьох колонок:

1. Питання. 2. Відповідь. 3. Джерело пошуку. 4. Шлях пошуку.

Відповідь подається у формі бібліографічного опису потрібного документа.

Графа "Джерело пошуку" містить опис того бібліографічного посібника, де знайдена відповідь. Бібліографічний опис треба робити точно за правилами.

У графі "Шлях пошуку" вказується, які частини посібника були переглянуті, у тій послідовності, як здійснювався пошук.

Приклади питань

1. Вкажіть нову літературу (одну книгу, одну журнальну та одну газетну статтю), видану в Україні, з питання "Психологічні проблеми особистості".

2. Як можна знайти карти певної місцевості за "Літописом картографічних видань України"?

Практична робота № 7

Тема: Джерела загальної ретроспективної бібліографії

Мета роботи: Навчитися використовувати посібники загальної ретроспективної бібліографії для пошуку бібліографічних відомостей про видання минулих років: XVIII, XIX, XX століть.

Для виконання роботи **треба знати** теоретичний матеріал теми "Загальна ретроспективна бібліографія" і **мати практичні навички** аналізу бібліографічних посібників з метою визначення застосованих при їх складанні методів бібліографування, а також бібліографічного опису документів.

Робота виконується у формі відповідей на питання, що стосуються бібліографічного пошуку відомостей про документи за джерелами загальної ретроспективної бібліографії.

Форма запису:

1. Питання. 2. Відповідь. 3. Джерело пошуку. 4. Шлях пошуку.

Кожний студент одержує окремий варіант з питаннями.

Наприклад, з такими:

1. Які газети видавалися на території Рівненської області у 1909—1915 рр.?

2. Які книги про духовну освіту видані в Україні у XVIII — на початку XIX ст.?

Для того, щоб знайти відповідь на питання, треба спочатку проаналізувати питання і визначити:

1. **Про який вид видань** потрібна інформація? (Неперіодичні чи періодичні, серед останніх — журнали, газети, бюлетені, збірники).

2. **За який період часу** потрібна інформація? (XVIII століття, 1-а половина XIX ст., 2-а половина XIX ст., початок XX ст., інші періоди).

Виходячи з цих даних, треба вибрати джерело пошуку: той бібліографічний посібник, де відображається потрібний вид видань і за відповідний період.

Серед **бібліографічних джерел**, що використовуються під час виконання практичної роботи, є такі:

Показчики неперіодичних видань (книг, брошур)

1. Сводный каталог славяно-русских рукописных книг, хранящихся в СССР, XI—XIII вв. / АН СССР. Отд-ние истории. Археогр. комис.; Ред. колл.: Л.П.Жуковская (отв. ред.) и др. — М.: Наука, 1984. — 405 с.

2. Запаско Я. Пам'ятки книжкового мистецтва: Каталог стародруків, виданих на Україні: У 2-х кн. / Запаско Я., Ісаєвич Я. — Львів: Вища шк., 1981.

Кн.1. (1574—1700). — 135 с.

Кн.2. Ч.1. (1701—1764). — 131 с.

Кн.2. Ч.2. (1765—1800). — 127 с.

3. Книги гражданского друку, видані на Україні; XVIII — перша половина XIX ст.: Каталог / Склад С.О.Петров. — Х.: Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР, 1971. — 297 с.

4. Україномовна книга, 1798—1916 / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І.Вернадського. — К., 1996—

Вип.1. 1798—1885. — К.: Абрис, 1996. — 219 с.

Вип.2. 1886—1900. — К., 1998. — 376 с.

5. Україномовна книга, 1808—1923 / Нац. парлам. б-ка України; Уклад.: Р.С.Жданова, В.М.Лой; Відп. ред.: В.О.Кононенко, В.В.Патока. — К.: Абрис, 1996. — 175 с.

6. Видання "Просвіт" Галичини: Книги та аркушева продукція (1868—1938): Бібліогр. показч. / Нац. парлам. б-ка України; Уклад.: С.Л.Зворський; Наук.ред. А.П.Корнієнко. — К.: Абрис, 1996. — 247 с.

7. Сводный каталог русской книги гражданской печати XVIII века, 1725—1800: В 5-ти т. / Гос. б-ка СССР им. В.И. Ленина и др. — М., 1962—1967.

Т. 1. — М., 1962. — 435 с.

Т. 2. — М., 1964. — 515 с.

Т. 3. — М., 1966. — 515 с.

Т. 4. Периодические и продолжающиеся издания. — М., 1966. — 287 с.

Т. 5. Указатели. — М., 1967. — 299 с.

Показчики періодичних видань

1. Беляева Л.Н. Библиография периодических изданий России, 1901—1916: В 4-х т. / Л.Н.Беляева, М.К.Зиновьева, М.М.Никифоров;

Под. общ. ред. В.М.Барашенкова и др.; Гос. публ. б-ка им. М.Е.Салтыкова-Щедрина. — Т.1—4. — Л., 1958—1961.

2. Періодичні видання УРСР. Газети, 1961—1980: Ретросп. держ. бібліогр. покажч. / Кн. палата УРСР ім. Івана Федорова; Уклад.: Р.К.Колбасіна, М.П.Пилипенко; Відп. ред. Ю.Б.Медведєв. — Х.: Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР ім. Івана Федорова, 1983. — 135 с.

3. Періодичні видання УРСР. Журнали, 1961—1975: Держ. ретросп. бібліогр. покажч. / Кн. палата УРСР ім. Івана Федорова; Уклад.: Р.К.Колбасіна, А.М.Міщенко, В.П.Овчаренко, І.П.Шишацька; Відп. ред. Ю.Б.Медведєв. — Х.: Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР ім. Івана Федорова, 1984. — 322 с.

4. Періодичні видання УРСР. Журнали, збірники, бюлетені, 1976—1980: Держ. ретросп. бібліогр. покажч. / Кн. палата УРСР ім. Івана Федорова; Уклад.: Р.К.Колбасіна, А.М.Міщенко; Відп. ред. Ю.Б.Медведєв. — Х.: Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР ім. Івана Федорова, 1988. — 155 с.

До джерел можуть бути додані нові бібліографічні посібники, що надійдуть у лабораторію кафедри.

Пошук усередині обраного бібліографічного посібника залежить від того, які відомості про видання є в питанні, а також від способу бібліографічного групування в посібнику і наявності допоміжних покажчиків.

Обраний шлях пошуку треба зафіксувати в колонці "Шлях пошуку". У колонці "Відповідь" подається бібліографічний опис знайденого документа; у колонці "Джерело пошуку" — бібліографічний опис посібника, у якому знайдено відповідь.

При оцінці роботи враховується не тільки правильність відповіді, але й якість бібліографічного опису джерел, точність запису шляху пошуку і вибір найбільш раціональних джерел і шляхів пошуку.

Інший варіант завдання з теми “Загальна ретроспективна бібліографія”: методична характеристика основних посібників загальної ретроспективної бібліографії. Виконується у формі таблиці, що характеризує методичні особливості посібників загальної ретроспективної бібліографії, за такими колонками:

1. Бібліографічний опис посібника.
2. Які види документів обліковує.
3. Хронологічні рамки охоплення документів.

4. Способи бібліографічної характеристики.
5. Спосіб групування бібліографічних записів.
6. Перелік допоміжних показників.

Практична робота № 8

Тема: Джерела науково-допоміжної бібліографії

Мета заняття: одержати уявлення про особливості науково-допоміжних бібліографічних посібників з погляду їх цільового та читачького призначення, методики бібліографування та місця в Державній системі науково-технічної інформації (ДСНТІ).

Під час заняття необхідно проаналізувати бібліографічні посібники за такою схемою:

1. Бібліографічний опис даного бібліографічного посібника (БП).
2. Якій галузі знання присвячена бібліографічна інформація в БП ?
3. До якого профілю ДСНТІ належить центр, що підготував даний БП ?
4. Які види видань відбиті в БП?
5. Які типи літератури відбиті в БП?
6. Які способи бібліографічної характеристики застосовуються в даному БП?
7. За який період відображена література в БП ?
8. До якої підсистеми науково-допоміжної бібліографії за ознакою часу видання відображених документів належить даний БП ?
9. Якщо посібник поточний, визначте, до якого рівня поточної підсистеми науково-допоміжної бібліографії належить БП за способом бібліографічної характеристики.
10. Чи є БП реєстраційним або вибіркоvim ?
11. На яку групу спеціалістів розрахований даний БП ?
12. Визначте конкретне цільове призначення даного БП, виходячи з того, як диференціюються цілі науково-допоміжних БП.

Для виконання завдання **треба знати** теоретичний матеріал з тем "Науково-допоміжна бібліографія" і "Методи бібліографування"; **мати практичні навички** бібліографічного опису документів і аналізу бібліографічного посібника з метою визначення застосованих у ньому методів бібліографування.

Практична робота № 9

Тема: Аналіз рекомендаційного бібліографічного посібника

Мета заняття: шляхом аналізу рекомендаційного бібліографічного посібника (РБП) скласти уявлення про особливості бібліографічних посібників, що утворюються в рамках рекомендаційної бібліографії.

Завдання:

Проаналізувати запропонований РБП, відповідаючи на такі запитання:

1. Дайте бібліографічний опис РБП.
2. Вкажіть цільове та читацьке призначення РБП, як воно визначено у БП.
3. Охарактеризуйте особливості відбору документів, відображених у РБП:
  - 3.1. за видами видань;
  - 3.2. за типами літератури;
  - 3.3. за хронологічними рамками.
4. Охарактеризуйте особливості бібліографічної характеристики документів у РБП (бібліографічних описів, анотацій і т.п.).
5. Яке групування літератури у РБП?
6. Як розташована література всередині найдрібнішої рубрики?
7. Визначте, до якого підрозділу системи РПБ за цільовим та читацьким призначенням відноситься даний РБП.
8. Визначте, до якої ланки системи РБП з точки зору змісту відображених документів відноситься даний РБП.
9. Визначте місце даного РБП в жанровій структурі системи РБП.

Для виконання завдання **треба знати** теоретичний матеріал з тем "Рекомендаційна бібліографія", "Методи бібліографування" і "Класифікація БП"; **мати практичні навички** бібліографічного опису документів і аналізу БП з метою визначення застосованих у ньому методів бібліографування і виду БП.

Для відповідей на 7, 8 і 9 питання застосуйте додатки у вигляді таблиць 1, 2 і 3, що подають у схематичному вигляді структуру системи РБП.

Таблиця 1

**Структура системи
рекомендаційних бібліографічних посібників
за цільовим і читацьким призначенням**

1-а підсистема: На допомогу загальній самоосвіті та освіті

1. Для школярів:

- а) молодшого віку (1—4 кл.)
- б) середнього віку (5—6 кл.)
- в) підліткового віку (7—9 кл.)

2. Для молоді:

- а) малопідготовленим читачам на допомогу формуванню інтересів;
- б) читачам середнього рівня підготовки на допомогу визначенню системи читання;
- в) високопідготовленим читачам на допомогу поглибленому вивченню теми.

3. Для дорослих читачів:

- а) малопідготовленим читачам на допомогу початковому ознайомленню з темою;
- б) читачам, які володіють системою стійких інтересів, переваг, смаків — на допомогу поглибленому вивченню теми.

**2-а підсистема: На допомогу педагогічній,
пропагандистській та виховній діяльності**

1. Педагогам, пропагандистам, лекторам.

1. Організаторам читання (бібліотекарям, вчителям, вихователям).

3-я підсистема: На допомогу професійній

самоосвіті та освіті

1. На допомогу професійній орієнтації — учням середньої загальноосвітньої школи.
2. На допомогу оволодінню професіями — учням ПТУ та молодим робочим на виробництві.
3. На допомогу підвищенню кваліфікації, розширенню культурно-технічного кругозору — дорослим робітникам, які мають певну професію.
4. На допомогу науково-технічній творчості — раціоналізаторам, винахідникам, новаторам.
5. На допомогу організаторам виробництва та навчання кадрів — спеціалістам середньої ланки (майстрам, наставникам, викладачам системи виробничо-технічної освіти та підвищення кваліфікації робочих).

Таблиця 2

Змістова структура системи рекомендаційних бібліографічних посібників

1. Універсальні
2. Багатогалузеві
  - 2.1. Комплексно-тематичні
  - 2.2. Біобібліографічні
3. На допомогу суспільно-політичній освіті та самоосвіті
  - 3.1. Загальногалузеві
  - 3.2. Вузькогалузеві
  - 3.3. Тематичні
  - 3.4. Біобібліографічні (персональні)
4. На допомогу природничонауковій та політехнічній освіті та самоосвіті
  - 4.1. Природничонаукові
    - 4.1.1. Загальногалузеві

- 4.1.2. Вузькогалузеві
- 4.1.3. Тематичні
- 4.1.4. Біобібліографічні (персональні)
- 4.2. Техніко-економічні
  - 4.2.1. Загальногалузеві
  - 4.2.2. Вузькогалузеві
  - 4.2.3. Тематичні
  - 4.2.4. Біобібліографічні (персональні)
- 4.3. Сільськогосподарські
  - 4.3.1. Загальногалузеві
  - 4.3.2. Вузькогалузеві
  - 4.3.3. Тематичні
  - 4.3.4. Біобібліографічні (персональні)
- 5. На допомогу естетичній освіті та самоосвіті
  - 5.1. Мистецтвознавчі
    - 5.1.1. Загальногалузеві
    - 5.1.2. Вузькогалузеві
    - 5.1.3. Тематичні
    - 5.1.4. Біобібліографічні (персональні)
  - 5.2. Літературно-художні
    - 5.2.1. Загальнолітературні
    - 5.2.2. Жанрові
    - 5.2.3. Тематичні
    - 5.2.4. Біобібліографічні (персональні)

Таблиця 3

Жанрово-типологічна структура системи рекомендаційних бібліографічних посібників

- 1. На допомогу загальній самоосвіті та освіті.
  - 1.1. "Малі форми" рекомендаційних бібліографічних посібників.
    - 1.1.1. Бібліографічний список (закладка, пам'ятка, план читання)
    - 1.1.2. Бібліографічний огляд
    - 1.1.3. Бесіда про книги
    - 1.1.4. Окреме бібліографічне повідомлення
  - 1.2. Бібліографічні покажчики

- 1.2.1. Традиційний бібліографічний покажчик
- 1.2.2. Бібліографічний довідник
- 1.2.3. Бібліографічна енциклопедія
- 1.2.4. Бібліографічна антологія
- 1.3. Бібліографічна інформація у вигляді окремих періодичних видань або їх складової частини
  - 1.3.1. Бібліографічний журнал
  - 1.3.2. Бібліографічний бюлетень
  - 1.3.3. Бібліографічний відділ у періодичному виданні
- 2. На допомогу педагогічній, пропагандистській та виховній діяльності
  - 2.1. Методико-бібліографічні матеріали (збірник)
  - 2.2. Календар знаменних і пам'ятних дат
  - 2.3. Типовий каталог бібліотеки
  - 2.4. Бібліографічна модель ядра фонду масової бібліотеки
  - 2.5. Анотовані друковані картки
  - 2.6. Бібліографічний відділ у спеціальному періодичному виданні
- 3. На допомогу професійній самоосвіті та освіті
  - 3.1. Програма читання
  - 3.2. Бібліографічний покажчик новинок
  - 3.3. Бібліографічний відділ у виробничому журналі

Практична робота № 10

Тема: Джерела видавничо-книготорговельної бібліографії

Мета заняття: ознайомитися з видавничо-книготорговельними бібліографічними посібниками, викорис-товуючи їх для пошуку літератури, що видається або пропонується для продажу.

Для пошуку інформації про нові видання, що вийшли з друку, пропонується використовувати поточні бібліографічні покажчики "Нові видання України"; внутрішньогазетні покажчики в газеті "Книжковий кур'єр"; таблицю прайс-листів у газеті "Книжковий клуб".

Для пошуку інформації про видання, що пропонуються для продажу, використовують таблицю прайс-листів у газеті "Книжковий клуб" та окремі повідомлення — рекламні оголошення.

Робота виконується у вигляді відповідей на питання в результаті бібліографічного пошуку, по формі:

1. Питання. 2. Відповідь. 3. Джерело пошуку. 4. Шлях пошуку.

Кожний студент одержує окремий варіант завдання з питаннями.

Наприклад:

1. Наведіть приклад нових видань з питань маркетингу.
2. Назвіть видавництво (чи книготорговельну організацію), що має в продажу книги для дітей.

Для відповідей на кожне питання бажано використовувати не одне джерело, а всі можливі. Відповіді подавати у вигляді бібліографічного опису видань, а також інших потрібних відомостей (телефон чи адресу книготорговельної організації).

Джерела пошуку описувати за правилами бібліографічного опису документів. Точно і докладно вказувати шлях пошуку.

Для виконання завдання **треба знати** теоретичний матеріал теми "Видавничо-книготорговельна бібліографія" і **мати практичні навички** бібліографічного опису документів та аналізу структури бібліографічного посібника.

Практична робота № 11

Тема: Джерела бібліографії бібліографії

Мета заняття: ознайомитися з універсальними покажчиками бібліографічних посібників. Навчитися використовувати їх для пошуку інформації про бібліографічні посібники.

Робота виконується як бібліографічний пошук відповідей на питання, що стосуються відомостей про бібліографічні посібники.

Кожний студент одержує окремий варіант завдання з питаннями.

Наприклад:

1. Вкажіть методико-бібліографічні матеріали на допомогу пропаганді художньої літератури, видані бібліотеками України.

2. Вкажіть прикнижковий бібліографічний список, присвячений історії релігії в Україні.

3. Назвіть ретроспективний бібліографічний покажчик, присвячений українській мові (виданий у 60-ті роки).

Для пошуку відповідей треба використовувати джерела, що належать до покажчиків бібліографічних посібників. Серед них такі:

1. Бібліотекознавство і бібліографія України / Нац. парлам. б-ка України: Покажчик видань ...

... за II півріччя 1997 року.— Вип.55.— К., 1998.

(а також інші випуски).

2. Библиография советской библиографии: Гос. библиогр. указ. СССР, 1989 / Науч.-произв. об-ние "Всесоюз. кн. палата". — М.: Кн. палата, 1991.

3. Бібліографічні посібники УРСР, 1976—1980: Держ. ретросп. бібліогр. покажч. / Кн. палата УРСР ім. Івана Федорова, Харк. держ. ін-т культури; Уклад.: О.О. Адайкіна, Л.М. Белан, Л.І. Вакуленко та ін.; Ред. колл.: Ю.Б. Медведєв (відп. ред.) та ін. — Х.: Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР, 1985. — LXIX, 174 с.

4. Джерела українознавства. Вип. 2. Бібліографія бібліографічних посібників українських періодичних видань / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського; Уклад.: Н.М. Погребецька, Л.М. Ковінченко; Відп. ред. В.Ю. Омельчук. — К., 1998. — 130 с.

5. Иениш Е.В. Библиографический поиск в научной работе: Справ. пособие-путеводитель / ГПБ; Науч. ред. И.К. Кирпичева. — М.: Книга, 1982. — 247 с.

6. Кандель Б.Л. Отечественные указатели библиографических пособий / ГПБ. — 2-е, доп. изд. — Л., 1983. — 222 с.

7. Кауфман И.М. Русские библиографические и библиографические словари. — М.: Госкультпросветиздат, 1955. — 751 с.

8. Кирпичева И.К. Библиография в помощь научной работе: Метод. и справ. пособие / ГПБ. — Л., 1958. — 480 с.

9. Масанов Ю.И. Указатели содержания русских журналов и продолжающихся изданий 1755—1970 гг. / Масанов Ю.И., Ниткина Н.Б., Титова З.Д.; ГПБ. — М.: Книга, 1975. — 439 с.

Виконання завдання починається з аналізу питання. Треба в'яяснити, про який вид бібліографічних посібників потрібна

інформація, за який період. Якщо період не вказаний, треба шукати інформацію за поточними покажчиками бібліографічних посібників (будь-якого року).

Від аналізу питання залежить вибір потрібного джерела пошуку — покажчика бібліографічних посібників.

Для вибору кращого шляху пошуку треба уважно ознайомитися зі структурою покажчика бібліографічних посібників: його частинами, розділами і підрозділами, допоміжними покажчиками.

Відповідь подається у формі бібліографічного опису знайденого бібліографічного посібника. У колонці "Джерело пошуку" подається бібліографічний опис покажчика бібліографічних посібників, що використовувався. У колонці "Шлях пошуку" вказують № і назву частини, розділу, підрозділу, за якими шукали відповідь, або назву і рубрику допоміжного покажчика з вказівкою, до чого він відсилає (до № запису або сторінок).

Для виконання завдання **треба знати** теоретичний матеріал теми "Бібліографія бібліографії" і **мати практичні навички** бібліографічного опису документів, аналізу структури бібліографічних покажчиків, визначення виду бібліографічних посібників.

Інший варіант завдання з теми "Бібліографія бібліографії": методична характеристика основних покажчиків бібліографічних посібників. Треба дати методичну характеристику покажчика бібліографічних посібників, із наведенням прикладів, за такою схемою:

1. Бібліографічний опис покажчика бібліографічних посібників.
2. Назвіть основні розділи покажчика, у яких відображено бібліографічні посібники.
3. Які жанри бібліографічних посібників відображено в покажчику?
4. Які зовнішні форми бібліографічних посібників відображено в покажчику?
5. Які види бібліографічних посібників за суспільним призначенням відображено в покажчику?
6. Які хронологічні рамки охоплення бібліографічних посібників у покажчику?
7. Які способи бібліографічної характеристики бібліографічних посібників застосовано в покажчику? Які відомості вони відображають?

8. Які допоміжні показчики є в показчику бібліографічних посібників? На які питання вони допоможуть відповісти?

РОЗДІЛ 5
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ
КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ НА ТЕМУ
“КЛАСИФІКАЦІЯ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ”

ЗАВДАННЯ 1.

Підібрати шість бібліографічних посібників (БП), які належать до основних видів БП: 1) державний; 2) науково-допоміжний; 3) рекомендаційний; 4) професійно-виробничий; 5) видавничо-книготорговельний; 6) бібліотечно-каталожний. Дати бібліографічний опис кожного у визначеній послідовності, пронумерувати ці записи. Завдання виконується як бібліографічний список.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ по виконанню завдання 1

Визначення виду бібліографічного посібника за певною ознакою є одним з найважливіших напрямів застосування теоретичних знань з бібліографознавства. Насамперед треба уважно ознайомитися з таблицею “Класифікація бібліографічних посібників” та коментарем до неї у тексті навчального посібника Швецової-Водки Г.М. “Загальне бібліографознавство”.

Виконання контрольної роботи починайте з підбору бібліографічних посібників різних основних видів: державного, науково-допоміжного, рекомендаційного, професійно-виробничого, видавничо-книготорговельного, бібліотечно-каталожного. При цьому можна орієнтуватися на визначення виду БП на титульній сторінці, але частіше за все цього недостатньо. Треба ознайомитися з передмовою бібліографічного посібника чи з анотацією на нього та визначити його мету, тобто цільове призначення.

Якщо посібник ставить за мету повний облік документів, що вийшли в світ на певній території чи певною мовою, то він належить до виду **державних (облікових) БП**.

Посібник, який ставить завдання забезпечити наукові дослідження з певної теми чи галузі знань, або забезпечити інформацією про спеціальну літературу фахівців певної професії,

певної галузі знань чи виробництва на допомогу їхній професійній діяльності, належить до **науково-допоміжних БП**.

Посібник, виданий на допомогу освіті та самоосвіті, розвитку особистості, ознайомленню широкого кола читачів з найбільш цікавою, популярною літературою (незалежно від її тематики та галузі знань) для підвищення культурного рівня та освіченості читачів є **рекомендаційним БП**, навіть у тому разі, коли на титульній сторінці бібліографічного посібника немає відповідного визначення виду БП.

Професійно-виробничим вважається такий бібліографічний посібник, що призначений на допомогу фахівцям певного рівня кваліфікації в їх професійній діяльності для вирішення виробничих проблем. Частіше за все такі посібники призначені масовим кадрам промисловості чи сільського господарства. Такі посібники іноді мають на титульній сторінці визначення “рекомендаційний”, але, враховуючи їх конкретне призначення (на допомогу професійній, виробничій діяльності), відносимо такий посібник до виду “професійно-виробничих”.

Видавничо-книготорговельний бібліографічний посібник шукаємо серед тих, що інформують про продукцію певного видавництва за будь-який період його діяльності в минулому чи в майбутньому. До видавничо-книготорговельних посібників належать також списки нових надходжень у книжкові магазини і проспекти видань, що намічаються до випуску.

Бібліотечно-каталожний бібліографічний посібник дуже легко знайти у кожній бібліотеці у вигляді звичайного карткового каталогу бібліотеки. Але спочатку треба подивитися, чи є в бібліотеці друковані каталоги інших бібліотек або каталоги певних книжкових зібрань, зведені каталоги кількох бібліотек, бюлетені чи списки нових надходжень у ту чи іншу бібліотеку.

Підібравши шість бібліографічних посібників, зробіть їх бібліографічний опис відповідно до правил бібліографічного опису для книжкових видань (не для каталожних карток). Для визначення правил бібліографічного опису використовуйте видання, що вказані у “Списку літератури для виконання контрольної роботи” під №№ 2—5.

Правильність бібліографічного опису є однією з вимог до контрольної роботи. Зверніть увагу на необхідність скорочувати слова у бібліографічному описі відповідно до певних стандартів.

Всі види бібліографічних посібників розмістіть у вказаній послідовності (див. зразок).

Список бібліографічних посібників основних видів
(зразок виконання першої частини контрольної роботи)

1. Державний БП

Літопис журнальних статей: Держ. бібліогр. покажч. України / Нац. наук.-вироб. об-ня “Кн. палата України”. — К., 1936— . — Виходить раз на міс. — ISSN 0130-9188.
1994, №12: грудень. — 55 с.

2. Науково-допоміжний БП

Бібліографознавство України (1981—1990): Наук.-допом. бібліогр. покажч. / Нац. парлам. б-ка України; Авт.-склад.: О.О. Козак, В.О. Кононенко; Наук. ред. В.І. Лутовина. — К., 1995. — 79 с.

3. Рекомендаційний БП

Матеріальна культура українського народу: Рек. бібліогр. покажч. / Склад. С.М. Остапенко; Відповід. ред. В.О. Кононенко. — К., 1996. — 42 с. — (Культура і побут народу України / Нац. парлам. б-ка України; Вип. 2).

4. Професійно-виробничий БП

В помощь рабочим машиностроительных профессий: Рек. аннот. указ. лит. / Харьк. гос. науч. б-ка им. В.Г. Короленко; Сост. Б.Я. Черныш. — К.: Техніка, 1980. — 40 с.

5. Видавничо-книготорговельний БП

[Таблиця прайс-листів] // Кн. клуб. — 1996. — № 4 (17). — С. 4—10.

6. Бібліотечно-каталожний БП

Нові надходження з питань суспільних та гуманітарних наук: (Бібліогр. список). Вип. 7 / Нац. парлам. б-ка України; Склад. О.І. Міхневич. — К., 1996. — 42 с. — Виходить щомісяч.

ЗАВДАННЯ 2.

Проаналізувати кожний із знайдених БП з метою визначення його видової характеристики за такою схемою:

Ознаки класифікування	Вид бібліографічного посібника					
	БП № 1	БП № 2	БП № 3	БП № 4	БП № 5	БП № 6
1. За видами відображених документів 2. За тематико-галузевим змістом відображених документів 3. За змістово-територіальними зв'язками відображених документів 4. За часом видання відображених документів 5. За місцем видання відображених документів 6. За мовою відображених документів 7. За ступенем згортання інформації, що міститься у відображених документах 8. За способом бібліографічного відбору 9. За способом бібліографічної характеристики 10. За способом бібліографічного групування 11. За зовнішньою формою бібліографічного посібника 12. За жанром бібліографічного посібника						

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ по виконанню завдання 2

Зміст завдання — аналіз кожного з основних видів бібліографічних посібників за іншими ознаками, що використовуються в класифікуванні БП. Спочатку треба проаналізувати один посібник за всіма ознаками, потім другий і т.д. Перелік видів БП за різними ознаками можна знайти в таблиці “Класифікація бібліографічних посібників”, поданої у вигляді додатку до завдання практичної роботи № 3 в даному навчально-методичному посібнику.

Визначаючи вид БП за видами відображених документів, треба уважно подивитися, які види документів відображені у БП. Відповідь на це запитання можна знайти у передмові до БП або визначити самостійно, аналізуючи бібліографічні описи документів у БП. Треба вяснити, чи відображені у БП інші види документів, крім текстових: образотворчі, нотні, картографічні; чи є описи грамплатівок або діафільмів, кінофільмів. Залежно від цього визначаємо, чи належить БП до “покажчиків літератури (текстових документів)”, “покажчиків нетекстових документів” або “покажчиків документів різних видів”.

Визначаючи вид БП за тематико-галузевим змістом відображених документів, треба спочатку вирішити, чи є даний БП універсальним, багатогалузевим або галузевим. Після цього, якщо посібник є багатогалузевим, визначаємо, належить він до комплексно-тематичних чи біобібліографічних. Якщо посібник галузевий, тобто відображає літературу з однієї галузі знань, треба визначити, чи є він загальногалузевим, вузькогалузевим, тематичним, біобібліографічним або персональним. У відповіді вказуємо назву як більш високого ступеня поділу, так і нижчого. Наприклад: БП є багатогалузевим, комплексно-тематичним; або БП є галузевим (з сільського господарства), загальногалузевим і т.п.

За змістово-територіальними зв'язками відображених документів бібліографічний посібник може бути країнознавчим, якщо він відображає літературу про країну і краєзнавчим, якщо відображає літературу про область, місто, район або іншу місцевість у межах країни. Якщо бібліографічний посібник відображає документи, не пов'язані за змістом з країною чи краєм, слід відповідати: це — БП, не

пов'язаний за змістом з певною територією. При цьому варто розуміти, що твори друку, видані у певній місцевості, не обов'язково за змістом присвячуються даній місцевості. Місце видання документів не має відношення до змістово-територіальної ознаки. Наприклад: “Літопис книг” обліковує документи, видані на території України, незалежно від їх змісту, тому його не можна вважати країнознавчим БП. Це — бібліографічний посібник, який відображає документи незалежно від зв'язку їх змісту з певною територією.

Вид бібліографічного посібника **за часом видання відображених документів** — поточний, ретроспективний чи перспективний — треба визначати в залежності від задуму бібліографічного посібника: відображати нові видання по мірі їх виходу в світ; або зібрати інформацію про вихід видань за певний доволі тривалий проміжок часу в минулому (більше одного року); або інформувати про видання, що мають з'явитися в майбутньому. При відсутності передмови хронологічні межі відбору документів можна визначити за їх описом і порівняти їх з роком видання бібліографічного посібника та з іншими його характеристиками (є він неперіодичним або періодичним чи продовжуваним). Треба пам'ятати, що поточний БП обов'язково має бути періодичним або продовжуваним, тому що саме таким чином він має можливість відображати нові документи, що виходять у світ.

Визначаючи вид БП **за місцем видання відображених документів**, слід звертати увагу саме на місце видання документів, що вказують у бібліографічному описі документів, а не на національність або місце проживання авторів документів. Твори того чи іншого автора можуть бути видані в будь-якій країні. Якщо бібліографічний посібник дає відомості про видання, що вийшли в одній країні — він є загальнодержавним; якщо включено відомості про видання, що вийшли в різних країнах — це посібник міжнародний; якщо відображає видання, що вийшли в певній місцевості всередині країни — це покажчик місцевого друку.

Вид БП **за мовою відображених документів** визначається залежно від того, якими мовами видані відображені документи. Це можна побачити в бібліографічному описі документів, де мова видання документів вказується в примітках, якщо опис здійснюється не мовою оригіналу.

За ступенем згортання інформації, що міститься в документах, треба розрізняти: показчик бібліографічних посібників, показчик первинних документів (тобто не бібліографічних посібників) і показчик первинних документів і бібліографічних посібників (коли відображаються поряд і бібліографічні посібники, і інші документи).

За способом бібліографічного відбору реєстраційним вважається такий бібліографічний посібник, у якому не проводився відбір за якістю документів (тобто не визначалися документи кращі і гірші, більш повні і менш повні, науково-значущі і незначущі). У реєстраційному БП відбиваються всі документи з певними формальними ознаками (вид документа, час видання, місце видання і т.п.). І навпаки, вибірково є такий БП, де проводився відбір кращих творів з погляду їх наукової чи художньої цінності, їх відповідності особливостям тієї групи читачів, якій призначено бібліографічний посібник.

Визначаючи вид БП **за способом бібліографічної характеристики,** треба уважно придивитися, чи супроводжуються бібліографічні описи документів анотаціями. Анотації можуть бути дуже різноманітними. Іноді вони надаються одразу ж за бібліографічними описами і містять дуже короткі відомості у так званому “телеграфному стилі”, із скороченими словами та реченнями. І все ж такий бібліографічний посібник є анотованим. У деяких бібліографічних посібниках анотуються не всі бібліографічні описи документів; про такий посібник говорять, що він “частково анотований”. Якщо бібліографічні описи документів у бібліографічному посібнику не супроводжуються анотаціями, то він є сигнальним. Крім того, існують інші види БП за способом бібліографічної характеристики (див. табл.).

За способом бібліографічного групування, перш за все, треба визначити, змістове чи формальне групування застосоване у бібліографічному посібнику. Для цього розкрийте посібник на “Змісті” і визначте, за якою ознакою (змістовою чи формальною) виділені основні розділи посібника. Після цього визначайте конкретно спосіб групування та вид БП за цим способом. У відповіді треба зазначити, що БП є, наприклад, з формальним групуванням, алфавітний; або БП із змістовим групуванням, систематичний.

Визначаючи вид БП за **зовнішньою формою**, треба пам'ятати, що більшість посібників належить до класу друкованих БП. Після вказівки на клас (друкований БП) слід вказати підклас і т.д., аж до останнього поділу. Наприклад: “Літопис книг” — це БП друкований, окреме видання, у книжковій формі, періодичне, бюлетень.

За жанром визначаємо вид БП залежно від комплексу ознак, які характеризують внутрішню форму посібника. Частіше за все розрізняємо: бібліографічний покажчик, бібліографічний список чи бібліографічний огляд. Про їх відмінності див. у тексті навчального посібника “Загальне бібліографознавство” (у “Списку літератури для виконання контрольної роботи” № 1).

Після того, як характеристика першого бібліографічного посібника закінчена, аналізуємо другий БП за тією ж схемою, потім — 3-й і т.д.

Для аналізу треба обирати найновіші бібліографічні посібники, що надійшли в бібліотеку. При відсутності таких можна взяти для аналізу посібники, що вийшли раніше.

Знайомство з бібліографічними посібниками треба використати не тільки для того, щоб відповісти на питання контрольної роботи. Воно потрібне, щоб на прикладі бібліографічних посібників засвоїти теоретичний матеріал про методи бібліографування та види бібліографічних посібників. Бажано, щоб деякі приклади залишилися у Вашій пам'яті так, щоб Ви могли навести приклад використання того чи іншого методу бібліографування в бібліографічному посібнику чи існування бібліографічного посібника певного виду.

ЗРАЗОК ВИКОНАННЯ ДРУГОЇ ЧАСТИНИ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Ознака класифікування	Вид бібліографічного посібника	Вид бібліографічного посібника
	БП № 1	БП № 2
1. За видами відображених документів	Показчик літератури (текстових документів)	Показчик літератури (текстових документів)
2. За тематико-галузевим змістом відображених до-кументів	Універсальний БП	Галузевий, загально-галузевий БП
3. За змістово-терито-ріальними зв'язками відоб-ражених документів	БП, не пов'язаний за змістом з територі-альною ознакою	БП, не пов'язаний за змістом з територі-альною ознакою
4. За часом видання відображених документів	Поточний БП	Ретроспективний БП
5. За місцем видання відображених документів	Загальнодержавний БП	Міжнародний БП
6. За мовою відображених документів	Полімовний БП	Полімовний БП
7. За ступенем згортання інформації, що міститься у відображених документах	Показчик первинних документів	Показчик первинних документів
8. За видом бібліогра-фічного відбору	Реєстраційний БП	Реєстраційний БП
9. За способом бібліог-рафічної характеристики	Сигнальний БП	Сигнальний БП
10. За способом бібліог-рафічного групування	БП із змістовим групу-ванням; систематичний БП	БП із змістовим групу-ванням; систематичний БП
11. За зовнішньою фор-мою бібліографічного по-сібника	Друкований БП; окреме видання; БП у книжковій формі; періодичне ви-дання; бюлетень	Друкований БП; окреме видання; БП у книж-ковій формі; неперіо-дичне видання; книга
12. За жанром бібліог-рафічного посібника	Бібліографічний показ-чик	Бібліографічний показ-чик

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Швецова-Водка Г.М. Загальне бібліографознавство: (Основи теорії бібліографії): Навч. посібник для студентів ін-тів культури / Рівн. держ. ін-т культури. — Рівне, 1995. — С. 100—131.

2. Составление библиографического описания: Крат. правила / Междувед. каталогизац. комис. при Гос. б-ке СССР им. В.И. Ленина. — 2-е изд., доп. — М.: Кн. палата, 1991.— 220 с. — В кн. также: Сокращение русских слов и словосочетаний в библиографическом описании: С. 146—167.

3. Правила составления библиографического описания. Ч. 1. Книги и сериальные издания / Междувед. каталогизац. комис. при Гос. б-ке СССР им. В.И. Ленина. — М.: Книга, 1986. — 572 с.

4. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила: ДСТУ 3582—97. — Вид. офіц. — К.: Держстандарт України, 1998. — 25 с. — (Інформація та документація).

5. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила: ГОСТ 7.12—93; Межгос. стандарт. — Изд. офиц. — М.: Госстандарт России, 1995. — 17 с. — (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).

ДОДАТКОВА ТЕОРЕТИЧНА ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалова Э.К. Основные направления классификации библиографических пособий и формирование понятия "вид библиографии" // Сов. библиогр. — 1973.— № 4.— С. 36—51.

2. Коршунов О.П. Проблемы общей теории библиографии: (Моногр.). — М., 1975. — С. 148—152.

3. Коршунов О.П. Библиографоведение. Общий курс: Учеб. для библ. фак. ин-тов культуры, ун-тов и пед. вузов. — М., 1990. — С. 32—35, 100—104.

4. Теплов Д.Н. Типизация в книговедении и библиографии: Осн. проблемы ... . — М.: Книга, 1977. — 190 с.

5. Симон К.Р. О классификации библиографической литературы: (В связи с вопросами библиогр. терминологии) // Симон К.Р. Избранное. — М., 1984. — С. 187—212.

6. Швецова-Водка Г.Н. Классификация библиографических пособий // Современные проблемы библиографии и

библиографоведения: Межвуз. сб. науч. тр. / МГИК. — М., 1985. — С. 116—132.

7. Буран В.Я., Довгопола О.П., Пупченко В.В. Бібліографія. Загальний курс: Навч. посіб. для учнів культ.-освіт. училищ. — К., 1984. — С. 41—48.

8. Осипов В.О., Демьянова А.М., Осипова А.С. Основы библиографии и изучения книги: Учеб. для техникумов. — 2-е изд., перераб. и доп. — М., 1989. — С. 26—33.

9. Диомидова Г.Н. Библиография. Общий курс: Учеб. для библ. техникумов и библ. отд.-ный культ.-просвет. училищ. — 2-е изд. — М., 1991. — С. 47—58.

10. Клапиюк В.Т. Многоаспектная классификация библио-графических пособий // Книга в меняющемся мире: Седьмая науч. конф. по пробл. книговедения. Секция библиографоведения: Тез. докл. — М., 1992. — С. 19—21.

11. Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики. — К.: Кн. палата України, 1998. — С. 45—54.

12. Косырева О.А. Старая “новая” классификация библио-графических пособий // Библиогр. — 1999. — № 1. — С. 120—121.

13. Беспалова Э.К. Тема, принадлежащая истории // Библиогр. — 1999. — № 4. — С. 150—152.

14. Швецова-Водка Г.Н. Классификация компьютерных библиографических ресурсов // Мир библиогр. — 2001. — № 2. — С. 14—21.

15. Швецова-Водка Г.М. Комп'ютерні бібліографічні ресурси: питання класифікації // Бібл. вісн. — 2001. — № 5. — С. 13—19.

16. Моргенштерн И.Г. Актуально и в эпоху компьютеризации // Библиогр. — 2002. — № 3. — С. 22—23.

17. Косырева О.А. Библиографическая типология как научное направление // Библиогр. — 2002. — № 3. — С. 23—30.

РОЗДІЛ 6 ТЕСТИ

Питання 1-го рівня складності

1. Що таке "бібліографічний посібник"?
  - а) Посібник, у якому викладаються проблеми теорії та практики бібліографії;
  - б) посібник, призначений для публікації документів з питань організації бібліографічної діяльності;
  - в) упорядкована множина бібліографічних записів;
  - г) видання, у якому зібрані вислови про роль книги в суспільстві.

2. Що показує функціонально-генетична структура бібліографічної інформації?
  - а) співвідношення між функціями бібліографічної інформації в реальних бібліографічних явищах;
  - б) походження основних функцій бібліографічної інформації;
  - в) властивості бібліографічної інформації;
  - г) утворення комбінованих функцій бібліографічної інформації.

3. З чим пов'язане виникнення бібліографічної інформації?
  - а) з працею александрійського бібліотекаря Каллімаха "Таблиці тих, хто прославився в науках...";
  - б) з виникненням "списків істинних і ложних книг";
  - в) з виникненням книги як особливого виду документів;
  - г) з працею Габріеля Ноде "Бібліографія політична".

4. Яке значення терміна "бібліографія" відповідає сучасному розумінню цього поняття?
  - а) показчик літератури;
  - б) знання про книгу;
  - в) складання списків книжок;
  - г) система різних видів діяльності, яка забезпечує виробництво та функціонування бібліографічної інформації в суспільстві;
  - д) перелік документів різних видів.

5. Що таке "бібліографічне обслуговування"?
- а) процеси підготовки бібліографічної інформації;
  - б) будь-яка діяльність бібліографа;
  - в) сукупність процесів виробництва та поширення бібліографічної інформації;
  - г) процеси доведення бібліографічної інформації до споживачів;
  - д) документально зафіксована бібліографічна інформація.
6. Хто є суб'єктом практичної бібліографічної діяльності?
- а) бібліограф;
  - б) бібліографознавець;
  - в) викладач бібліографічних навчальних дисциплін;
  - г) менеджер бібліографічної справи.
  - д) усі перелічені вище.
7. Що є об'єктом практичної бібліографічної діяльності?
- а) книга;
  - б) документ;
  - в) система "документ—споживач інформації";
  - г) пошук інформації.
8. Яке визначення найточніше характеризує "інформаційний запит"?
- а) потреба в інформації, що виникає та існує об'єктивно, обумовлюється соціально-економічними та психологічними факторами;
  - б) усвідомлена інформаційна потреба, або форма її активного прояву;
  - в) суб'єктивне формулювання інформаційного інтересу;
  - г) набір пошукових ознак, які характеризують документ і є потрібними для його пошуку.
9. Що таке "пертинентність" бібліографічної інформації?
- а) відповідність бібліографічної інформації потребі споживача;
  - б) відповідність бібліографічної інформації запиту споживача;
  - в) кількість знайдених бібліографічних записів;
  - г) точність бібліографічного пошуку.

10. Що таке "бібліографічна релевантність"?
- а) відповідність бібліографічної інформації запиту читача;
  - б) відповідність бібліографічної інформації інформаційній потребі читача;
  - в) повнота бібліографічного пошуку;
  - г) точність бібліографічного пошуку.
11. Що таке "бібліографування"?
- а) будь-яка діяльність бібліографа;
  - б) процес підготовки бібліографічної інформації;
  - в) бібліографічне інформування споживачів;
  - г) процеси доведення бібліографічної інформації до її спо-живачів;
12. Для чого використовуються методи бібліографування?
- а) для пошуку бібліографічної інформації;
  - б) для створення бібліографічної інформації;
  - в) для надання бібліографічної інформації споживачам;
  - г) для обробки інформаційних запитів споживачів.
13. Який з перелічених критеріїв бібліографічного відбору є змістовим?
- а) за типами літератури;
  - б) за видами видань;
  - в) за галузями знань;
  - г) за місцем видання документів;
  - д) за мовою видання.
14. Який з методів бібліографування виконує завдання згортання первинної інформації, що міститься в документі?
- а) бібліографічне виявлення;
  - б) бібліографічний відбір;
  - в) бібліографічна характеристика;
  - г) бібліографічне групування.
15. Що таке "анотація"?
- а) коротка характеристика документа з погляду його змісту, призначення, форми та інших особливостей;

- б) стислий виклад змісту документа з основними фактичними відомостями;
- в) аргументований аналіз документа, що показує його позитивні властивості та недоліки;
- г) конкретні відомості про документ, що викорис-товуються при складанні бібліографічного опису документа;

16. Який з перелічених способів бібліографічного групування є формальним?

- а) систематичне;
- б) тематичне;
- в) предметне;
- г) алфавітне.

17. Що таке "предметне групування"?

- а) групування бібліографічних записів за алфавітом прізвищ авторів та назв документів;
- б) об'єднання бібліографічних записів у групи за окремими предметними рубриками, які розміщуються в алфавітній послідовності;
- в) розподіл бібліографічних записів за розділами певної схеми класифікації;
- г) розподіл бібліографічних записів за роками видання документів.

18. Який з перелічених способів розташування бібліографічних записів усередині найдрібнішої рубрики є змістовим?

- а) за алфавітом прізвищ авторів і назв;
- б) за датами видання документів;
- в) від загального до часткового;
- г) за персональними рубриками.

19. Що означає поняття "допоміжний покажчик"?

- а) бібліографічний покажчик, призначений на допомогу практичній професійно-виробничій діяльності;
- б) бібліографічний покажчик, призначений на допомогу науково-дослідницькій діяльності;

- в) частина бібліографічного посібника, що відображає відомості про документи в іншому аспекті, ніж в основному тексті посібника, з посиланнями до відповідних бібліографічних записів;
- г) бібліографічний покажчик, призначений на допомогу вихованню, освіті, самоосвіті та пропаганді знань.

20. Що таке "географічний покажчик" до бібліографічного посібника?

- а) покажчик, рубрики якого визначаються за певною схемою класифікації знань;
- б) покажчик, рубрики якого — географічні об'єкти, що визначають місце видання документів;
- в) різновид предметного покажчика, рубрики якого визначають географічні об'єкти, до яких відноситься зміст документів;
- г) покажчик, рубрики якого визначають прізвища осіб, яким присвячений зміст документів.

21. Який з перелічених допоміжних покажчиків до бібліографічного посібника розкриває зміст документів?

- а) покажчик назв документів;
- б) хронологічний;
- в) топографічний;
- г) мовний;
- д) персональний.

22. За якою ознакою визначаються жанри бібліографічних посібників?

- а) за цільовим призначенням;
- б) за змістом;
- в) за особливостями об'єкта обліку;
- г) за особливостями внутрішньої форми бібліографічного посібника.

23. Який вид бібліографічних посібників визначений за їх суспільним призначенням?

- а) універсальний БП;
- б) державний БП;

- в) поточний БП;
- г) полімовний БП;
- д) реєстраційний БП.

24. Що таке "державний бібліографічний посібник"?

- а) бібліографічний посібник, що його видає державна установа;
- б) бібліографічний посібник, що обліковує документи, видані на території держави;
- в) бібліографічний посібник, спрямований на допомогу державним службовцям;
- г) бібліографічний посібник, що розкриває склад певного фонду документів.

25. Як називається вид бібліографічних посібників, у яких відбір документів проводиться тільки за формальними ознаками?

- а) універсальний БП;
- б) вибіркового БП;
- в) реєстраційний БП;
- г) галузевий БП;
- д) сигнальний БП.

26. Який вид бібліографічного посібника виділяється за способом бібліографічного групування?

- а) реферативний БП;
- б) систематичний БП;
- в) загальногалузевий БП;
- г) полімовний БП.

27. Який вид бібліографічних посібників виділений за способом бібліографічної характеристики?

- а) анотований БП;
- б) рекомендаційний БП;
- в) покажчик літератури;
- г) вибіркового БП;
- д) полімовний БП.

28. Що таке "біобібліографічний посібник"?

- а) бібліографічний посібник, що відображає літературу з певної теми;
- б) бібліографічний посібник, що відображає літературу з біології;
- в) бібліографічний посібник, який відображає твори певної особи чи осіб, а також документи і біографічні відомості про них;
- г) бібліографічний посібник, що відображає документи, які видані на певній території в державі.

29. Що означає поняття "універсальний бібліографічний посібник"?

- а) бібліографічний посібник, який охоплює видання за багато років;
- б) бібліографічний посібник, що охоплює видання різних країн;
- в) бібліографічний посібник, який відображає документи з усіх галузей знань;
- г) бібліографічний посібник, призначений на допомогу науково-дослідницькій діяльності.

30. Які види бібліографії виділяються за ознакою суспільного призначення?

- а) державна, науково-допоміжна, рекомендаційна;
- б) поточна, ретроспективна, перспективна;
- в) універсальна, галузева;
- г) краєзнавча, країнознавча.

31. Вкажіть центр державної бібліографії України.

- а) Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського;
- б) Книжкова палата України;
- в) Національна парламентська бібліотека України;
- г) Державна історична бібліотека України.

32. Що таке науково-допоміжна бібліографія?

- а) вид бібліографії, призначений на допомогу спеціалістам в їх професійній діяльності;
- б) вид бібліографії, призначений на допомогу освіті, самоосвіті;
- в) вид бібліографії, що забезпечує облік усієї видавничої продукції країни;

- г) вид бібліографії, спрямований на інформування про продукцію певних видавництв.
33. У чому полягає призначення науково-допоміжної бібліографії?
- а) повний облік друкованої продукції країни;
  - б) сприяння науковій та професійно-виробничій діяльності;
  - в) допомога в бібліографічному пошуку кращої літератури з погляду її наукової та художньої цінності;
  - г) облік літератури з певної галузі знань.
34. Який вид бібліографії призначається на допомогу конкретним групам споживачів інформації?
- а) загальна;
  - б) спеціальна;
  - в) державна;
  - г) видавничо-книготорговельна.
35. Який вид бібліографії спрямований на інформування про продукцію видавництв з метою її розповсюдження?
- а) державна;
  - б) науково-допоміжна;
  - в) видавничо-книготорговельна;
  - г) бібліотечно-каталожна;
  - д) рекомендаційна.
36. Які види бібліографії виділяються за ознакою змісту документів, що обліковуються?
- а) державна, науково-допоміжна;
  - б) поточна, ретроспективна;
  - в) універсальна, галузева;
  - г) загальна, спеціальна.
37. Що означає поняття "ретроспективна бібліографія"?
- а) сукупність бібліографічних посібників, що виходили в минулому;
  - б) бібліографія, яка виконує функцію підведення підсумків видання документів за певний тривалий проміжок часу;
  - в) бібліографія, присвячена питанням історії;

г) вид бібліографії, спрямований на інформування про видані в країні документи.

38. Що означає поняття "бібліографія бібліографії"?

- а) вид бібліографії за ознакою суспільного призначення;
- б) вид бібліографії, спрямований на інформування про бібліографічні посібники;
- в) наука про бібліографію;
- г) інформація про первинні документи, що створюється з метою оповіщення про них, їх пошуку, рекомендації та пропаганди.

39. Як називається бібліографічне обслуговування у відповідності до разових інформаційних запитів споживачів інформації?

- а) довідково-бібліографічне обслуговування;
- б) бібліографічне інформування споживачів;
- в) рекомендаційно-бібліографічне обслуговування;
- г) бібліографування.

40. Що таке довідково-бібліографічне обслуговування?

- а) систематичне забезпечення споживачів бібліографічною інформацією відповідно до довготривалих або постійнодіючих запитів;
- б) бібліографічне обслуговування у відповідності до разових інформаційних запитів споживачів інформації;
- в) процес підготовки бібліографічної інформації;
- г) галузь інформаційної діяльності, спрямована на задоволення потреб у бібліографічній інформації.

41. Чим відрізняється фактографічна довідка від бібліографічної?

- а) вказівкою на шифр документа в бібліотечному фонді;
- б) наявністю "первинної" інформації за суттю питання;
- в) наявністю бібліографічного опису джерела інформації;
- г) вказівкою на шлях пошуку.

42. Що таке адресна бібліографічна довідка?

- а) довідка про адресу певної установи;
- б) довідка про наявність та місцезнаходження документа;

- в) довідка, яка встановлює елементи бібліографічного опису документа;
- г) сукупність бібліографічних відомостей про документ, наведених за встановленими правилами.

43. Що таке бібліографічне інформування споживачів?

- а) систематичне забезпечення споживачів бібліографічною інформацією відповідно до довготривалих або постійнодіючих запитів;
- б) процес використання засобів і методів рекомендаційної бібліографії у роботі з читачами в бібліотеці;
- в) бібліографічне обслуговування у відповідності до разових інформаційних запитів споживачів інформації;
- г) відповідь на разовий запит, яка містить поради щодо самостійного бібліографічного пошуку.

44. Що таке "вибіркове розповсюдження інформації"?

- а) масове бібліографічне інформування споживачів;
- б) диференційоване бібліографічне інформування споживачів;
- в) відповідь на разовий запит споживача інформації;
- г) підготовка бібліографічних посібників.

45. Яка установа є координаційним та методичним центром рекомендаційної бібліографії в Україні?

- а) Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського НАН України;
- б) Національна парламентська бібліотека України;
- в) Книжкова палата України;
- г) Львівська наукова бібліотека ім. В.Стефаника.

46. Який державний бібліографічний посібник інформує про неперіодичні текстові видання, що вийшли в Україні?

- а) Літопис книг;
- б) Літопис періодичних видань;
- в) Літопис журнальних статей;
- г) Літопис газетних статей.

47. Яке завдання виконують видавничі БП?

- а) допомогти читачам вибрати кращу літературу для самоосвіти;
- б) інформувати всіх споживачів інформації про видавничу продукцію з метою її розповсюдження в суспільстві;
- в) допомогти науковцям підібрати літературу з теми дослідження;
- г) облікувати всі видання, що вийшли на території країни.

48. Яке бібліографічне джерело Ви використовуєте для замовлення видань на наступний рік?

- а) газету "Книжкова тека";
- б) тематичний план видавництва;
- в) "Літопис книг";
- г) рекомендаційний покажчик літератури.

49. Що є безпосереднім об'єктом бібліографознавства?

- а) книга;
- б) документ;
- в) система "документ — споживач інформації";
- г) практична бібліографічна діяльність;
- д) бібліотечна справа.

50. Що є предметом бібліографознавства?

- а) закономірності створення та доведення до споживача бібліографічної інформації;
- б) вивчення творів друку;
- в) інформування про документальний потік;
- г) задоволення інформаційних потреб споживачів.

Питання 2-го рівня складності

1. Перелічіть методи бібліографування.
2. Які компоненти передбачає розгляд структури практичної бібліографічної діяльності?
3. Які існують вимоги до бібліографічного пошуку?
4. Перерахуйте формальні критерії бібліографічного відбору.
5. Назвіть основні способи бібліографічної характеристики.

6. Назвіть способи бібліографічного групування за змістом документів.
7. Назвіть способи бібліографічного групування за формально-видавничими ознаками документів.
8. Назвіть формальні способи розташування бібліографічних записів усередині найдрібнішої рубрики.
9. Назвіть види допоміжних покажчиків до БП за змістом документів.
10. Назвіть види допоміжних покажчиків до БП за формальними ознаками документів.
11. Назвіть види БП за суспільним призначенням.
12. Назвіть види БП за видами відображених документів.
13. Назвіть види БП за тематико-галузевим змістом документів.
14. Назвіть види БП за змістово-територіальними зв'язками відображених документів.
15. Назвіть види БП за часом видання відображених документів.
16. Назвіть види БП за мовою відображених документів.
17. Назвіть види БП за способом бібліографічного відбору.
18. Назвіть види БП за способом бібліографічної характеристики.
19. Назвіть види БП із змістовим групуванням.
20. Назвіть види БП із формальним групуванням.
21. Яким може бути окреме видання БП (за зовнішньою формою)?
22. Яким може бути БП у вигляді частини видання?
23. Назвіть різновиди БП, зміст яких може бути сприйнятий людиною тільки за допомогою технічних засобів.
24. Назвіть види бібліографії за суспільним призначенням.
25. Перелічіть види бібліографії за ознакою змісту документів, що обліковуються.
26. Перелічіть види бібліографії за часом видання документів, що обліковуються.
27. Назвіть види бібліографічних довідок.
28. Назвіть головну форму індивідуального бібліографічного інформування споживачів.
29. Назвіть комплексні форми бібліографічного інформування споживачів.
30. Перелічіть основні функції Книжкової палати України.
31. За яким бібліографічним посібником можна виявити текстові неперіодичні видання, що вийшли на території України ?

32. За якими бібліографічними посібниками можна виявити статті з періодичних видань України?
33. Який спосіб бібліографічного групування застосований у "Літописі книг"?
34. Який спосіб бібліографічного групування застосований у "Літописі журнальних статей"?
35. Який спосіб бібліографічного групування застосований у "Літописі газетних статей"?
36. Який зв'язок існує між різними номерами "Літопису книг" за один рік?
37. Які допоміжні покажчики до "літописів" допоможуть розшукати літературу за її змістом?
38. Назвіть установи, що займаються створенням українського бібліографічного репертуару.
39. За якими посібниками можна виявити неперіодичні видання, що виходили в Україні у XVIII ст.?
40. За якими посібниками можна виявити неперіодичні видання, що виходили в Україні на початку XX ст.?
41. Яка установа видала ретроспективні універсальні покажчики періодичних видань України 1918-1980 рр.?
42. Яке місце посідає Книжкова палата в Національній системі науково-технічної інформації?
43. Назвіть багатогалузеві центри всеукраїнського рівня Національної системи НТІ .
44. Назвіть галузеві центри всеукраїнського рівня Національної системи НТІ .
45. Назвіть центри регіонального рівня Національної системи НТІ в Україні.
46. Назвіть установи низового рівня Національної системи НТІ в Україні.
47. Назвіть рівні поточної підсистеми системи науково-допоміжних бібліографічних посібників.
48. Назвіть види ретроспективних науково-допоміжних бібліографічних посібників.
49. Назвіть головні підсистеми рекомендаційної бібліографії за цільовим призначенням.
50. Назвіть принципи організації рекомендаційної бібліографії.

51. Назвіть групи читачів, що звертаються до рекомендаційних бібліографічних посібників, за соціально-демографічними ознаками.
52. Перелічіть різновиди бібліографічних списків як рекомендаційних посібників "малих форм".
53. Перелічіть жанри РБП на допомогу вихованню та пропаганді знань.
54. Назвіть джерело пошуку (бібліографічний посібник), потрібний для замовлення неперіодичних видань, що мають вийти в найближчому майбутньому.
55. Назвіть джерело пошуку (бібліографічний посібник), потрібний для передплати періодичних видань на наступний рік.
56. Який бібліографічний посібник інформує про видання певного видавництва за минулі роки? Назвіть тип БП і деякі приклади.
57. Назвіть поточний покажчик, що інформує про бібліографічні посібники, видані в Україні.
58. Який особливий тип посібників характерний для бібліографії бібліографії?
59. Що є об'єктом бібліографознавства?
60. Назвіть аспектні розділи бібліографознавства.

Питання 3-го рівня складності

1. Поясніть, яким чином система документальних комунікацій сприяє виникненню бібліографічної інформації.
2. Поясніть процес виникнення та задоволення бібліографічної потреби у споживача інформації.
3. Як визначається функціонально-логічна структура бібліографічної інформації?
4. Наведіть відомості про початковий період розвитку практичної бібліографічної діяльності (до XVI ст.).
5. Наведіть відомості про виникнення терміна "бібліографія" та його значення до початку XX століття.
6. Як змінилося тлумачення терміна "бібліографія" в зв'язку із запровадженням державних стандартів із термінології у 70-80-ті роки XX ст.?
7. Поясніть сучасне розуміння поняття "бібліографія".

8. Що показує "Принципова схема функціонування бібліографії"? Накресліть її та поясніть складові.
9. Поясніть зв'язок бібліографічної продукції з процесами бібліографування та бібліографічного обслуговування.
10. Які психологічні властивості, знання та навички потрібні бібліографу?
11. Поясніть дискусійні питання визначення об'єкта практичної бібліографічної діяльності.
12. Що означає поняття "бібліографічний пошук"?
13. Поясніть взаємозв'язок і відмінності між бібліографічним виявленням і бібліографічним відбором.
14. Охарактеризуйте змістові критерії бібліографічного відбору.
15. Охарактеризуйте способи бібліографічного групування за змішаними, змістово-формальними ознаками документів.
16. Охарактеризуйте змістові способи розташування бібліо-графічних записів усередині найдрібнішої рубрики.
17. Назвіть завдання допоміжних покажчиків до бібліографічного посібника та їх види.
18. Охарактеризуйте завдання класифікування бібліографічних посібників і вимоги до нього.
19. Поясніть поняття "багатоаспектна фасетна класифікація бібліографічних посібників".
20. Поясніть відмінності між бібліографічним списком і бібліографічним покажчиком.
21. Охарактеризуйте види бібліографічних посібників за суспільним призначенням.
22. Як визначаються види бібліографічних посібників за особливостями об'єкта обліку (документів, що відображені)?
23. Поясніть поняття "бібліографічний посібник".
24. Поясніть поняття "покажчик бібліографічних посібників".
25. Охарактеризуйте види бібліографічних посібників за особливостями методів бібліографування.
26. Як визначаються зовнішні форми бібліографічних посібників?
27. Поясніть відмінності та спільні риси понять "види бібліографії" та "види бібліографічних посібників".
28. Класифікація бібліографії за ознакою її суспільного призначення як сукупністю цільового та читачького призначення.
29. Охарактеризуйте поняття загальної та спеціальної бібліографії.

30. Організаційно-відомча структура бібліографії.
31. Охарактеризуйте види бібліографії за ознакою змісту документів, що обліковуються.
32. Охарактеризуйте поняття краєзнавчої та країнознавчої бібліографії.
33. Поясніть поняття "бібліографія бібліографії".
34. Поясніть поняття "біобібліографія".
35. Охарактеризуйте види бібліографії за часом видання документів, що обліковуються.
36. Особливості довідково-бібліографічного обслуговування. Види відповідей у процесі ДБО.
37. Особливості бібліографічного інформування споживачів. Форми та методи БІС.
38. Поняття "рекомендаційно-бібліографічного обслуговування" читачів. Вимоги до бібліотекаря в процесі РБО.
39. Завдання та організація поточної державної бібліографії.
40. Основні напрями діяльності Книжкової палати України.
41. Охарактеризуйте поняття "Система поточних державних бібліографічних посібників".
42. Облік неперіодичних і серіальних видань в системі поточних державних бібліографічних посібників України.
43. Облік творів, надрукованих у періодичних виданнях, у системі поточних державних бібліографічних посібників України.
44. Суспільне призначення, завдання та функції загальної ретроспективної бібліографії.
45. Особливості організації загальної ретроспективної бібліографії. Проблема створення українського бібліографічного репертуару.
46. Система посібників загальної ретроспективної бібліографії: покажчики книг.
47. Система посібників загальної ретроспективної бібліографії: покажчики періодичних видань.
48. Суспільне призначення науково-допоміжної бібліографії. Науково-допоміжна бібліографія в системі НТІ.
49. Суспільне призначення рекомендаційної бібліографії та її завдання на сучасному етапі розвитку суспільства.
50. Структура системи РБП за цільовим та читацьким призначенням.
51. Змістова структура системи РБП.

52. Жанрово-типологічна структура системи РБП.
53. Проблеми визначення та організації видавничо-книготорго-вельної бібліографії.
54. Визначення та функції бібліографії бібліографії.
55. Особливості показчиків бібліографічних посібників і організації бібліографії бібліографії.
56. Джерела поточної універсальної бібліографії бібліографії.
57. Співвідношення бібліографічної науки і практики.
58. Структура бібліографознавства. Завдання розділів бібліогра-фознавства.
59. Поняття методології бібліографії та методології бібліогра-фознавства.
60. Співвідношення бібліографознавства із суміжними галузями знань.

КЛЮЧ ДО ТЕСТІВ

Правильні відповіді на питання 1-го рівня складності:

1в; 2б; 3в; 4г; 5г; 6а; 7в; 8в; 9а; 10а; 11б; 12б; 13в; 14в; 15а; 16г; 17б; 18в; 19в; 20в; 21д; 22г; 23б; 24б; 25в; 26б; 27а; 28в; 29в; 30а; 31б; 32а; 33б; 34б; 35в; 36в; 37б; 38б; 39а; 40б; 41б; 42б; 43а; 44б; 45б; 46а; 47б; 48б; 49г; 50а.

Правильні відповіді на питання 2-го рівня складності:

1. Бібліографічне виявлення, бібліографічний відбір, бібліографічне групування, бібліографічна характеристика, розташування бібліографічних записів усередині найдрібнішої рубрики; складання допоміжних показчиків до БП.

2. Суб'єкт і об'єкт діяльності, засоби, процеси, результати, мета діяльності.

3. Повнота пошуку; точність пошуку.

4. Види видань; типи літератури; час видання творів друку, місце видання, мова видання.

5. Бібліографічний опис, анотація, реферат, рецензія, огляд.

6. Систематичне, тематичне, предметне.

7. Алфавітне, хронологічне, топографічне, за видами видань, за жанрами творів.
8. Алфавітне, хронологічне, зворотно-хронологічне.
9. Систематичний, тематичний, предметний, географічний, персональний.
10. Авторський; назв; авторів та назв; колективів; хронологічний, мовний.
11. Державний, науково-допоміжний, рекомендаційний, видавничо-книготорговельний, професійно-виробний, біблі-отечно-каталожний.
12. Показчик літератури; показчик нетекстових творів друку; показчик аудіовізуальних та інших видів документів; показчик документів різних видів.
13. Універсальні; багатогалузеві (біобібліографічні та комплексно-тематичні); галузеві (загальногалузеві, вузькогалузеві, тематичні, біобібліографічні, персональні).
14. Краєзнавчий БП, країнознавчий БП; БП, не пов'язаний за змістом з територіальною ознакою.
15. Ретроспективний; поточний; перспективний БП.
16. Мономовні та полімовні БП.
17. Реєстраційний, вибіркового.
18. Сигнальний, анований, реферативний, критичний, оглядовий, технічно-кодований.
19. Систематичний, тематичний, предметний.
20. Алфавітний, хронологічний, топографічний та ін.
21. Карткове, книжкове, аркушеве; неперіодичне, періодичне, продовжуване.
22. Самостійна частина видання: внутрішньокнижковий, внутрішньожурнальний, внутрішньогазетний БП. Несамостійна частина видання: прикнижковий, пристатейний БП, допоміжний показчик до видання.
23. Мікроформи, аудіальні та аудіовізуальні БП, комп'ютерні (електронні) БП.
24. Державна, науково-допоміжна, рекомендаційна, видавничо-книготорговельна, бібліотечно-каталожна.
25. Універсальна та галузева бібліографія.
26. Поточна, ретроспективна, перспективна.
27. Тематична, адресна, уточнювальна.

28. Вибіркове розповсюдження інформації.
29. "День інформації", "День спеціаліста".
30. Державна реєстрація творів друку, видання поточних державних БП, створення архіву друку, статистика друку, створення ретроспективних ДБП тощо.
31. "Літопис книг".
32. "Літопис журнальних статей", "Літопис газетних статей".
33. Систематичне.
34. Систематичне.
35. Систематичне.
36. Суцільна нумерація бібліографічних записів.
37. Предметний, географічний, іменний (персоналій).
38. Нац. бібліотека України ім. В.І.Вернадського; Нац. парлам. бібліотека України, Львівська наук. бібліотека ім. В.Стефаника та ін.
39. "Сводный каталог русской книги гражданской печати XVIII в."; Петров С.О. "Книги гражданского друка, выданы на Украине"; Запаско Я., Исаевич Я. "Памятки книжкового мистецтва".
40. "Библиография периодических изданий России, 1901—1916".
41. Книжкова палата України.
42. Є центром всеукраїнським, універсальним.
43. НПБУ, НБУ ім. Вернадського, ЛНБ ім. Стефаника, ХДНБ ім. Короленка, ОДНБ ім. Горького, УкрІНТЕІ.
44. ДІБ України, ЦНСГБ УААН, ДНМБ, ЦНТБ (ЦНТІ) міністерств хім. промисловості, зв'язку та ін.
45. Обласні УНБ, міжгалузеві ЦНТЕІ, обл. медичні бібліотеки.
46. Бібліотеки підприємств, відділи та бюро НТІ, бібліотеки вищих навч. закладів, масові бібліотеки.
47. Сигнальний, реферативний, оглядовий.
48. Галузеві, тематичні, персональні, біобібліографічні посібники.
49. 1) На допомогу загальній освіті та самоосвіті; 2) На допомогу професійній освіті та самоосвіті; 3) На допомогу вихованню та пропаганді знань.
50. Централізація та децентралізація; координація та кооперування.
51. 1) Діти; 2) молодь; 3) дорослі читачі.
52. "З чого почати", "Що читати далі", плани читання, пам'ятки.
53. Методико-бібліографічні матеріали, календар знаменних і пам'ятних дат, типовий каталог бібліотеки, бібліогр. модель ядра фонду бібліотеки та ін.

54. "Книги України. Бланк для замовлень " або тем. плани видавництв.
55. "Каталог періодичних видань Укрпошти".
56. Каталог видавництва. Наприклад: "Каменяр", "Веселка", "Наука".
57. "Бібліотекознавство і бібліографія України".
58. Путівник по бібліографічних посібниках.
59. Бібліографічна практика; різні види бібліографічної діяльності: практична, управлінська, навчальна, наукова.
60. Історія, теорія, методика та організація бібліографії.

РОЗДІЛ 7 КУРСОВІ РОБОТИ

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ ІЗ ЗАГАЛЬНОГО БІБЛІОГРАФІЗНАВСТВА

1. Теорія бібліографічної інформації: основні проблеми та дискусійні погляди.
2. Виникнення бібліографії та її розвиток до початку XIX ст.
3. Визначення бібліографії: історичний розвиток поглядів і сучасний стан.
4. Об'єкт бібліографії: дискусійні погляди щодо його визначення.
5. Суб'єкт бібліографії: характерні риси особистості та професійні вимоги до бібліографа.
6. Процеси практичної бібліографічної діяльності: загальна характеристика.
7. Класифікація бібліографічних посібників: історія, дискусійні погляди.
8. Види бібліографії: дискусійні питання класифікації.
9. Принципи бібліографії: розвиток поглядів і сучасний стан.
10. Діяльність центру державної бібліографії країни: функції та завдання.
11. Сучасні проблеми розвитку державної (національної) бібліографії.
12. Бібліографічна діяльність Книжкової палати України: історія та сучасний стан.
13. Система поточних державних бібліографічних посібників України: розвиток і сучасний стан.
14. Державна бібліографічна реєстрація неперіодичних видань: розвиток і сучасний стан.
15. Державна бібліографічна реєстрація періодичних видань: розвиток і сучасний стан.
16. Державна бібліографічна реєстрація статей з періодичних видань: розвиток і сучасний стан.
17. Державна бібліографічна реєстрація нетекстових видань: розвиток і сучасний стан.

18. Загальна ретроспективна бібліографія: визначення, функції та організація.
19. Проблема створення українського бібліографічного репертуару.
20. Універсальні ретроспективні покажчики книг: історія розвитку і сучасний стан.
21. Універсальні ретроспективні покажчики періодичних видань: історія розвитку і сучасний стан.
22. Науково-допоміжна бібліографія в Україні: її завдання та організація.
23. Рекомендаційна бібліографія в Україні: її завдання та організація.
24. Проблеми формування системи рекомендаційних бібліографічних посібників.
25. Проблема ефективності рекомендаційної бібліографії.
26. Видавничо-книготоргівельна бібліографія: її завдання та організація.
27. Бібліографія бібліографії: її завдання, організація і система покажчиків бібліографічних посібників.
28. Бібліографознавство як наука: об'єкт, предмет, структура.
29. Проблеми вдосконалення бібліографічної освіти.
30. Методологія бібліографознавства.
31. Співвідношення бібліографознавства з бібліотекознавством.
32. Співвідношення бібліографознавства з книгознавством.
33. Співвідношення бібліографознавства з інформатикою.
34. Проблеми автоматизації бібліографічних процесів.
35. Теоретичні концепції бібліографії: порівняльний аналіз.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

Курсова робота — це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується з певного курсу (дисципліни). У кінцевому підсумку курсова робота оформлюється як письмовий твір в окремій папці. Її приблизний обсяг — 25—40 сторінок рукопису формату А4, або 12—20 сторінок друкованого тексту (по 28—30 рядків на сторінці).

Для виконання курсової роботи студент вибирає тему із тих, що запропоновані викладачем даного курсу. Тема може бути також запропонована студентом, виходячи з його особистого інтересу і можливостей дослідження певної теми, але обов'язково узгоджена з викладачем. **Вибір теми курсової роботи** завершується у визначений термін, про що треба повідомити викладача і зафіксувати вибрану тему.

Зміна теми в майбутньому, особливо перед здачею курсової роботи і без узгодження з викладачем, неможлива.

Попереднє ознайомлення з темою починається з вивчення основної навчальної літератури: підручника, навчальних посібників, методичних рекомендацій. Це допоможе визначити головні аспекти теми, послідовність їх розкриття, стан дослідженості і дискусійність даної проблеми. Але ні в якому разі не можна взагалі обмежуватися навчальною літературою, бо головне завдання курсової роботи — показати вміння виявляти і вивчати науково-дослідну літературу з теми дослідження, вміння порівнювати думки різних авторів та їх аргументи, формулювати власний погляд на проблему і захищати його вагомими доказами.

Після попереднього ознайомлення з темою можна приступати до **виявлення літератури**, яка більш глибоко висвітлює обрану тему. Перш за все, треба скласти **КАРТОТЕКУ ДЖЕРЕЛ ВИЯВЛЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ**. Для цього треба підготувати картки певного формату (стандартного, як для каталогів і картотек, або будь-якого іншого, наприклад: 1/4 формату А4). На кожній картці описується одне джерело виявлення літератури. Ним може бути: каталог або картотека певної бібліотеки, бібліографічний посібник (неперіодичний чи періодичний), періодичне видання спеціального змісту тощо. Крім короткого бібліографічного опису цього джерела треба вказати, які його розділи переглядатимуться, або які рубрики допоміжних покажчиків.

Після перегляду цього джерела або його частини треба на картці з описом джерела робити відмітки про те, що переглянуто (незалежно від того, чи виявлена там потрібна література). У процесі роботи над темою кількість джерел, що переглядаються, може збільшитися, тоді картотека джерел виявлення літератури доповнюється новими картками.

Описи виявленої літератури теж треба робити на окремих картках, з яких складається **КАРТOTEKA ВИЯВЛЕНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**. Кожний документ, який, на Вашу думку, може мати відношення до теми, описується на окремій картці. Опис треба робити за правилами (державним стандартом), відразу тільки з тими скороченнями, які дозволяються правилами. При опису видання з каталогу бібліотеки треба вказати назву бібліотеки і шифр видання, для того, щоб пізніше замовити його за цими даними. Опис документа, виявлений за іншими джерелами, бажано супроводжувати коротким посиланням на джерело виявлення (іноді це потрібно для того, щоб уточнити бібліографічні дані).

Усі картки на виявлену літературу спочатку групуються за алфавітом перших слів бібліографічного опису (тобто за прізвищами авторів і назвами). Це допоможе уникнути дублювання карток у тому випадку, коли з різних джерел виявляється один і той самий документ. Кількість виявлених документів з теми повинна бути не менше 10, а в більшості випадків — близько 20—30 назв і більше.

Формальні межі відбору документів для тем з курсу загального бібліографознавства, як правило, не встановлюються. Тобто відбір літератури не обмежується ні типологічними, ні хронологічними, ні мовними ознаками. Для висвітлення теоретичних питань, до яких належать теми із загального бібліографознавства, можна використовувати найрізноманітнішу літературу, доступну студенту. Лише в тих випадках, коли літератури дуже багато, можна обмежувати відбір хронологічно (наприклад, відбирати літературу за останні п'ять чи десять років). Найновіша література (публікації останніх років) обов'язково повинна використовуватися; її відсутність вважається суттєвим недоліком роботи.

Змістові критерії відбору літератури для висвітлення певної теми, як правило, повинні бути ширшими, ніж назва даної теми. Відомо, що назви публікацій, що стосуються даної теми, не завжди збігаються термінологічно з назвою теми. Тому для відбору літератури за змістом треба, перш за все, мати початкові знання з даної теми (для чого використовуються знання з курсу в цілому і початкове ознайомлення з темою, про що йшлося вище). Відбираються не тільки ті публікації, що повністю відповідають темі курсової роботи, але й ті, що мають більш широкий зміст, де дана тема є лише одним з аспектів

або питань, що висвітлюються, а також публікації, присвячені окремим вузьким питанням чи фактам, що належать до даної теми.

Початкове коло документів, що мають відношення до теми курсової роботи і підлягають вивченню, можна встановити за списками літератури, запропонованими до семінарських занять і на допомогу самостійній роботі з вивчення даного курсу. Але, як правило, такі списки потребують доповнення за рахунок самостійного виявлення літератури, особливо — найновішої, що опублікована після складання того чи іншого списку.

Після того, як основна література з теми буде виявлена, а інколи паралельно з виявленням літератури, починають вивчення цієї літератури та її **КОНСПЕКТУВАННЯ**. Конспект того чи іншого документа повинен відобразити як його загальну характеристику (відомості про автора, його ім'я та по-батькові, про зміст публікації в цілому, її призначення), так і, більш конкретно, вислови і думки автора публікації, що стосуються теми даного дослідження.

Конспект треба писати українською мовою, незалежно від мови видання, що конспектується. Бажано відразу виділити головні аспекти теми, що розкриваються автором публікації, але не його словами, а в переказі своїми словами. При необхідності навести думку автора дослівно треба заключати її в лапки (" ... "), а на полях вказувати сторінки роботи, де надрукований цей вислів.

Конспект треба починати з бібліографічного опису документа, що конспектується. Залишати береги 30—35 мм для своїх особистих зауважень і наступної роботи над конспектом. Бажано писати конспект на окремих аркушах, на одному боці аркуша паперу.

На картці з описом того документа, що конспектується, треба зробити відмітку: коротко вказати, про які питання йдеться в цьому документі; зазначити, що вже складений конспект.

Коли конспектування виявленої літератури закінчено, треба ще раз переглянути всі конспекти. На полях конспектів треба зазначити, про які питання йдеться в тій чи іншій частині законспектованої праці. З визначених за конспектами питань треба скласти **докладний план власної курсової роботи**: так, щоб кожне питання логічно пов'язувалося з попереднім і наступним, а в цілому всі вони склали повне уявлення про тему.

Курсова робота із загального бібліографознавства являє собою, переважно, критичний (аналітичний) огляд літератури, що стосується

теми. Самостійність дослідження проявляється тут у вмінні виявити думки різних авторів, порівняти їх і, на підставі цього, зробити власні висновки. Тому після конспектування літератури і складання докладного плану вже можна приступати до викладу матеріалу курсової роботи. При цьому треба писати так, щоб не тільки висвітлити тему, але й показати, хто з авторів писав про те чи інше питання, які думки висловлював, хто з ним погодився або хто заперечував і, нарешті, висловити своє ставлення до цих думок.

Але робота набуває особливої ваги і цінності, якщо вона не обмежується критичним оглядом літератури, а включає і результати особистих досліджень автора (студента), що стосуються вивчення і опису бібліографічної продукції чи системи бібліографічних посібників певного призначення. Можливі й інші аспекти самостійних досліджень (наприклад, вивчення діяльності бібліотекаря або читача, спрямованої на створення та використання бібліографічної інформації), але це характерно, більш за все, для інших бібліографознавчих курсів (наприклад, "Організації та методики бібліографічної роботи в бібліотеці"). У всякому випадку, будь-яка самостійність дослідження чи теоретичної думки позитивно впливає на підсумкову оцінку курсової роботи.

Студенту важливо знати, що дослівне переписування тієї чи іншої публікації, без посилань на автора і власної оцінки цього твору, вважається плагіатом (крадіжкою розумової праці) і, безумовно, оцінюється негативно, аж до незадовільної оцінки за роботу в цілому.

ПОСИЛАННЯ НА ТУ ЧИ ІНШУ ПУБЛІКАЦІЮ з тексту курсової роботи даються до "Списку використаної літератури", зокрема до N праці в цьому списку. Тому **"Список використаної літератури"** повинен бути упорядкований до того, як пишеться основний текст курсової роботи. Як правило, вся література в цьому списку розташовується за алфавітом авторів і назв. Іноді на перше місце виносяться офіційні документи, що мають найважливіше значення для даної теми: закони України, державні стандарти. Всі інші документи розташовуються далі за алфавітом авторів і назв. При цьому окремі частини видання (глави, розділи) повинні бути розписані аналітично, з вказівкою автора глави чи розділу. Кількісна характеристика публікації дається в цілому (всі сторінки твору чи загальна кількість сторінок). Усі записи в списку нумеруються.

Посилання до тієї чи іншої публікації в основному тексті дається у вигляді N відповідного запису в квадратних дужках після речення, де згадується цей твір. Якщо є потреба вказати конкретну сторінку, де знаходиться вислів, то його вказують після номеру через кому. Наприклад: [15, с. 10]. Якщо в основному тексті згадується прізвище науковця, то спочатку ставляться ініціали (наприклад: О.П. Коршунов).

ОСНОВНИЙ ТЕКСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ складається з трьох частин: вступу, основної частини і висновків. Ці частини не є рівними за обсягом і не нумеруються.

"Вступ", хоча і йде першим, пишеться, як правило, після того, як написана основна частина курсової роботи. Його обсяг невеликий — до 3—5 сторінок. Структура "Вступу" повинна бути такою: Обґрунтування актуальності і значущості теми курсової роботи. Характеристика стану наукової дослідженості теми. Визначення об'єкта і предмета даного дослідження, його мети і завдань. Характеристика методів наукового дослідження, що використовуються. Характеристика структури курсової роботи та її основного змісту.

Якщо деякі аспекти теми не розглядатимуться, треба пояснити, чому. У характеристиці стану дослідженості теми треба назвати головних авторів, що її досліджували (з посиланнями до "Списку використаної літератури") і охарактеризувати їх внесок, а також зробити висновок про стан дослідженості окремих аспектів теми, її дискусійність, про потребу в наступних дослідженнях.

Основна частина курсової роботи може мати таку ж назву, як і тема курсової роботи в цілому, але цю назву вказувати не обов'язково. Краще визначити розділи (головні питання), з яких складатиметься основна частина. Розділи можуть мати підрозділи (якщо їх більше одного).

Всі назви — розділів і підрозділів — треба вказувати не тільки в "Змісті" роботи, але й в її основному тексті. А в **"Змісті"** роботи після назви розділу чи підрозділу вказувати сторінку, з якої починається цей розділ.

"Висновки" — це заключна частина роботи, яка пишеться після того, як написана основна частина і "Вступ". У "Висновках" вже не треба давати інформацію, якої не було у вступі чи основній частині. Треба відобразити підсумки всієї роботи, які повинні відповідати

предмету дослідження, заявленому у "Вступі", його меті та завданням. Треба показати, що ці завдання виконані, і до чого вони привели. Висновки можуть торкатися як роботи в цілому (у такому вигляді вони тут подаються вперше), так і окремих її аспектів, розглянутих раніше в розділах і підрозділах основної частини (тільки не повторювати їх дослівно).

Висновки повинні охарактеризувати як позитивний досвід, виявлений в результаті дослідження, так і недоліки та проблеми, що потребують дальшого дослідження чи практичного розв'язання, а також напрями подальшої науково-дослідницької роботи студента з даної теми, якщо така планується.

Після "Висновків" дається "Список використаної літератури", підготовлений, як вже зазначалося, перед написанням основного тексту курсової роботи.

Далі можуть бути подані "Додатки". До них належить, як правило, ілюстративний матеріал: малюнки, таблиці, зразки. Кожний додаток повинен мати порядковий номер, до якого можна робити посилання в основному тексті (наприклад: "Див. додаток 1"), а також власну назву. Додаток може розташовуватися на одній чи декількох сторінках. Якщо додаток запозичений з якоїсь опублікованої праці, треба дати посилання до джерела (можна до № в "Списку використаної літератури"). Нумерація сторінок, де розташовуються додатки, продовжує нумерацію основного тексту роботи.

ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ передбачає написання титульної сторінки та "Змісту", що передують "Вступу" та наступним частинам роботи. Нумерація сторінок починається з титульної сторінки, але номер на ній не виставляється. Далі порядковий N сторінки проставляється посередині верхнього поля сторінки. На титульній сторінці вказують: міністерство, до якого належить інститут; назву інституту; назву кафедри. Далі йде повна **назва теми** і відомості, що належать до назви: "Курсова робота з курсу "Загальне бібліографознавство"". Після цього праворуч пишуть: "Студент-виконавець — ..." (прізвище, ім'я та по-батькові, курс, група, факультет, спеціальність), дається особистий підпис. Далі праворуч пишуть: "Науковий керівник — ..." (прізвище, ім'я та по-батькові, посада, науковий ступінь, вчене звання). Внизу титульної сторінки посередині вказують місцезнаходження інституту і рік виконання роботи.

Наступна за титульною сторінка залишається вільною від тексту — для написання **рецензії** викладачем.

Весь текст курсової роботи пишеться на сторінках формату А4, з одного боку аркуша. Сторінки повинні мати береги: ліворуч — 30 мм, зверху — 20 мм, праворуч — 10 мм, внизу — 20—25 мм. Текст може бути написаний розбірливим почерком або надрукований на машинці через два інтервали чи принтері через “полуторний інтервал” [30 рядків на сторінці, розмір шрифту — 14 пунктів]. Абзац дорівнюється 3—5 знакам (або 1—1,2 см).

Всі аркуші, з яких складається текст курсової роботи, треба з'єднати тим чи іншим способом з одного боку (як правило, лівого) і вкласти в обкладинку (папку), на якій треба продублювати титульну сторінку курсової роботи.

Курсова робота здається на кафедру лаборанту або методисту заочного відділення у визначений навчальним графіком термін. Якщо робота не здана, керівник виставляє в екзаменаційну відомість незадовільну оцінку.

На кожну курсову роботу керівник пише рецензію, де визначає позитивні риси і недоліки роботи. Одержавши рецензію, студент має можливість підготуватися до захисту: дати усно пояснення щодо деяких особливостей роботи або переробити чи доповнити її окремі частини.

Оцінка курсової роботи виставляється після її **УСНОГО ЗАХИСТУ**. Під час захисту студент повинен коротко розповісти про стан дослідженості теми (охарактеризувати основні праці), її аспекти та окремі питання, назвати об'єкт і предмет свого дослідження, мету і завдання курсової роботи, методи дослідження. Дати характеристику структури роботи, змісту її окремих розділів і підрозділів. Пояснити свою позицію щодо оцінки окремих праць з даної теми, навести аргументи. Охарактеризувати самостійне дослідження, якщо воно було проведене. А також дати відповідь на питання та зауваження, що висловлені в рецензії.

Оцінка роботи залежить не тільки від якості її тексту, але й від захисту студента. Якщо студент не орієнтується в змісті роботи, оцінка може бути незадовільною.

Якщо після захисту студент одержує незадовільну оцінку, він може переробити дану курсову роботу у відповідності до зауважень або вибрати іншу тему, з якої написати нову курсову роботу. Оцінка за

курсону роботу прирівнюється до екзаменаційної оцінки і виставляється в додатку до диплому. Виконання курсової роботи показує можливості студента як фахівця, причому не тільки у запам'ятовуванні окремих положень дисципліни, що вивчається, але й у застосуванні їх щодо аналізу фахової літератури і проведенні власних досліджень.

Більш докладно про загальні вимоги до курсової роботи (будь-якого змісту) прочитайте в підручнику:

Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підруч. для вищих навч. закл. / Харк. держ. акад. культури. — Х., 1998. — С. 120—145.

РОЗДІЛ 8

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

Програмні питання для підготовки до екзамену з курсу "Загальне бібліографознавство" для спеціальності „Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографія”

Теоретичні питання

1. Система "документ-споживач" як джерело виникнення бібліографічної інформації.
2. Зовнішня структура бібліографічної інформації: основні форми її існування.
3. Виникнення інформаційних, документальних та бібліографічних потреб. Рівні розгляду документально-бібліографічних потреб.
4. Формування основних суспільних функцій бібліографічної інформації: їх походження та характеристика.
5. Функціонально-генетична та функціонально-логічна структури бібліографічної інформації.
6. Властивості бібліографічної інформації. Наукове визначення бібліографічної інформації.
7. Термін "бібліографія" та його тлумачення в різні історичні періоди. Термінологічна праця в галузі бібліографознавства.
8. Сучасне визначення бібліографії. Принципова схема функціонування бібліографії в системі "документ-споживач".
9. Загальне уявлення про компонентну структуру бібліографічної діяльності. Поняття "бібліографічна діяльність", "бібліографування", "бібліографічне обслуговування".
10. Суб'єкти і об'єкти бібліографічної діяльності.
11. Бібліографічний пошук як вихідна основа всіх бібліографічних процесів.
12. Загальна характеристика методів бібліографування.
13. Бібліографічне виявлення та бібліографічний відбір. Критерії відбору.
14. Бібліографічна характеристика: її способи.
15. Бібліографічне групування: його способи.

16. Розташування бібліографічних записів усередині найдрібнішої рубрики: його способи.
17. Складання допоміжних покажчиків до бібліографічних посібників: їх види.
18. Бібліографічна продукція: її роль у бібліографічній діяльності. Завдання класифікування бібліографічних посібників.
19. Види бібліографічних посібників за суспільним призначенням.
20. Види бібліографічних посібників за особливостями об'єкта обліку (документів, що відображені).
21. Види бібліографічних посібників за методами бібліографування.
22. Зовнішні форми бібліографічних посібників.
23. Жанри бібліографічних посібників.
24. Класифікація бібліографії за суспільним призначенням: поняття державної, науково-допоміжної, рекомендаційної та інших видів бібліографії.
25. Класифікація бібліографії за суспільним призначенням: поняття загальної та спеціальної бібліографії.
26. Організаційно-відомча структура бібліографії.
27. Види бібліографії за ознакою змісту документів, що обліковуються.
28. Види бібліографії за територіально-змістовою ознакою.
29. Особливі види бібліографії, виділені за особливостями відображених документів: бібліографія бібліографії та біобібліографія.
30. Види бібліографії за часом видання документів, що обліковуються.
31. Довідково-бібліографічне обслуговування: загальні поняття.
32. Бібліографічне інформування споживачів: загальні поняття.
33. Рекомендаційно-бібліографічне обслуговування: загальні поняття.
34. Завдання та організація поточної державної бібліографії.
35. Основні напрями діяльності Книжкової палати України.
36. Система поточних державних бібліографічних покажчиків України.
37. Облік книг та інших текстових неперіодичних видань у державних бібліографічних покажчиках.

38. Державні бібліографічні покажчики матеріалів, опублікованих у виданнях.
39. Суспільне призначення, завдання і організація загальної ретроспективної бібліографії. Проблема створення українського бібліографічного репертуару.
40. Система посібників загальної ретроспективної бібліографії: покажчики книг.
41. Система посібників загальної ретроспективної бібліографії: покажчики періодичних видань.
42. Суспільне призначення науково-допоміжної бібліографії. Науково-допоміжна бібліографія в національній системі НТІ України.
43. Центри науково-інформаційної діяльності та їх бібліографічна продукція.
44. Система науково-допоміжних бібліографічних посібників.
45. Суспільне призначення рекомендаційної бібліографії та її завдання на сучасному етапі розвитку суспільства.
46. Принципи організації рекомендаційної бібліографії. Основні центри створення рекомендаційних бібліографічних посібників.
47. Структура системи рекомендаційних бібліографічних посібників за цільовим та читацьким призначенням.
48. Змістова структура системи рекомендаційних бібліографічних посібників. Роль універсальної та багатогалузевої ланок системи.
49. Жанрово-типологічна структура системи рекомендаційних бібліографічних посібників. Особливості РБП "малих форм" та "новітніх жанрів".
50. Проблеми визначення видавничо-книготорговельної бібліографії.
51. Система бібліографічних посібників видавничо-книготорговельної бібліографії.
52. Визначення, функції та організація бібліографії бібліографії.
53. Основні джерела універсальної бібліографії бібліографії.
54. Методологія бібліографії. Поняття про принципи бібліографії та її метод.
55. Методологія бібліографознавства.
56. Об'єкт і предмет бібліографознавства.
57. Структура бібліографознавства і завдання його окремих розділів.

58. Співвідношення бібліографознавства з бібліотекознавством.
59. Співвідношення бібліографознавства з книгознавством.
60. Співвідношення бібліографознавства з інформатикою.

Практичні питання

1. Дайте характеристику відбору документів у бібліографічному посібнику за змістовими ознаками (галузь знання, тема).
2. Дайте характеристику відбору документів у бібліографічному посібнику за формальними ознаками (види видань і творів друку, типи літератури).
3. Дайте характеристику відбору документів у бібліографічному посібнику за територіальною, хронологічною, мовною ознаками.
4. Охарактеризуйте способи бібліографічної характеристики документів, застосовані у бібліографічному посібнику.
5. Охарактеризуйте спосіб бібліографічного групування у бібліографічному посібнику.
6. Визначте вид бібліографічного посібника за суспільним призначенням і поясніть Ваше рішення.
7. Визначте вид бібліографічного посібника за видами відображених документів.
8. Визначте вид бібліографічного посібника за тематико-галузевим змістом відображених документів.
9. Визначте вид бібліографічного посібника за часом видання відображених документів.
10. Визначте вид бібліографічного посібника за мовою відображених документів.
11. Визначте вид бібліографічного посібника за способом бібліографічного відбору.
12. Визначте вид бібліографічного посібника за способом бібліографічної характеристики.
13. Визначте вид бібліографічного посібника за способом бібліографічного групування.
14. Визначте вид бібліографічного посібника за його зовнішньою формою.
15. Визначте вид бібліографічного посібника за його жанром.

16. Вкажіть нову літературу, що вийшла в Україні, (одну книгу) з питання: історія України.
17. Вкажіть нову літературу, що вийшла в Україні, (одну журнальну статтю) з питання: розвиток мистецтва.
18. Вкажіть нову літературу, що вийшла в Україні, (одну газетну статтю) з питання: економіка України.
19. Назвіть книги, надруковані в типографії м. Житомира в 60—70 рр. ХІХ ст.
20. З якої книги зроблено відбиток праці К.Шероцького "Старовинне мистецтво на Україні" (1918 р.)?
21. Наведіть приклад книг, виданих в Україні в 1818 році.
22. Наведіть приклад покажчика рідкісних книг, виданого в Україні в 1889 р.
23. Які газети з питань культури та освіти виходили в Україні у 1961—1980 рр.?
24. До якого профілю державної системи НТІ належить центр, який підготував науково-допоміжний бібліографічний посібник, що аналізується?
25. Визначте конкретне читацьке призначення науково-допоміжного бібліографічного посібника.
26. Визначте конкретне цільове призначення науково-допоміжного бібліографічного посібника.
27. Визначте конкретне цільове та читацьке призначення рекомендаційного бібліографічного посібника.
28. Визначте, до якої ланки змістової структури системи рекомендаційних бібліографічних посібників належить даний РБП.
29. Назвіть видавництва чи книготорговельні організації, де можна замовити видання з філософії.
30. В яких видавництвах або книготорговельних організаціях можна замовити нові видання з інформатики?

Джерела

1. Літопис книг.
2. Літопис журнальних статей.
3. Літопис газетних статей.
4. Сводный каталог русских книг гражданской печати 18 века.

5. Україномовна книга (1808—1923 рр) / НПБУ.
6. Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.
7. Петров С.О. Книги громадянського друку, видані на Україні, XVIII — перша пол. XIX ст.
8. Запаско Я., Ісаєвич Я. Пам'ятки книжкового мистецтва: У 3-х кн.
9. Періодичні видання УРСР: Газети, 1961—1980 рр.
10. Науково-допоміжні БП.
11. Рекомендаційні БП.
12. Газета "Книжковий клуб".

**Програмні питання
для підготовки до екзамену з курсу
"Бібліографознавство" для спеціальності
"Документознавство та інформаційна діяльність"**

Теоретичні питання

1. Система "документ-споживач" як джерело виникнення бібліографічної інформації.
2. Зовнішня структура бібліографічної інформації: основні форми її існування.
3. Виникнення інформаційних, документальних та бібліографічних потреб. Рівні розгляду документально-бібліографічних потреб.
4. Формування основних суспільних функцій бібліографічної інформації: їх походження та характеристика.
5. Функціонально-генетична та функціонально-логічна структури бібліографічної інформації.
6. Властивості бібліографічної інформації. Наукове визначення бібліографічної інформації.
7. Термін "бібліографія" та його тлумачення в різні історичні періоди. Термінологічна праця в галузі бібліографознавства.
8. Сучасне визначення бібліографії. Принципова схема функціонування бібліографії в системі "документ-споживач".
9. Загальне уявлення про компонентну структуру бібліографічної діяльності. Поняття "бібліографічна діяльність", "бібліографування", "бібліографічне обслуговування".
10. Суб'єкти і об'єкти бібліографічної діяльності.
11. Бібліографічний пошук як вихідна основа всіх бібліографічних процесів.
12. Загальна характеристика методів бібліографування.
13. Бібліографічне виявлення та бібліографічний відбір. Критерії відбору.
14. Бібліографічна характеристика: її способи.
15. Бібліографічне групування: його способи.
16. Розташування бібліографічних записів усередині найдрібнішої рубрики: його способи.

17. Складання допоміжних покажчиків до бібліографічних посібників: їх види.
18. Бібліографічна продукція: її роль у бібліографічній діяльності. Завдання класифікування бібліографічних посібників.
19. Види бібліографічних посібників за суспільним призначенням.
20. Види бібліографічних посібників за змістом відображених документів.
21. Види бібліографічних посібників за часом видання відображених документів.
22. Види бібліографічних посібників за місцем видання відображених документів.
23. Види бібліографічних посібників за територіальними зв'язками відображених документів.
24. Види бібліографічних посібників за видами відображених документів.
25. Види бібліографічних посібників за видом бібліографічного відбору.
26. Види бібліографічних посібників за способом бібліографічного групування.
27. Види бібліографічних посібників за способом бібліографічної характеристики.
28. Зовнішні форми бібліографічних посібників.
29. Жанри бібліографічних посібників.
30. Класифікація бібліографії за суспільним призначенням: поняття державної, науково-допоміжної, рекомендаційної та інших видів бібліографії.
31. Класифікація бібліографії за суспільним призначенням: поняття загальної та спеціальної бібліографії.
32. Поняття „національної бібліографії”.
33. Організаційно-відомча структура бібліографії.
34. Види бібліографії за ознакою змісту документів, що обліковуються.
35. Види бібліографії за територіально-змістовою ознакою.
36. Особливі види бібліографії, виділені за особливостями відображених документів: бібліографія бібліографії та біобіб-ліографія.
37. Види бібліографії за часом видання документів, що обліковуються.

38. Довідково-бібліографічне обслуговування: загальні поняття.
39. Бібліографічне інформування споживачів: загальні поняття.
40. Рекомендаційно-бібліографічне обслуговування: загальні поняття.
41. Завдання та організація поточної державної бібліографії.
42. Основні напрями діяльності Книжкової палати України.
43. Система поточних державних бібліографічних покажчиків України.
44. Облік книг та інших текстових неперіодичних видань у державних бібліографічних покажчиках.
45. Державні бібліографічні покажчики матеріалів, опублікованих у виданнях.
46. Суспільне призначення, завдання і організація загальної ретроспективної бібліографії. Проблема створення українського бібліографічного репертуару.
47. Система посібників загальної ретроспективної бібліографії: покажчики книг.
48. Система посібників загальної ретроспективної бібліографії: покажчики періодичних видань.
49. Суспільне призначення науково-допоміжної бібліографії. Науково-допоміжна бібліографія в національній системі НТІ України.
50. Центри науково-інформаційної діяльності та їх бібліографічна продукція.
51. Система науково-допоміжних бібліографічних посібників.
52. Суспільне призначення рекомендаційної бібліографії та її завдання на сучасному етапі розвитку суспільства.
53. Принципи організації рекомендаційної бібліографії. Основні центри створення рекомендаційних бібліографічних посібників.
54. Структура системи рекомендаційних бібліографічних посібників за цільовим та читацьким призначенням.
55. Змістова структура системи рекомендаційних бібліографічних посібників. Роль універсальної та багатогалузевої ланок системи.
56. Жанрово-типологічна структура системи рекомендаційних бібліографічних посібників. Особливості РБП "малих форм" та "новітніх жанрів".
57. Проблеми визначення видавничо-книготорговельної бібліографії.

58. Система бібліографічних посібників видавничо-книго-торговельної бібліографії.
59. Визначення, функції та організація бібліографії бібліографії.
60. Основні джерела універсальної бібліографії бібліографії.

Практичні питання

1. Дайте характеристику відбору документів у бібліографічному посібнику за змістовими ознаками (галузь знання, тема).
2. Дайте характеристику відбору документів у бібліографічному посібнику за формальними ознаками (види видань і творів друку, типи літератури).
3. Дайте характеристику відбору документів у бібліографічному посібнику за територіальною, хроно-логічною, мовною ознаками.
4. Охарактеризуйте способи бібліографічної характеристики документів, застосовані у бібліографічному посібнику.
5. Охарактеризуйте спосіб бібліографічного групування у бібліографічному посібнику.
6. Визначте вид бібліографічного посібника за суспільним призначенням і поясніть Ваше рішення.
7. Визначте вид бібліографічного посібника за видами відоб-ражених документів.
8. Визначте вид бібліографічного посібника за тематико-галузевим змістом відображених документів.
9. Визначте вид бібліографічного посібника за часом видання відображених документів.
10. Визначте вид бібліографічного посібника за мовою відоб-ражених документів.
11. Визначте вид бібліографічного посібника за способом бібліографічного відбору.
12. Визначте вид бібліографічного посібника за способом бібліографічної характеристики.
13. Визначте вид бібліографічного посібника за способом бібліографічного групування.
14. Визначте вид бібліографічного посібника за його зовнішньою формою.
15. Визначте вид бібліографічного посібника за його жанром.

16. Вкажіть нову літературу, що вийшла в Україні, (одну книгу) з питання: історія України.
17. Вкажіть нову літературу, що вийшла в Україні, (одну журнальну статтю) з питання: розвиток мистецтва.
18. Вкажіть нову літературу, що вийшла в Україні, (одну газетну статтю) з питання: економіка України.
19. Назвіть книги, надруковані в типографії м. Житомира в 60—70 рр. ХІХ ст.
20. З якої книги зроблено відбиток праці К.Шероцького "Старовинне мистецтво на Україні" (1918 р.) ?
21. Наведіть приклад книг, виданих в Україні в 1818 році.
22. Наведіть приклад покажчика рідкісних книг, виданого в Україні в 1889 р.
23. Які газети з питань культури та освіти виходили в Україні у 1961—1980 рр.?
24. До якого профілю державної системи НТІ належить центр, який підготував науково-допоміжний бібліографічний посібник, що аналізується ?
25. Визначте конкретне читацьке призначення науково-допо-міжного бібліографічного посібника.
26. Визначте конкретне цільове призначення науково-допо-міжного бібліографічного посібника.
27. Визначте конкретне цільове та читацьке призначення рекомендаційного бібліографічного посібника.
28. Визначте, до якої ланки змістової структури системи рекомендаційних бібліографічних посібників належить даний РБП.
29. Назвіть видавництва чи книготорговельні організації, де можна замовити видання з філософії.
30. В яких видавництвах або книготорговельних організаціях можна замовити нові видання з інформатики?

Джерела

1. Літопис книг.
2. Літопис журнальних статей.
3. Літопис газетних статей.
4. Сводный каталог русских книг гражданской печати 18 века.

5. Україномовна книга (1808—1923 рр.) / НПБУ.
6. Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.
7. Петров С.О. Книги громадянського друку, видані на Україні, XVIII — перша пол. XIX ст.
8. Запаско Я., Ісаєвич Я. Пам'ятки книжкового мистецтва: У 3-х кн.
9. Періодичні видання УРСР: Газети, 1961—1980 рр.
10. Науково-допоміжні БП.
11. Рекомендаційні БП.
12. Газета "Книжковий клуб".

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
РОЗДІЛ 1.	
ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ	5
РОЗДІЛ 2.	
ПРОГРАМА КУРСУ “ЗАГАЛЬНЕ БІБЛІОГРАФОЗНАВСТВО”	11
РОЗДІЛ 3.	
ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	51
Семінар № 1.	
Тема: Поняття бібліографічної інформації (БІ)	51
Семінар № 2.	
Тема: Визначення бібліографії	53
Семінар № 3.	
Тема: Структура практичної бібліографічної діяльності	55
Семінар № 4.	
Тема: Види бібліографії	57
Семінар № 5.	
Тема: Бібліографічне обслуговування: його види	60
Семінар № 6.	
Тема: Поточна державна бібліографія України: розвиток і сучасний стан	61
Семінар № 7.	
Тема: Загальна ретроспективна бібліографія	63
Семінар № 8.	
Тема: Науково-допоміжна бібліографія	66
Семінар № 9.	
Тема: Рекомендаційна бібліографія	68
Семінар № 10.	
Тема: Видавничо-книготорговельна бібліографія	71
Семінар № 11.	
Тема: Бібліографія бібліографії.....	73
Семінар № 12.	
Тема: Загальна характеристика бібліографознавства.....	75
Семінар № 13.	
Тема: Методологія бібліографії і бібліографознавства	76
Семінар № 14.	

Тема: Бібліографознавство в системі суміжних галузей знань	78
РОЗДІЛ 4.	
ПРАКТИЧНІ РОБОТИ	80
Практична робота № 1.	
Тема: Правила бібліографічного опису документів	81
Практична робота № 2.	
Тема: Методи бібліографування	88
Практична робота № 3.	
Тема: Класифікація бібліографічних посібників	89
Практична робота № 4.	
Тема: Аналіз методів бібліографування в бібліографічному посібнику (БП) та його класифікаційна характеристика	94
Практична робота № 5.	
Тема: Аналіз поточних державних бібліографічних посібників	95
Практична робота № 6.	
Тема: Джерела поточної державної бібліографії України	96
Практична робота № 7.	
Тема: Джерела загальної ретроспективної бібліографії	97
Практична робота № 8.	
Тема: Джерела науково-допоміжної бібліографії	100
Практична робота № 9.	
Тема: Аналіз рекомендаційного бібліографічного посібника	101
Практична робота № 10.	
Тема: Джерела видавничо-книготорговельної бібліографії	106
Практична робота № 11.	
Тема: Джерела бібліографії бібліографії	107
РОЗДІЛ 5.	
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ НА ТЕМУ “КЛАСИФІКАЦІЯ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ”	110

РОЗДІЛ 6.	
ТЕСТИ	121
Питання 1-го рівня складності	121
Питання 2-го рівня складності	132
Питання 3-го рівня складності	135
Ключ до тестів	138
РОЗДІЛ 7.	
КУРСОВІ РОБОТИ	141
Тематика курсових робіт із загального бібліографознавства	141
Методичні вказівки до виконання курсових робіт	142
РОЗДІЛ 8.	
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ	151
Програмні питання для підготовки до екзамену з курсу "Загальне бібліографознавство" для спеціальності „Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія”	151
Програмні питання для підготовки до екзамену з курсу "Бібліографознавство" для спеціальності “Документознавство та інформаційна діяльність”	157

Для нотаток:

Навчальне видання

**Загальне бібліографознавство:
Навчально-методичний посібник
для студентів вищих навчальних закладів**

Автор: Галина Миколаївна Швецова-Водка

Комп'ютерний макет та верстка: Л. Федорук

Відповідальний за випуск: В.М. Жук

Підписано до друку 28.02.2003 р. Папір офсет. Формат 60/84 1/16.
Ум. др. арк. 6,4. Тираж 300. Зам.№ 19/4.

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12